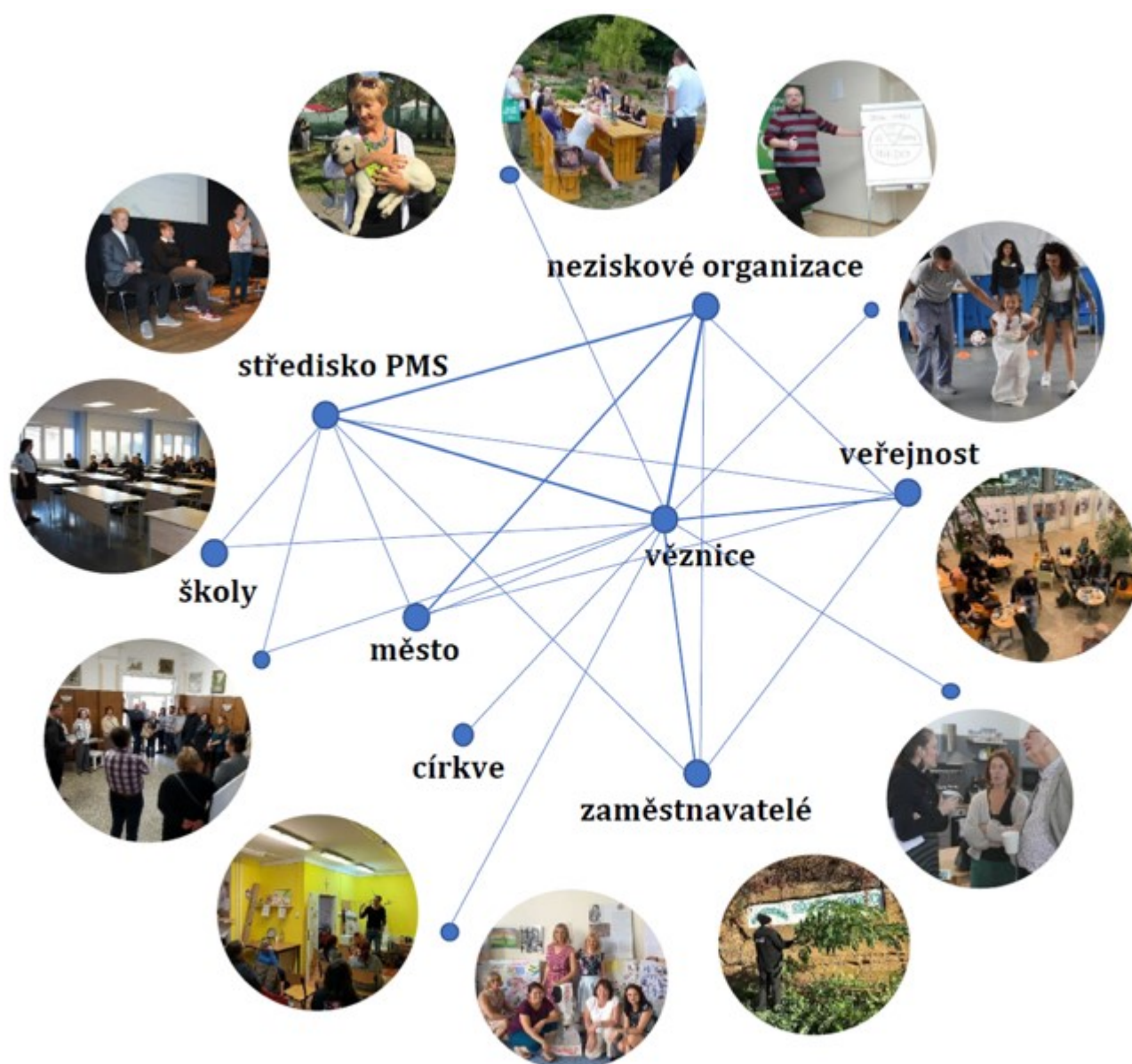




Metodika programu

ROZVOJ RESTORATIVNÍ PRAXE

Průvodce pilotním programem



Úvod

Když se ohlédneme zpět do roku 2016, kdy jsme připravovali koncept projektu Křehká šance II a jeho klíčových aktivit, bylo jednou ze zásadních myšlenek podpoření rozvoje a prohloubení spolupráce těch, kteří se pohybují především v penitenciární a postpenitenciární oblasti. S hlubším provázáním této platformy s místní samosprávou a veřejností souvisela jednoduchá myšlenková mapa: podpoření komunikace a vzájemného porozumění povede ke zlepšení nastavení služeb a dalších aktivit v regionu, věznice se lépe propojí s místní komunitou, veřejnost lépe porozumí tématům, které oblast penitenciární a postpenitenciární provázejí a bude tak možné významněji podpořit aplikaci principů restorativní justice. A to vše v souladu s koncepcemi Probační a mediační služby (PMS) a Vězeňské služby České republiky (VS ČR), poznatky z české praxe i evropskými trendy.

Samotný primární cíl – funkční spolupráce – nepředstavuje žádnou unikátní či revoluční myšlenku, jedná se přece o základní předpoklad dobré praxe. Po realizaci projektu Křehká šance (2012–2015) jsme však vyhodnotili, že je potřeba podívat se právě na to základní a klíčové nastavení a zjistit odpovědi na následující otázky: Nepracujeme v jakési bublině? Jak nám to v naší lokalitě opravdu funguje? Je to, co děláme, efektivní, nebo, sledováno s odstupem? Zasahuje do naší práce příliš formalismu? Pokud nechceme stagnovat, kterým směrem se chceme vydat? A co nám naše možnosti dovolí?

V současné české realitě se v reakci na nastíněné otázky jistě setkáme se širokou škálou odpovědí – nastavení může být považováno za dostačující, ale rozvoj stagnuje. Jinde je spolupráce spíše formální nebo velmi povrchní a nevyhovuje, dále vidíme, že dobrá praxe stojí na několika málo nadšených pracovnících, chybí motivace, čas, zdroje, inspirace.

Program Rozvoj restorativní praxe (RRP) byl odborníky PMS a VS ČR navržen s přesvědčením, že podpora sítě kontaktů a vazeb je cesta k udržitelnému rozvoji naší práce s konstatováním, že v každém regionu nalezneme jisté limity a tím i prostor pro rozvoj. Samotný obsah RRP ale nepřináší strukturovaný návod s konkrétními kroky k ošetření výše uvedeného. Nabízí příležitost. Nedodává konkrétní strategie a techniky, ale ideu a výzvu. Nenabízí standardizovaný, obecně platný postup, naopak, usiluje o to, aby impulsy vyšly z regionu, místních poměrů, potřeb, možností. S předpokladem, že vývoj programu bude v každé lokalitě různý, nebyly ani stanoveny specifické cíle.

Příliš abstraktní? Pravděpodobně ano. Realizačně náročné? Určitě. Měřitelné? Velmi těžko. O to více napínavé bylo sledovat, jak se každý region a každý jeden klíčový pracovník k tomuto programu postavil, jak výzvu přijal a využil, jak pracoval s dílčím úspěchy i neúspěchy a jakým směrem se vydal při snaze o naplnění popsané myšlenky.

Program Rozvoj restorativní praxe vnímáme jako velmi zdařilý experiment, díky němuž jsme za více než tři roky mohli vysledovat možnosti podpory spolupráce Vězeňské a Probační a mediační služby, neziskového sektoru i sektoru čistě veřejného. Vyzkoušeli jsme různé cesty, které umožňují a usnadňují aplikaci restorativních principů, podporují porozumění veřejnosti v naší práci a přinášejí společné projekty. Zaznamenali jsme řadu faktorů, které v tomto směru dění v lokalitách ovlivňují. Pracovali jsme v různých prostředích, s různými výzvami, možnostmi i překážkami.



Když pak byla v závěrečných debatách položena otázka, zdali považujeme stejně či podobně nastavený program pro české prostředí za přínosný a potřebný, odpovídáme zcela jasně, že ano.

Průvodce programem RRP je dokument zachycující celý vývoj programu od počátečních myšlenek přes vlastní realizaci až po výstupy i doporučení do další práce. Doufáme, že ve snaze o kontinuální rozvoj a inovaci dobře poslouží nejen Probační a mediační službě či Vězeňské službě ČR, ale i pracovníkům jiných institucí, které spojuje stejná cílová skupina - pachatel či oběť trestného činu, nebo pohledem restorativní justice všichni ti, na jejichž životy měl spáchaný trestný čin určitý dopad.

Velmi děkujeme všem, kteří se připojili ke koordinátorům programu, podpořili diskusi, nápady, participovali na jednotlivých aktivitách a svým dílem tak umožnili vznik i rozvoj všeho, co na následujících stránkách popisujeme. Zvláštní poděkování pak patří koordinátorkám programu, které přijaly výzvu tohoto pilotu a staly se nositelkami jeho myšlenek.



Obsah

ROZVOJ RESTORATIVNÍ PRAXE	1
PRŮVODCE PILOTNÍM PROGRAMEM	1
ČÁST I.	5
REALIZACE PROGRAMU ROZVOJ RESTORATIVNÍ PRAXE.....	5
VZNIK MYŠLENKY	6
OD MYŠLENKY K PRAXI – PRVNÍ KROKY	8
PODOBA PROGRAMU RRP 2017–2020	11
KLÍČOVÉ ELEMENTY K ÚSPĚŠNÉ REALIZACI PROGRAMU	18
ČÁST II.	23
ZPRÁVY O VÝVOJI PROGRAMU V JEDNOTLIVÝCH LOKALITÁCH.....	23
ZÁVĚREČNÁ ZPRÁVA O VÝVOJI PROGRAMU V REGIONU BĚLUŠICE	24
ZÁVĚREČNÁ ZPRÁVA O VÝVOJI PROGRAMU V REGIONU BŘECLAV	35
ZÁVĚREČNÁ ZPRÁVA O VÝVOJI PROGRAMU V REGIONU OPAVA	47
ZÁVĚREČNÁ ZPRÁVA O VÝVOJI PROGRAMU V REGIONU PŘÍBRAM	58
ZÁVĚREČNÁ ZPRÁVA O VÝVOJI PROGRAMU V REGIONU RÝNOVICE	69
ZÁVĚREČNÁ ZPRÁVA O VÝVOJI PROGRAMU V REGIONU STRÁŽ POD ŘÁLSKEM	78
ČÁST III.....	89
PŘÍLOHY	89



ČÁST I.

REALIZACE PROGRAMU ROZVOJ RESTORATIVNÍ PRAXE

Vznik myšlenky



Impulesem ke vzniku programu Rozvoj restorativní praxe (RRP) byly především postřehy odborníků zapojených do činnosti tzv. Komise pro podmíněné propuštění projektu Křehká šance (2012 – 2015). Jednalo se o poměrně četnou skupinu zástupců Probační a mediační služby, Vězeňské služby ČR, nestátních neziskových organizací či sociálních kurátorů, kteří působili na pozicích komisařů a předsedů komisí. Vyhodnocovali připravenost pachatelů na podmíněné propuštění, popřípadě zajišťovali podklady, organizovali parolová slyšení a poskytovali komisím svá stanoviska k případu. Tito odborníci tak měli velmi dobrou příležitost vyhodnotit praxi v oblasti práce s pachateli trestných činů v České republice na místní úrovni. Nehledě na službu, ve které působili či region, kde svou práci vykonávali, zaznamenávali jsme při různých formálních pracovních příležitostech i neformálních setkáních určitá témata, která se v jejich diskusích stále opakovala. Postřehy těchto odborných zaměstnanců můžeme rozdělit do následujících kategorií, nicméně mezi uvedenými body je velmi významná kauzalita a uvedené rozdělení vnímáme pouze jako orientační:

Místní systém a jeho efektivita - téma vycházející z potřeby vhodného nastavení spolupráce všech klíčových subjektů, které v daném regionu v oblasti penitenciární a postpenitenciární péče působí. Poukazuje na různou úroveň kvality či efektivitu jejich komunikace a spolupráce, nedostatek příležitostí k setkávání, sdílení potřeb a zkušeností z praxe, anebo formální přístup již existujících komunikačních platforem při řešení aktuálních otázek a potřeb v lokalitě.

Příprava odsouzeného na výstup z trestu odnětí svobody – téma související s obecným cílem prevence recidivy a tím tedy s efektivní přípravou pachatele na bezpečné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Pokládá otázku, do jaké míry jsou v regionu/přímo ve věznici dostatečně zastoupeny služby pokrývající oblasti zaměstnávání, bydlení, dluhové problematiky, závislostního chování, narušených sociálních vazeb (včetně tématu dublování/absence služeb), zdali jsou tyto služby smysluplně provázány a mají požadovaný přesah.

Práce s pachatelem trestné činnosti jako celospolečenské téma – téma, které se pro pracovníky pomáhajících profesí zaměřených na pachatele trestných činů ukazuje jako velmi citlivé. Řeší, jak veřejnost vnímá tyto profese, jak rozumí významu intervence v této oblasti, jakou mají služby pracující s pachateli trestné činnosti v české společnosti prestiž, jak si stojí benefity, platové ohodnocení a duševní hygiena těchto zaměstnanců a zároveň, jak jsou tyto pozice atraktivní u nových potenciálních uchazečů.

Principy restorativní justice v kontextu práce s pachatelem trestného činu - téma zabývající se potřebou podpory programů či aktivit aplikujících principy restorativní justice do české praxe výkonu trestu odnětí svobody. Týká se takových programů a služeb, které podněcují aktivní přístup pachatele v řešení jeho situace, přijetí jeho odpovědnosti za své chování, podporují jeho sociální vazby, pracují s porozuměním dopadům jím spáchaného trestného činu, řeší možnosti k žádoucímu a zároveň bezpečnému odčinění způsobené újmy.



Tento poměrně bohatý soupis podnětů pak vedl odborníky z Probační a mediační služby a Vězeňské služby ČR a vedení těchto služeb k navržení konceptu programu, který bylo možné a zároveň logické připojit k aktivitám navazujícího projektu Křehká šance II. S ohledem na výše popsane byl definován jeho záměr:

Program Rozvoj restorativní praxe je zaměřen na podpoření pravidelné komunikace a účinné spolupráce mezi místní veřejností (vč. samosprávy, neziskových organizací, státních orgánů, podnikatelských subjektů) a věznicí. Vychází ze specifických potřeb dané lokality a příslušné věznice a jeho konkrétní podoba bude dojednána prostřednictvím odborníka – pracovníka pro rozvoj restorativní praxe.

V souladu s Novou koncepcí vězeňství do roku 2025 a s odkazem na restorativní principy program RRP směřuje k prohloubení spolupráce a podpoře aktivit/služeb, které se zaměřují na ošetření rizik souvisejících s bezpečným (podmíněným) propuštěním pachatele na svobodu, a to v tom nejširším slova smyslu.

Tématem je tedy meziresortní a komplexní přístup, ve kterém vedle pachatele trestného činu hraje významnou roli také komunita (jak osoby blízké pachateli, tak širší okolí) a v neposlední řadě oběti trestné činnosti.



Od myšlenky k praxi – první kroky

Pro realizaci programu RRP byly Vězeňskou službou ČR vybrány věznice Bělušice, Břeclav, Opava, Příbram, Rýnovice a Stráž pod Ralskem, a tím byly určeny i lokality, kde měl být program pilotován. Následně byly vedením projektu obsazeny pozice pracovníka pro rozvoj restorativní praxe, a to 6 zkušenými zaměstnanci PMS, ženami, které se staly koordinátorkami programu pro jmenované oblasti a jejichž pozice byla dále označována jako „**restorativní pracovník**“. Veškerá činnost v RRP měla směřovat k dosažení funkční spolupráce a komunikace subjektů v regionu, které působí v oblasti penitenciární a postpenitenciární péče, k efektivnímu pokrytí jejich programů a služeb zacílených na bezpečný návrat pachatele z výkonu trestu zpět na svobodu. Zároveň měly být vždy akcentovány principy restorativní justice v kontextu restorativních programů uplatnitelných ve výkonu trestu odnětí svobody. A to zejména takových, které se zaměřují na přípravu k propuštění z VTOS s konkrétním plánem bezpečného propuštění, podporují vytvoření funkčního zázemí vč. vztahů pachatele s rodinou a širším okolím, a dále podporujících možnosti náhledu pachatele na spáchaný trestný čin s následným přijetím jeho odpovědnosti za své jednání a iniciativu při řešení náhrady škody.

Od počátku realizace byla pro všechny zúčastněné společným jmenovatelem otázka, jak aktivitu uchopit tak, aby byl naplněn její významný, ovšem poměrně široce pojatý cíl.

Nastavení prvních kroků bylo následující:

- analyzovat region – tedy napojit se na aktéry (věznice, místní středisko PMS, místní NNO, a další), zjistit úroveň dosavadní spolupráce, aktuální stav nabízených programů či služeb a jejich pokrytí, potřeby aktérů v tomto kontextu,
- zvolit vhodnou cestu podpory rozvoje spolupráce těchto subjektů,
- na základě možností místních zdrojů iniciovat takové aktivity a programy, které ošetří pojmenované potřeby,
- do činnosti promítat filosofii restorativní justice, podpořit osvětu k tomuto tématu.

Samotné lokality a jejich charakteristika již od počátku hrály významnou roli pro nastavení obsahu programu RRP. Odlišnosti najdeme v čistě faktických kategoriích, jako je například typ věznice, její kapacita a umístění (centrum města, periferie měst), aktuální nabídka služeb a jejich dostupnost, a v řadě dalších faktorů: míra zapojení věznice do různých místních komunikačních platforem, úroveň propojení jednotlivých subjektů při realizaci služeb, programů či osvětových akcí, úroveň vztahů mezi těmito subjekty a jejich zástupci, dosavadní uchopení a vůbec chápání tématu restorativní justice aj.

Od října 2016 do února 2017 se v 6 projektových lokalitách uskutečnilo několik pracovních setkání na místní úrovni, zejména se zástupci příslušné věznice, střediska PMS, následně dalších institucí. **Výstupy z těchto setkání a jejich následná analýza** pak představily základní orientační schéma pro pojmenování specifických potřeb věznice a místní veřejnosti,

nastínilo představy možného vývoje podoby RRP v dané lokalitě. Na pracovním setkání v Praze v únoru 2017 byla za účasti restorativních pracovníků, zástupců jednotlivých věznic a vedení PMS i VS ČR popsána témata, která se v analýzách jednotlivých regionů objevovala nejčastěji, vždy v různé míře přikládaného významu podle aktuální místní situace (ve srovnání s oblastmi popsanými výše v kapitole „Vznik myšlenky“ vidíme značnou podobnost).

Témata vystupující z analýzy potřeb jednotlivých lokalit

- Informovanost a provázanost

Komunikace subjektů v rámci města či kraje není uspokojivá, služby a jejich zaměření často nereagují na aktuální potřeby, řešena je otázka efektivity komunitního plánování a role Agentury pro sociální začleňování; není dostačující osvěta mezi jednotlivými subjekty – znalost toho, čím region disponuje.

- Místní zdroje včetně dobrovolnictví

V diskusi řešeny možnosti vedoucí k podpoře účasti místní komunity na jednotlivých aktivitách ve vztahu k práci s pachatelem TČ, respektive jeho bezpečného propuštění z výkonu trestu na svobodu.

- Presentace tématu „práce s pachatelem TČ“

Je potřeba prohloubit informovanost laické i širší odborné veřejnosti o způsobu a významu odborného zacházení s odsouzenými, zároveň zviditelnit a podpořit již probíhající společensky prospěšných aktivity pachatelů.

- Bezpečné propuštění

Diskuse k řadě faktorů, na kterých stojí efektivní příprava odsouzeného na výstup z trestu – jak mohou pomoci externí služby, jaký je význam mentoringu a doprovázení v kritickém období po výstupu z trestu odnětí svobody, jak pachatele motivovat ke změně, již v průběhu trestu odnětí svobody aj.

- Podpora sociálních vazeb, rodina pachatele

Pojmenováno jako významná a v současnosti nedostatečně naplňovaná oblast, potřeba zaměřením se na nápravu/udržení sociálních vazeb, spolupráci s rodinou/blízkými, řešena otázka svépomocných skupin.

- Téma „dopady trestné činnosti“

Řešeny možnosti, jak posílit v intervenci téma dopadů trestné činnosti na životy druhých, náhrady škody a odčinění újmy, přijetí odpovědností pachatele za své jednání.

Pojmenování oblastí, které si žádají podporu a rozvoj, bylo prvním krokem k další práci - nalezení cest, jak tyto oblasti ošetřit. Již v této fázi programu jsme zaznamenali, že složitostí pro budoucí vývoj RRP může být absence jasného návodu, jak dále postupovat. Realizace nabízela určitou volnost, **prostor pro kreativitu a improvizaci**, počítala s řadou pokusů a



omyšlů a **vyžadovala čas** – takto nastavený koncept však **potřebuje aktivní zapojení všech**, kterých se program dotýká, a ne vždy je proto z různých důvodů vyhovující. Pro restorativní pracovníky bylo výzvou motivovat své partnery v regionech ke společné práci a znovu a znovu pracovat na způsobu prezentace programu tak, aby byla společná vize co nejjasnější a zájem na ni pracovat co nejvyšší.

Podoba programu RRP 2017–2020



Podoba programu RRP se v každé z 6 lokalit liší, jiná je dynamika jeho vývoje, četnost uskutečněných aktivit a projektů či míra zapojení různých institucí. Blíže dění v jednotlivých lokalitách popisují zprávy v druhé části tohoto dokumentu. I přes veškeré odlišnosti jsme ale schopni na základě zkušeností klíčových pracovníků i provedené evaluace definovat společné kategorie, oblasti, na které se naše činnost soustředila. Tyto kategorie vytváří základní

pilíře programu RRP. V rámci realizace programu RRP je pak pro všechny podstatný samotný proces. Každé setkání a dialog má svůj význam a umožňuje formování programu od abstraktního ke konkrétnímu. V místě realizace je k tomu potřeba **zapojení vhodných partnerů** a taktéž **vhodné načasování**. Za klíčovou lze považovat **společnou diskusi, podporující propojení kontaktů, vytvoření prostoru pro sdílení nápadů, šíření a rozvíjení myšlenky**, se kterou může restorativní pracovník na základě svých znalostí a dovedností dále pracovat. Proto je potřeba zdůraznit, že popisem uskutečněných aktivit nepřikládáme zásluhy na jejich iniciaci či realizaci pouze restorativnímu pracovníkovi. Vše je důsledkem spolupráce, komunikace, dobrého načasování a vhodně připravené půdy pro učinění dílčích i finálních kroků.

Základní pilíře programu RRP

1. Subjekty v lokalitě a podpora jejich spolupráce

Primárním záměrem celé aktivity bylo užší propojení všech subjektů, které v rámci penitenciární a postpenitenciární péče v dané lokalitě působí, nebo by měli či mohli působit. Cílem bylo vytvořit takový prostor, kde bude možnost diskutovat společná témata, podpoří se efektivní nastavení služeb, komunikace bude snadnější, bezprostřednější. První výstupy z mapování potřeb regionů ukazovaly spíše na trend nevytvářet „na sílu“ další multitym, akční tým, pracovní skupinu atd., kterých již mnohde existovala celá řada. Ve všech lokalitách však v průběhu realizace byla konstatována a následně ošetřena potřeba více se zaměřit na to „**co kdo dělá**“, poznat více zainteresované subjekty, získat hlubší vhled do činnosti kolegů z jiných institucí, porozumět obsahu jejich práce i poli působnosti. Dle možností a potřeb regionu pak podpora výše uvedeného nabírala různých podob:

- věznice Bělušice se zapojila do komunitního plánu a setkání odborné veřejnosti již třikrát proběhlo přímo ve věznici
- odborná veřejnost se nově setkává ve věznici Příbram
- ve věznici Rýnovice proběhlo setkání sociálních kurátorů a sociálních pracovníků věznice
- v rámci jihomoravského kraje bylo realizováno mezurestortní setkání sociálních kurátorů, sociálních pracovníků věznic a probačních úředníků

- ve Stráži pod Ralskem vznikl a pravidelně se schází tzv. multitým tvořený zástupci nestátních neziskových organizací, sociálních kurátorů, zástupců věznice, Akademie Vězeňské služby ČR a PMS
- v Opavě byl uspořádán metodický den pro sociální kurátory na téma spolupráce s probačními pracovníky

Z evaluace programu RRP vyplynuli k této kategorii následující společní jmenovatelé: víme o sobě, aktéři jsou v užším propojení, komunikace je bezprostřednější navázaly se lepší (profesně-osobní) vztahy, činnost má přesah, začali jsme nad tím více přemýšlet, věznice je větší součástí komunity, nabídka služeb pro pachatele je více promyšlená, otevřely se nové možnosti.

1. Práce s odsouzenými ve věznici a přesah služeb

Velmi individuálně bylo přistoupeno k části programu, kde jsme pracovali s pokrytím potřeb lokality co se nabídky služeb a programů týče. Pro **bezpečný výstup pachatele z VTOS** na svobodu byla pozornost věnována všem klíčovým oblastem, které jsou důležité v rámci eliminace kriminogenních faktorů, tj. oblasti bydlení, zaměstnání, řešení dluhové problematiky, závislostního chování, podpory sociálních vazeb a řešení náhrady škody, a to vždy na základě pojmenování potřeby ze strany věznice či střediska PMS. Nové služby a programy by měly zároveň akcentovat vlastní aktivitu pachatele, podpořit jeho samostatnost a zodpovědný přístup.

Rozšíření nabídky programů a služeb

V jednotlivých lokalitách došlo k rozšíření nabídky služeb dle aktuálních potřeb a možností. Při vyhodnocení této kategorie je na místě otázka, jakou dohodnutou spoluprací lze bezpečně přičíst čistě iniciativě programu RRP, jelikož, jak již bylo uvedeno výše, popisujeme zde proces, do kterého vstupuje řada faktorů. Z evaluačních rozhovorů zástupců projektových regionů nicméně jasně plyne, že čím lépe je naplněn první bod – propojení subjektů – tím snadnější je řešení této otázky.

Stěžejní pro efektivní nastavení služeb je dobré propojení subjektů a vzájemné porozumění poptávce a nabídky. Důležité je takové nastavení, kde služby mají přesah, navazují na sebe, nedublují se a doplňují se.

Místní nabídku podpořily zejména následující služby:

- EUROTOPIA.CZ, o.p.s. – program „Náprava vztahů v rodině“ (Opava)
- RUBIKON Centrum, z.ú. – dluhy, zaměstnání (Příbram, Bělušice, Stráž pod Ralskem)
- D poradna – dluhové poradenství pro 3. ročníky ŠVS (Rýnovice)
- Romodrom o.p.s. – Vězeňský program – bydlení, zaměstnání, dluhy, sociální vazby, mentoring (Příbram, Stráž pod Ralskem, Opava)
- DP Work – komplexní programy RECOVERY, REVENANT a REBORN – zaměstnání, dluhy, závislosti, možnost bydlení, mentoring (Stráž pod Ralskem, Rýnovice, Břeclav)
- Mezinárodní vězeňské společenství - dlouhodobé doprovázení odsouzených, kteří projeví zájem změnit svůj život. S těmi pokračuje spolupráce i po výstupu (Rýnovice, Bělušice)
- OCH Česká Kamenice – Komunitní dům + komplexní předvýstupní program

- VOLONTÉ CZECH, o. p. s – pomoc odsouzeným z Vietnamské komunity (Stráž pod Ralskem, Bělušice)
- VOLONTÉ CZECH, o. p. s. – pilotní projekt Good Live Model (GLM) pro pachatele násilných trestných činů (Stráž pod Ralskem, Příbram)
- Úřad práce – besedy s odsouzenými a zaměstnanci (věznice Břeclav, Rýnovice, Opava)

Nové aktivity pro odsouzené ve věznici

V tendenci eliminovat efektivně kriminogenní faktory a zároveň přemýšlet v souladu s principy restorativní justice se pak přirozeně začaly objevovat nápady na nové aktivity pro pachatele, které nesou zejména téma rodinných vazeb, řešení dopadů trestné činnosti a přijetí odpovědnosti pachatele za své jednání.

- Den otců – celodenní setkání rodin ve věznici s programem (věznice Příbram, Rýnovice již tradičně)
- Besedy pro odsouzené s poradcem pro oběti či probačním úředníkem na téma dopady trestného činu na životy jiných (věznice Břeclav, Příbram)
- Výchovně vzdělávací aktivita pro mladé odsouzené - iniciace a podpora sebereflexe odsouzených s důrazem na zamyšlení nad dopadem jejich trestné činnosti (věznice Rýnovice)
- Seminář pro odsouzené "Dopady trestné činnosti na oběť a co já s tím?" (věznice Bělušice, Opava, Břeclav, Rýnovice, Znojmo, Karviná...)

Řadu aktivit bylo možné realizovat jen díky podpoře a zapojení celé řady zaměstnanců VS ČR, PMS a dalších odborníků. Věznice chtějí mnohé z těchto aktivit ve spolupráci s probačními pracovníky a dalšími organizacemi prostřednictvím svých odborných zaměstnanců i nadále udržet a zahrnout je do programu zacházení.

2. Oslovení odborné a laické veřejnosti, osvěta

Osvětová činnost hraje v konceptu RRP významnou roli. Postupné formování a vývoj programu nás utvrdil v myšlence, že nastavení společnosti, a to nejen čistě laické, je v některých pro nás zásadních otázkách zahlceno stereotypy, které vytváří bariéry pro další práci. Otevření diskuse pro téma odborného zacházení s pachateli trestného činu ve výkonu trestu odnětí svobody a na svobodě, které vede k detabuizaci tohoto tématu a boření mýtů se nám jeví jako **stěžejní pro získání porozumění** – dané problematice, lidskému příběhu, vynaložení personálních a finančních zdrojů, myšlenky nápravy a také určité společné zodpovědnosti. Způsob, jak témata prezentovat, se nám ve většině případů osvědčil. Máme velmi dobrou zpětnou vazbu od samotných přednášejících, původně skeptických, zda-li téma bude veřejnost vůbec zajímat.

Co se osvědčilo: témata prezentují naši odborníci, jdou „mezi lidi“, představují příběhy, přednáška je interaktivní; možnosti, jak přinést témata blíže k posluchačům mezi sebou kolegové sdílejí a čerpají tak inspiraci.

Přednášky/workshopy našich odborníků k veřejnosti:

- „A co jsem měl dělat?“ beseda vězeňského psychologa v Knihovně Jana Drdy v Příbrami- oslovení široké veřejnost s tématem výkonu trestu odnětí svobody a restorativní praxe v českém prostředí, vyvolat diskuzi k tématu

- Přednáškový cyklus v KVCLI a v Městské knihovně v Jablonci - pravidelné setkávání pro širokou veřejnost, hosté: psycholog věznice Příbram, terapeut věznice Liberec, kaplan věznice Stráž pod Ralskem, aj.
- Cyklus "Pondělní káva s probačním pracovníkem" v prostorách OKO (Opavská kulturní společnost) pro laickou veřejnost
- Besedy pro veřejnost v Knihovně Břeclav, např. téma „Důchodci ve vězení“,
- Přednáška k tématu "Výpovědi osob dotčených trestnou činností" pro studenty všech ročníků VOŠ Sociální v Ostravě (doplňeno vstupem poradce pro oběti - Tomáš Zmija)
- Spolupráce se Slezskou univerzitou v Opavě – práce s odbornou veřejností (přednášková činnost k problematice restorativní justice), zaměření na komunitu (šíření restorativních myšlenek studentům i jejich prostřednictvím dále)
- Besedy s klientkami azylového domu v Mostě pod vedením ředitele věznice Bělušice

Téma „restorativní justice“ v kruzích odborné veřejnosti:

Během realizace programu RRP a jeho dílčích aktivit zjišťujeme, že si u tématu „restorativní programy/justice/přístupy“ často ve východiscích a terminologii nerozumíme ani s řadou kolegů z prostředí penitenciární a postpenitenciární péče (restorativní není jen alternativní nebo jen mediace, restorativní není jen justice, restorativní patří do vykonávacího řízení včetně VTOS,...). V některých lokalitách se přímo objevil zájem odborných zaměstnanců zejména z řad zaměstnanců věznice o vzdělávání v této oblasti zacílený na jejich praxi. Na tyto zakázky reagovaly následující vzdělávací aktivity:

- „Práce s odsouzeným směřující ke zvýšení odpovědnosti vůči oběti trestného činu a žádoucímu řešení následků trestné činnosti“ – participace střediska PMS Most, terapeuta věznice a lektorů programu Vnímám i Tebe (VIT) - pilotní vzdělávací akce pro odborné zaměstnance věznice Bělušice
- Beseda „Restorativní přístupy v práci s pachateli na svobodě i ve vězení, význam zapojení obětí a komunity do řešení trestné činnosti“ pro odbornou veřejnost v prostorách VŠFS Most
- Restorativní praxe pro odborné zaměstnance věznice - semináře vedené vězeňským terapeutem z Liberce pro sociální pracovníky, speciální pedagogy a vychovatele (Rýnovice)
- Workshopy k restorativním přístupům pro odborné zaměstnance věznice Stráž pod Ralskem
- Přednášky na Akademii VS ČR, Stráž pod Ralskem – kontinuální spolupráce s AVS přinášející k prezentaci a diskusi témata týkající činnosti PMS a možností restorativní justice.

Dny restorativní justice:

Velkou roli při osvětové činnosti směrem k širší odborné i laické veřejnosti mohou hrát tzv. „Dny restorativní justice“. Jedná se o akci celosvětového měřítka (International Restorative Justice Week) jež v České republice od roku 2016 iniciuje Probační a mediační služba. Akce poukazuje na trendy v oblasti práce s pachatelem a obětí trestných činů, které v souladu s restorativními principy přináší do českého prostředí státní i nestátní subjekty působící v trestním řízení i na poli penitenciární a postpenitenciární péče. Během jednoho týdne jsou napříč republikou pořádány různé akce zaměřené na tuto problematiku. Pro program RRP se tedy jednalo o dobrou příležitost pro propojení vlastních aktivit s touto událostí a ke

zviditelnění nosných témat programu. Ve spolupráci s restorativními pracovníky byla v roce 2017, 2018 a 2019 realizována celá řada akcí - blíže **popsány jsou ve zprávách z jednotlivých lokalit a také v příloze Průvodce RRP**.

Výpovědi osob dotčených trestnou činností:

V týmu realizátorů RRP vznikla v průběhu aktivit myšlenka upozornit více na téma restorativní justice, a to takovým způsobem, který bude srozumitelný a atraktivní širší veřejnosti. Původní inspirace přišla z tzv. Guerilla poetring, neboli básnění ve veřejném prostoru, kde nás zaujala právě možnost široce prezentovat sdělení autora. V našem pojetí otevíráme téma následků či dopadů trestné činnosti, kdy vypovídající osobou může být kdokoliv, koho se takové téma týká - pachatel trestného činu, jeho rodina a blízcí, přímé oběti trestného činu, jejich rodiny, blízcí, odborníci pracující se všemi těmito osobami, svědci události, sousedé aj. Potenciál tzv. „Výpovědi osob dotčených trestnou činností“ má velký přesah – do roviny cílené osvěty, podpory aplikace principů restorativní justice, zdůraznění aspektu společenské zodpovědnosti, vytvoření odkazu, prostoru pro vyjádření se atp. Do aktivity se zapojují instituce, které s uvedenými cílovými skupinami pracují, i jednotlivci. K oslovení je využíván leták (příloha č. 1). Výpovědi fungují velmi dobře jako cesta k otevření diskuse a způsob vizualizace řady témat. Byly vystaveny například v Krajské vědecké knihovně v Liberci, v návštěvní místnosti věznice Bělušice, ve vstupní aule Akademie Vězeňské služby ČR ve Stráži pod Ralskem, v nízkoprahovém centru NZDM BEDNA v Příbrami, provázely programy v rámci Dnů restorativní justice apod.

Další vybrané události v období realizace programu RRP

Seminář k případovým konferencím

Po řadě diskusí na téma možnosti zapojení metody případových konferencí do práce s pachateli TČ ve výkonu trestu odnětí svobody byl v září 2019 pro týmy aktivity RRP uspořádán seminář „Případové konference jako nástroj sociální práce ve vztahu k trestu odnětí svobody“. Kurz měl především představit možnosti využití případové konference v průběhu výkonu trestu odnětí svobody, seznámit účastníky se základními teoretickými východisky k problematice, poskytnout základy facilitace a získání vhledu do problematiky interdisciplinární spolupráce. Seminář měl v konečném důsledku motivovat týmy k dalšímu prohloubení spolupráce na místní úrovni při přípravě pachatele na jeho bezpečné propuštění na svobodu. Např. věznice Bělušice se konceptem případových konferencí inspirovala v nastavení konkrétního případového plánu odborné týmové spolupráce na výstupním oddělení věznice, kam jsou zařazováni odsouzení po dlouhodobých trestech (obvykle 5 let a více), kteří potřebují více podpořit a motivovat k aktivní přípravě podmínek po propuštění. V účastnících z věznice Rýnovice zkušenost vzbudila zájem o roli facilitátora, zůstává v rovině plánů osobního růstu.

Workshop s profesorem Ivm Aertsenem

Při mapování zahraniční praxe nás velmi zaujal belgický projekt „The National Programme on Restorative Detention“, který byl zahájen v roce 1998 a z hlediska idey podpory rozvoje

filosofie restorativní justice na poli penitenciární a postpenitenciární péče je programu RRP podobný. Tento projekt vyústil v implementaci konceptu tzv. restorativní detence do všech belgických věznic, a to prostřednictvím nové pozice, restorativního pracovníka. Po 8 letech byla tato pozice zrušena, protože již bylo dle hodnotitelů ve všech věznicích dosaženo požadovaného cíle. Oslovili jsme jednu z klíčových evropských osobností v oblasti restorativní justice, profesora Ivo Aerstena, který se na vyhodnocování této problematiky podílel, s žádostí o možnost blíže se s projektem a jeho výstupy seznámit. Ve spolupráci se zahraničními hosty jsme připravili v říjnu 2019 seminář „Vytváření systému restorativní detence“, a to pro klíčové pracovníky programu RRP - samotné koordinátory programu RRP, jejich partnery v regionech a další zástupce organizací, kteří se otázky zavádění a vyhodnocování restorativních programů aktivně věnují. Společně bylo řešeno především téma restorativních věznic v Belgii a zkušenosti s restorativně orientovanými programy realizovanými ve věznicích a jejich okolí. Účastníci dále měli možnost lépe pojmenovat funkční cesty dalšího vývoje restorativní praxe v oblasti práce s pachateli trestných činů v ČR (více viz Příloha č. 2).

Ocenění programu RRP v rámci cen Konfederace evropských probačních služeb

Program **Rozvoj restorativní praxe projektu získal čestné uznání Konfederace evropských probačních služeb** v kategorii Sociální inkluze. Ocenění přebrala na konci října 2019 v Dublinu ředitelka PMS Andrea Matoušková. Vážíme si jej o to víc, že o tyto ceny je možné bojovat pouze jednou za tři roky.

Kroky k udržitelnosti

Jako v každé projektové aktivitě usilujeme i v RRP o udržení osvědčených programů, služeb a aktivit, o pokračování v započaté práci a o přenesení poznatků a zkušeností dále. Jedním z hlavních kroků zejména v poslední fázi programu je proto dohoda mezi klíčovými institucemi v lokalitách o dalším vývoji spolupráce po ukončení projektu. Zásadním předpokladem pro úplnou kontinuitu je **vytvoření nové systémové pozice** s náplní práce současného koordinátora RRP/restorativního pracovníka (více viz kapitola Reflexe a doporučení). Bez takové osoby není možné udržet veškerou iniciativu v takovém rozsahu a v takové dynamice, jako tomu bylo během realizace projektu, jednotlivé instituce budou vždy vycházet ze svých (často velmi limitovaných) aktuálních zdrojů a možností.

Informace k udržitelnosti aktivit v lokalitách obsahují zprávy ve druhé části Průvodce.

Za důležitý cíl v rámci RRP považujeme přenesení získaných zkušeností zejména na centrální úroveň PMS a VS ČR a z ní pak dále do regionů v ČR – jednotlivých věznic či středisek PMS, a zároveň i dalším subjektům, které se zabývají nebo mohou zabývat podporou spolupráce a aplikací restorativních programů do české praxe. Nejedná se pouze o předání know how z realizovaných programů a aktivit, ale o celkové podpoření komunikačních kanálů mezi jednotlivými institucemi.

Jako klíčová se ukazuje cesta společného vzdělávání, které k odborným zaměstnancům přináší nové trendy, impulsy a inspiraci pro jejich další práci. Zároveň nabízí vhled do agendy kolegů, kteří byt' působí v různých institucích, řeší stále stejnou cílovou skupinu, tedy



pachatele trestného činu. S potřebou vzdělávání souvisí i nutnost alespoň minimální otevřenosti k novému přístupu v restorativním pojetí a získání osobního přesvědčení o kvalitách restorativní filozofie.

Velkým úspěchem je v tomto směru **propojení zkušeností získaných v RRP s připravovaným projektem "Systém společného vzdělávání" Ministerstva spravedlnosti** financovaného z Norských fondů, v jehož rámci vznikl modul „Práce s odsouzeným směřující ke zvýšení odpovědnosti vůči oběti trestného činu a žádoucímu řešení následků trestné činnosti“. Ten je zaměřený na způsoby práce s klientem, pachatelem trestné činnosti, které vedou k jeho přijetí odpovědnosti za trestné jednání a uvědomění si jeho důsledků. Je určen odborným zaměstnancům PMS a VS ČR.



Reflexe a doporučení

Při vyhodnocení programu RRP jsme vzhledem k povaze celého konceptu vyšli z kvalitativních metod, a sice řízených rozhovorů s klíčovými pracovníky – koordinátory aktivity, a následně fokusních skupin se zástupci 6 projektových lokalit. Fokusní skupinu tvořili vždy zástupci věznice a střediska PMS, dále individuálně dle lokality zástupci NNO, veřejných institucí, aj. Dotazovali jsme se na změny, které v lokalitě během realizace RRP nastaly jak v oblasti spolupráce jednotlivých institucí, tak v samotném rozvoji služeb, programů či aktivit. Zároveň jsme se zajímali o rozvoj osvěty a tématu restorativní justice. Zaměřili jsme se také na oblast udržitelnosti dosažených výsledků. Na úvod této kapitoly bychom ale měli začít odpovědí na otázku, zdali je program tohoto typu dotazovanými vnímán jako potřebný a užitečný?

Ve všech 6 lokalitách, bez ohledu na rozsah dosažených výsledků, jsme získali jednoznačnou odpověď, že program tohoto typu zde je zapotřebí. Zástupci institucí stojí o pracovníka, který v lokalitě zaujme místo koordinátora, přinese nové impulsy, nápady, podpoří oblast osvěty a PR, a jeho agendou bude rozvoj místní dobré praxe.

Rozhovory nám dále ukázaly, že výstupy z programu RRP můžeme popsat různými způsoby. Na jedné straně můžeme vyhodnotit konkrétní kroky, programy a aktivity, které se v jednotlivých regionech díky působení restorativního pracovníka a zapojení zástupců oslovených subjektů po dobu realizace projektu uskutečnily. A to s ohledem na jejich četnost, rozsah či přínos. Jejich charakteristika nám tak umožňuje definovat základní témata programu, které popisuje předchozí kapitola. Z jiného úhlu se nabízí poměrně složité měřitelné vyhodnocení aktuální kvality spolupráce institucí na místní úrovni a míru vlivu restorativního pracovníka na změny v této oblasti. Takové vyhodnocení nabízí evaluace programu RRP a doplňují jej zprávy z jednotlivých lokalit. Další pojetí nám pak umožňuje identifikovat procesy, které k dosažení jakéhokoliv pokroku vedly. **Program přináší řadu cenných zkušeností, které naznačují, jaké faktory jsou pro úspěšnou realizaci aktivity tohoto typu významné, jaké strategie se jeví jako funkční, jaké překážky nebo problematické oblasti se mohou objevit a popřípadě jak je lze překonat.** Pro jakoukoliv budoucí iniciativu proto představujeme přehled tzv. klíčových elementů, které by měly významně přispět k úspěšné realizaci stejného či podobného programu, zároveň poukážeme na faktory a situace, které mohou proces brzdit či zcela blokovat. Uvedené poznatky dokládá také evaluace projektu Křehká šance II.

Klíčové elementy k úspěšné realizaci programu

Získání zájmu a srozumitelnost informace

První zkušenosti z realizace programu ukázaly na některá nastavení, která mohla být v počátcích zvládnuta lépe a tím by, pravděpodobně, zjednodušila či urychlila proces rozvoje programu. Z evaluačních rozhovorů výrazněji vystupují zejména takové kategorie, které souvisí s kvalitou vstupní informace - nejasné zadání a nedostatek informací obecně vedly k rozdílným očekáváním a určitým nedorozuměním. Většina zástupců institucí nevěděla, co má program přinést a nerozuměli jeho záměru, nedostali jasné zadání od svých nadřízených. Dále zapojené osoby často předpokládaly, že program bude v regionu s pracovníkem fungovat samostatně a překvapila je potřeba míry jejich vlastního zapojení. S rozpaky pak byla vnímána také otevřenost programu a vlastní svoboda při volbě oblastí jeho naplnění.

V neposlední řadě hrála roli také projektová rovina programu – již z povahy věci lze rozumět tomu, že vzhledem k řadě dalších okolností působících v regionech (přetíženost institucí, personální deficity, změny vedení, změny diferenciací věznic, individuální priority subjektů) program nebyl vnímán jako priorita a dostávalo se mu jen takové pozornosti, jakou mu byli zapojení zástupci subjektů programu ochotni věnovat.

Vzhledem k tomu, že by nám program RRP měl jakožto pilot sloužit jako odrazový můstek pro další práci, je důležité využít získané zkušenosti pro budoucí úspěšnou realizaci záměrů podobného typu. V následujícím doporučení se vedle poznatků z RRP opíráme také o postupy, které představil profesor Ivo Aertsen na workshopu „Vytváření systému restorativní detence“.

Strategie pro podporu realizace programu:

- vytvoření atraktivní a funkční prezentace programu - příprava prezentace a argumentace pro konkrétní cílovou skupinu, uplatnění zkušenosti z RRP v lokalitách jako příklady a inspirace, podpora konkrétní představy záměru
- přesvědčení zodpovědných osob o významu a potřebnosti programu - v první řadě zejména ředitelé věznic a střední management věznice, vedoucí středisek PMS, dále zástupci dalších klíčových subjektů
- porozumění záměru programu a tematické – vedle efektivní spolupráce subjektů se jedná o téma práce s odsouzeným v kontextu restorativní justice – poskytnout bližší informace, konkretizovat. Nabízí se pestrá plocha restorativních přístupů ve VTOS - více k tzv. Restorativní detenci viz MASOPUST ŠACHOVÁ, Petra. Restorativní justice v oblasti vězeňství: utopie, nebo výzva? *Časopis pro právní vědu a praxi*. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/5261>

Znalost prostředí

Vzhledem k limitujícím specifikům projektu jsme při realizaci RRP měli v lokalitách jak pracovnice, které z daného regionu pocházely a jejich pracovní historie s ním byla spojená, zároveň jsme museli vyzkoušet takové nastavení, kdy pracovnice vstoupila do regionu nově s projektem. Při druhé variantě bylo zapotřebí investovat mnohem více času do samotného poznávání regionu, nastavení místních služeb, spolupráce, seznámení se s klíčovými osobami zastupující jednotlivé instituce, proniknutí do místní reality, včetně vztahů formálních i neformálních. Jediná výhoda takového pojetí, kterou jsme byli schopni identifikovat je, že takto umístěný pracovník má větší nadhled, není nijak ovlivněn institucí, ze které vychází či vazbami ze svého profesního života. Při vyhodnocení programu však jednoznačně převládá názor, že **znalost prostředí je velký benefit**. I v tomto případě je nutné region nově a důkladně analyzovat pro potřeby tohoto programu, vytvořit si jasnou představu o aktuální situaci, potřebách a možnostech a následně vytvořit plán k realizaci konkrétních kroků a aktivit.

Strategie pro podporu realizace programu:

- získání informací o místní skutečné realitě – je zapotřebí poznat prostředí tak, jak je subjektivně vnímáno jednotlivými aktéry. Jejich potřeby, aktuální priority, hodnocení vzájemné spolupráce atd.
- hledání cesty k realizaci konkrétních služeb a programů – v tomto směru je potřeba stanovení malých, ale funkčních cílů – koordinátor pracuje s tím, co má aktuálně k dispozici, na tomto základě pak staví dál, krok za krokem. Jeden nápad iniciuje druhý, aktivita přinese nový kontakt a ten přinese nové možnosti. Jedná se tedy o cestu plnou malých změn, které se projeví v dlouhodobém horizontu.

- respektování procesu a vhodné načasování – je zapotřebí stále vnímat program jako proces, který potřebuje svůj čas a trpělivost. Je možné mít skvělý nápad, ale okolnosti mu nemusí přát – pro koordinátora RRP je proto důležité efektivně pracovat s myšlenkovou mapou, v pravidelných časových úsecích reflektovat učiněné kroky a kontinuálně hledat nové možnosti a řešení.

Předání zkušeností

Jakkoliv významná je síť kontaktů a vazeb uvnitř konkrétní lokality, další rozvoj dobré praxe umožní především funkční mechanismy, které zajistí předání zkušeností a inspirace dále. V rámci RRP jsme prostřednictvím koordinátorek programu **velmi často uplatnili dobrou zkušenost jednoho regionu v několika dalších**, buď v původní podobě, anebo s úpravou aktivity/služby/programu „na míru“ lokalitě. Příkladem může být práce s tématem dopady trestného činu u pachatelů přímo v rámci výkonu trestu odnětí svobody. Původně v Břeclavi byla iniciována pilotní beseda na toto téma se zkušeným poradcem pro oběti a skupinou odsouzených. Tento model se ujal také v Příbrami. Bělušická věznice na impuls uspořádat podobné setkání změnila strategii a rozhodla se proškolit svůj personál tak, aby s tématem mohl individuálně pracovat. Vznikl tak krátký seminář pro pachatele „Dopady trestného činu a co já s tím?“, o který následně projevil zájem také věznice Opava, Břeclav, Znojmo a další. Tato řetězová reakce je krásnou ukázkou rozvíjení restorativní praxe. Nosičem impulsů a inspirace by však měli být nejen aktivní zaměstnanci, ale zejména samotné instituce. **Velmi podporujeme společné setkávání a vzdělávání pracovníků různých subjektů a umožnění diskuse a sdílení zkušeností napříč jednotlivými institucemi.**

Strategie pro podporu realizace programu:

- instituce vytváří příležitosti pro sdílení - PMS a VS ČR by o sobě měly více vědět, sdílet zkušenosti a informace, být si partneři. Důležitý je přenos informací i mezi dalšími institucemi, abychom mohli konstatovat, že o sobě víme, máme přehled o tom, co funguje a co se daří, můžeme z toho dále čerpat a rozvíjet se. Zkušenosti, nápady a inspiraci lze velmi dobře sdílet a předat v rámci různých příležitostí na místní i celorepublikové úrovni - pomohou společné vzdělávací akce, konference, osvětové akce, lokální i celorepublikové projekty, atd.

Zapojení veřejnosti a získání porozumění

Trestná činnost je součástí veřejného života a společnosti se bezprostředně dotýká. A způsob, jak na ni a její hlavní aktéry, tj., pachatele a oběť, společnost reaguje, je zároveň jejím odrazem. Pokud usilujeme o rozvoj praxe v této oblasti, je potřeba do celého procesu zařadit i takové působení na širší odbornou a laickou veřejnost, které umí tento odraz formovat a přinese porozumění - ve vynaložené lidské i finanční zdroje, v naši práci, v principy a filosofie, ze kterých vycházíme atd., a doplní klasické mediální obrazy ze zpráv a dalších běžných prostředků. Jak klíčové je samotné porozumění dokládá např. také výzkum Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, který ukazuje, že **po té, co respondenti porozuměli filosofii restorativní justice, ji jako přístup podpořili** (více viz ROZUM, J. *Uplatnění mediace v systému trestní justice I.* dostupné na <http://www.ok.cz/iksp/docs/365.pdf>). **Zdánlivě represivní nastavení veřejnosti** k otázce trestání a odbornému zacházení s pachatelem trestné činnosti je tedy důležité přetvářet a připravovat prostor pro její hlubší zapojení. Pak je možné získat nové partnery včetně dobrovolníků, nové služby, příležitosti i vlídnější prostředí pro pachatele vracející se na svobodu, ale zároveň také prostor pro uznání či ocenění veškerého úsilí a pro posílení společenského statutu odborníku z řad PMS, VS ČR či participujících NNO.

Strategie pro podporu realizace programu:

- iniciace funkční osvěty – je potřeba se posluchači co nejvíce přiblížit – volbou tématu, příležitostí i prostředím. Za základní funkční mechanismus lze považovat lidský příběh s atraktivním vypravěčem (zkušený pracovník či klient) prezentovaný na veřejnosti dostupném místě – knihovny, školy, kina, komunitní centra – v rámci RRP byla navázána pravidelná a velmi dobrá spolupráce například s OKO - Opavskou kulturní organizací, Komunitním centrem Kotlaska v Praze, Krajskou vědeckou knihovnou v Liberci, Městskou knihovnou v Břeclavi, Masarykovou univerzitou v Brně atd.

Koordinátor programu – klíčový pracovník

Sám pracovník, který koordinuje program RRP, popřípadě jeho alternativu, je pro úspěšnou realizaci jedním z nejdůležitějších faktorů. Požadavky na tuto pozici by proto měly být poměrně vysoké. Jedná se o člověka, který je na jedné straně odborníkem znalým penitenciární i postpenitenciární problematiky a teorie i praxe restorativní justice, orientuje se v místním prostředí. Zároveň je to pracovník s velmi kvalitními schopnostmi v oblasti komunikace - dobrý motivátor, řečník i posluchač, citlivě pracující se získanými informacemi, místními potřebami, vazbami, kontakty a možnostmi. Vzhledem k tomu, že samotná činnost pracovníka je velmi různorodá a nabývá své podoby řetězením kontaktů a příležitostí, musí být koordinátor kreativní a zároveň trpělivý a odolný vůči odmítnutí a nezdarům.

V rozhovorech se zástupci 6 projektových lokalit jsme zaznamenali výběrem následující ideální charakteristiky koordinátora aktivity:

- přináší inspiraci, nové myšlenky, nápady,
- nadchne, přesvědčí, umí vyjednávat,
- vyhledává možnosti, dotáhne věci do konce, iniciuje přesah aktivit, má tah na branku, organizační schopnosti,
- koordinuje klíčové instituce, má kontakty, „otevřít dveře“,
- rozumí systému VS ČR, PMS, rozšiřuje myšlenky restorativní justice, podporuje PR k tématu práce s pachatelem trestného činu obecně, věnuje se osvětě směrem k laické veřejnosti
- zná místní realitu
- je to hybatel, prostředník, koordinátor, kreativní organizátor.

Z diskuse vyplývá, že tento pracovník má být zaměstnancem nejlépe PMS a má působit v rámci soudního okresu případně kraje. Zajímavá je pak rozvaha nad názvem pozice a s tím souvisejícím polem působnosti pracovníka. Aktuální pojetí programu RRP využívá termín „restorativní pracovník“ nebo „koordinátor rozvoje restorativní praxe“. Z povahy zadání projektu se tato pozice profiluje zejména na oblast práce s pachatelem trestného činu a komunitu. **Do budoucna je však potřeba zvážit širší působnost pracovníka, který by se měl stejnou měrou zabývat pachatelem i obětí trestného činu ve všech fázích trestního řízení.**

Návrh za realizátory RRP:



- Program koordinuje 1 pracovník PMS, působí v rámci okresu/kraje na základě požadavků a potřeb regionu a jeho náplň práce je:
- propojování, podpora komunikace a spolupráce mezi věznicí, PMS, městem, krajem, NNO,... - vytvoření nových vazeb a spolupráce, vytvoření kompaktního celku na lokální úrovni
- podpora věznice v přípravě pachatele na výstup z trestu, podpora programů pro oběti a pachatele s důrazem na RJ principy a nástroje – včetně VIT (program „Vnímám i Tebe“, RSK (rodinné skupinové konference), případových konferencí,...
- osvětová činnost – besedy a semináře pro širší odbornou a laickou veřejnost, Dny restorativní justice,
- definování témat pro další vzdělávání odborných zaměstnanců
- systémový monitoring, navrhování změn



ČÁST II.

ZPRÁVY O VÝVOJI PROGRAMU V JEDNOTLIVÝCH LOKALITÁCH

Závěrečná zpráva o vývoji programu v regionu Bělušice

ROZVOJ RESTORATIVNÍ PRAXE

Projekt Křehká šance II

(2016-2020)

Věznice Bělušice v okrese Most je zařízení s ostrahou určené pro výkon trestu odnětí svobody odsouzených mužů. Současná normovaná ubytovací kapacita je 578 míst, přesto je zde dlouhodobě umístěno 650 až 700 odsouzených. Je zde zřízeno výstupní oddělení, do něhož se několik měsíců před očekávaným koncem trestu odnětí svobody umísťují odsouzení, kterým byl uložen trest na dobu delší než 3 roky a jimž je třeba ve zvýšené míře pomáhat při vytváření příznivých podmínek pro samostatný způsob života po propuštění. Věznice disponuje specializovaným oddělením pro odsouzené s poruchou osobnosti a chování způsobenou užíváním návykových látek o kapacitě 40 osob. Probíhá zde několikaměsíční cílená odborná práce komunitního typu spoluprací týmu odborných zaměstnanců věznice, vč. spolupráce s neziskovými organizacemi zaměřujícími se na snižování rizika relapsu po propuštění (podrobněji viz níže). Nově věznice zřídila oddíl pro dlouhodobé tresty, který zajišťuje odborné zacházení individuální i skupinovou formou pro odsouzené především za zvlášť závažné trestné činy. Na tomto oddíle od roku 2019 probíhá tříměsíční skupinový program zaměřený na dopady a následky trestné činnosti pachatelů s názvem „Vnímám i Tebe“, o který věznice projevila aktivně zájem a který vznikl v rámci projektu Křehká šance II (podrobněji viz níže).

Věznice Bělušice se nachází na hranicích bývalých okresů Louny a Most, místně příslušná je k okresnímu soudu v Mostě. Před zahájením spolupráce v rámci aktivity Rozvoj restorativní praxe věznice spolupracovala s několika neziskovými organizacemi (pomoc při přípravě odsouzených na propuštění v různých oblastech) i některými dalšími subjekty v blízkém okolí (např. organizace ve vlastnictví města Mostu či historické objekty v okolí - převážně na výpomoci při údržbě či úklidu, tzv. extramurální aktivity pro odsouzené, Úřad práce při rekvalifikačních kurzech, mateřské školy či nemocnice – odsouzení vyrábí hračky atp., zaměstnavatelé v objektu i mimo věznici – věznice úspěšně v posledních letech zvyšuje počet míst pro pracovní zařazení odsouzených – zaměstnanost přes 60% v r. 2018). Běžná spolupráce probíhala také se sociálními kurátory regionu i střediskem Probační a mediační služby v Mostě. Region města Mostu je znám svými sociálními problémy v souvislosti s řešením sociálně vyloučených lokalit, sociálně ekonomické závislosti na těžebním průmyslu nejen v minulosti, odlivem mladých lidí mimo region atp. Město se zapojilo do lokálního partnerství s Agenturou pro sociální začleňování, jedním z výstupů je i systém komunitního plánování sociálních služeb.

Restorativní pracovnice programu Rozvoj restorativní praxe při zahájení své práce na podzim 2016 a v prvních měsících roku 2017 zjišťovala v tomto kontextu možné potřeby věznice, probačního střediska v Mostě i některých z výše zmíněných subjektů a dalších na Mostecku. Po základních informacích a představení záměrů Rozvoje restorativní praxe spolu s nabídkou

možné spolupráce zaslaných těmto organizacím emailem, následovala řada především osobních setkání, na kterých jsme diskutovali případné oblasti konkrétní spolupráce, např. v rámci kooperace subjektů při přípravě odsouzených na propuštění z VTOS, pomoci obětem trestných činů či potřeb komunity a společnosti obecně v tématech restorativní praxe. Výsledkem bylo **zjištění a shoda na několika tematických prioritních oblastech, které byly následně rozvíjeny v rámci konkrétní spolupráce** (především s věznicí, střediskem Probační a mediační služby) zaměřené na konkrétní potřeby, akce a aktivity. Ty lze shrnout do následujících čtyř tematických oblastí:

• Subjekty v lokalitě a podpora jejich spolupráce
• Téma restorativní justice pro pracovníky věznic a odbornou veřejnost – vzdělávání
• Práce s odsouzenými ve věznici v kontextu restorativní justice a přesah služeb
• Oslovení veřejnosti a osvěta tématu restorativní justice

1) Subjekty v lokalitě a podpora jejich spolupráce

Věznice Bělušice již před zahájením projektu spolupracovala s neziskovým sektorem, kdy několik organizací docházelo do věznice s aktivitami pro odsouzené (každá z nich má přidělaného některého sociálního pracovníka/pracovníci věznice, který/á spolupráci koordinuje a organizuje). V průběhu projektové spolupráce restorativní pracovníci se zaměstnanci věznice a především vedoucím odd. VTOS a ředitelem věznice hledali možnosti, jak dále lze přispět (mimo standardní odborné práce s odsouzenými v rámci programu zacházení) k dalšímu snižování rizikových kriminogenních faktorů během pobytu odsouzených ve VTOS a jejich lepší přípravě na propuštění. Došlo tak proto jednak k rozšíření nabídky nabízených služeb ze strany neziskových organizací a také především k jejímu zacílení na potřebné či chybějící oblasti odborné práce ve věznici. Přispěly k tomu také dvě další nové aktivity týkající se spolupráce subjektů, a to **pravidelná setkávání těchto organizací ve věznici** (viz dále) a účast věznice na **komunitním plánování** sociálních služeb města Mostu:

- Věznice Bělušice se na podnět restorativní pracovníce stala v březnu 2017 **členem Komunitního plánování sociálních služeb města Mostu**, její zástupce (nejprve vedoucí odd. Výkonu trestu a ředitel věznice, nyní sociální pracovníce) se pravidelně účastní setkávání pracovní skupiny KS2 - Osoby a rodiny v krizi a prevence sociálního vyloučení. Vznikl tak **pravidelný prostor pro vzájemné sdílení informací daného tématu s odbornou veřejností regionu**. Jedno ze setkání pracovní skupiny komunitního plánování se dne 27. června 2017 uskutečnilo ve Věznici Bělušice. Jeho součástí bylo mimo základních informací o věznici především **představení práce odborných zaměstnanců věznice členům komunitního plánování**. V následné diskuzi a během prohlídky věznice a přilehlé okrasné zahrady zástupci odborné veřejnosti (z řad neziskových, státních, příspěvkových organizací i pracovníci Městského úřadu v Mostě) získali nové konkrétní informace o programech zacházení s odsouzenými během VTOS a možnostech přípravy na jejich opětovné začlenění do běžného života po propuštění. Navázali či obnovili pracovní vazby a diskutovali o možných dalších variantách spolupráce, především v oblasti bydlení, dluhové problematiky a další podpůrné péče po propuštění dle individuálních potřeb propuštěných.

- **Setkání neziskových organizací spolupracujících s Věznicí Bělušice** v listopadu 2018 a červnu 2019 (setkání plánované na duben 2020 se vzhledem k vyhlášení nouzového stavu v souvislosti s šířením nemoci KOVID-19 nemohlo uskutečnit)

První setkání se uskutečnilo v zasedací místnosti věznice, druhé v okrasné zahradě věznice, která také disponuje vhodným vnitřním, méně formálním, prostorem. Po úvodu ředitele věznice měli jednotliví účastníci setkání možnost představit svoji organizaci a uvést, jaké služby odsouzeným aktuálně ve Věznici Bělušice i po propuštění odsouzeným nabízejí. Přítomní sociální pracovníci věznice doplňovali informace o průběhu a výsledcích spolupráce těchto organizací s odsouzenými, v otevřené věcné diskuzi reagovali na návrhy na možné inovace i praktické otázky. Také vedoucí odd. výkonu trestu zodpověděla další dotazy a vyslechla či komentovala připomínky organizací. Dalšími přítomnými byli parolová specialista střediska PMS Most, sociální kurátorka či soudce Okresního soudu Louny pracující v agendě podmíněných propuštění. Tito velmi ocenili možnost získat aktuální informace o nabízených službách, které mohou ve své práci s klienty po propuštění z VTOS využít. Zajímavé pro ně byly dle závěrečných komentářů také prostory, ve kterých setkání proběhlo (nová víceúčelové místnost v okrasné zahradě věznice), které mohou být využívány pro další obdobná jednání odborníků na související témata a pokračování ve spolupráci v rámci začleňování propuštěných zpět do společnosti. Po druhém takovém setkání se účastníci shodli na jejich pokračování obdobným intervalu jednou za 6 měsíců až rok, kdy **považují za velmi přínosné sejít se u jednoho stolu a mimo aktualizace nabízených služeb také prakticky a efektivně plánovat další rozvoj služeb pro odsouzené ve věznici a po propuštění.**

V průběhu posledních tří let se tak rozvinula spolupráce s **Oblastní charitou Česká Kamenice**, která nejprve odsouzeným poskytovala ucelený skupinový program předvýstupního poradenství (především dluhová a závislostní problematika). Díky účasti na setkávání neziskových organizací poskytujících služby odsouzeným (kde získala informace o potřebě konkrétního zacílení služeb pro odsouzené) a efektivnější komunikaci s věznicí, pak vytvořila v r. 2018 nový program zaměřený na téma „procesu změny“ v životě odsouzených s názvem „Začarovaný kruh a jak z něho ven“, který úspěšně pokračuje v mnoha bžích. Tato organizace provozuje také komunitní dům Sv. Dismase ve Stráži p. Ralskem (bezpečné bydlení komunitního typu s cílenou odbornou podporou v prvních měsících po propuštění), kam míří někteří propuštění z Věznice Bělušice. Spolupráci s organizací zahajují již před propuštěním, v den (podmíněného) propuštění odváží pracovník Oblastní charity odsouzeného přímo do komunitního domu a pokračují v intenzivní spolupráci až po dobu jednoho roku, což významně přispívá ke snížení rizika recidivy.

Dále se rozšířila spolupráce v rámci Specializovaného oddělení pro odsouzené s poruchou osobnosti a chování způsobenou užíváním návykových látek s organizací **Most k Naději z.s.**, kdy je poskytováno individuální poradenství a terapie závislostí (projekty Protidrogové programy v penitenciárních zařízeních a Domů pevným krokem). Podporována je (dle názoru restorativní pracovníce ve vězeňství stále ojedinělá a přitom efektivní) aktivita místního vychovatele-terapeuta, **tzv. rodinné poradenství** s blízkými odsouzených. Ta je také významným prvkem ve snižování rizik v oblasti vztahové a závislostní, zahrnuje prvek nejbližší komunity odsouzeného po propuštění v souladu s restorativními principy.

Nově byla v srpnu 2017 zahájena spolupráce s neziskovou organizací **Romodrom o.p.s.**, která poskytuje individuální komplexní sociální poradenství a terénní program s působností v sedmi krajích ČR. Nabízí také program stabilizačního ubytování pro osoby propuštěné.

V říjnu 2017 byla obnovena spolupráce s organizací **Rubikon Centrum z.ú.**, tentokrát novou službou Burza práce. Odsouzeným před výstupem jsou nabízeny konkrétní pracovní pozice (většinou s možností ubytování) s následnou individuální podporu při nástupu do zaměstnání bezprostředně po propuštění.

Pokračuje spolupráce s Azylovým domem pro muže v Mostě (organizace **K srdci klíč o.p.s.**), kdy byl vytvořen ucelený program skupinové i individuální práce s odsouzenými již ve věznici před výstupem s následným pokračováním podpory propuštěných v azylovém domě. Věznice se zapojila také do osvětových aktivit této organizace (např. Noc venku), její pracovníci se zúčastnili některých seminářů v rámci Dnů restorativní justice (viz níže). Ředitel organizace je současně předsedou poradní komise ředitele věznice (restorativní pracovníce je také její členkou a považuje ji za další velmi účinný nástroj při začleňování restorativních prvků do odborné práce ve věznici) a také vedoucím pracovní skupiny komunitního plánování sociálních služeb města Mostu (jehož je věznice členem), což další spolupráci s neziskovým sektorem dále prohlubuje.

Věznice Bělušice v kontextu rozšiřování své restorativní praxe od roku 2018 komunikuje s organizací **Mezinárodní vězeňské společenství z.s.**, která poskytuje nově ve věznici Bělušice program „Vězňova cesta“ ve spolupráci s kaplanem věznice, odsouzení se také aktivně zapojují do projektu Andělský strom (vánoční dárky pro děti odsouzených) a dalších.

Organizace **Volonté Czech o.p.s.** ve věznici Bělušice připravuje program „klub Hanoi“ pro vietnamské odsouzené, pokračuje v pracovním a dluhovém poradenství, doprovázení po propuštění na Mladoboleslavsku vč. nabídky rekvalifikací pro vězněné z celé ČR v tréninkovém centru věznice Jiřice v rámci projektu REBORN (to věznice dle informací restorativní pracovníce dosud nevyužila, což je příležitost do budoucna).

S výše uvedenými subjekty spolupracuje Věznice Bělušice pravidelně (také např. s organizací Za branou, z.s., zaměřenou na pomoc dětem a rodinám odsouzených), **převážně na základě dohody o spolupráci** (pokrývá tak potřebné kriminogenní oblasti dle vstupní analýzy). **S řadou dalších spolupracuje nárazově či dle individuálních potřeb odsouzených. Věznice vnímá velmi dobře přínosy takové spolupráce, podporuje ji, zajímá se o její výsledky.**

2) Téma restorativní justice pro pracovníky věznic a odbornou veřejnost – vzdělávání

Již v rámci prvotní analýzy potřeb subjektů lokality Věznice Bělušice a Mostecká s kolegy penitenciární i postpenitenciární práce jsme zjistili, že ne vždy si dobře rozumíme v záměrech či možnostech a terminologii restorativní justice (např. restorativní nerovná se alternativní nebo jen mediace, restorativní není jen justice, ale přístup k řešení konfliktu, kterým jsou zasaženi vždy oběť, pachatel i jejich okolí). Diskutovali jsme oblasti, ve kterých věznice pracuje v rámci restorativních principů, hledali oblasti a způsoby nové. Potřeba vnést **téma dopadů a újmy obětí** (vč. přijetí zodpovědnosti pachatelů a konkrétní nápravy vzniklé škody) **do odborné práce věznice** se ukázala jako významná již v prvním roce spolupráce restorativní pracovníce s věznicí. V lektorské spolupráci s kolegy ze střediska Probační a mediační služby v Mostě, z programu Vnímám i Tebe (projekt Křehká šance II) a s vychovatelem-terapeutem Věznice Bělušice se proto dne 12. června 2018 uskutečnil

celodenní **seminář určený odborným zaměstnancům Věznice Bělušice** (zúčastnilo se jich 11 vč. zástupkyně vedoucího odd. výkonu trestu na téma „**Práce s odsouzeným směřující k zvýšení odpovědnosti vůči oběti trestného činu a žádoucím řešení následků trestné činnosti**“). Nejvíce přínosná témata dle sdělení účastníků (v diskuzi i anonymní evaluaci po skončení):

- informace o práci Probační a mediační služby s obětí, kazuistiky k dopadům trestného činu na oběť, Prohlášení oběti u soudu nebo před Komisí pro PP
- prezentace programu Vnímám i Tebe – konkrétní techniky mohou odborní zaměstnanci věznice využít v práci s odsouzenými v tématu uvědomění si následků trestné činnosti a přijetí zodpovědnosti
- přehled o parolové práci PMS, konkrétních tématech probíraných s odsouzenými při přípravě na podmíněné propuštění vč. náhledu na trestnou činnost a náhradu škody
- ukázky technik práce na specializovaném odděle v tématu
- další informace o práci probační a mediační služby a Komisích pro podmíněné propuštění (Křehká šance II)

Účastníci poskytli velmi pozitivní zpětnou vazbu, navrhli další možná témata na odborné vzdělávání, které bylo dále v rámci aktivity Rozvoj restorativní praxe ve spolupráci s vedením věznice řešeno (výsledkem je poté manuál semináře „Dopady trestného činu a co já s tím?“ (viz bod 3 této zprávy), seminář Případové konference ve VTOS (viz níže) či semináře a konference v rámci Dnů restorativní justice 2018 a 2019 (k výstupům viz níže). **Koncept tohoto semináře pro odborné zaměstnance věznice Bělušice se stal následně součástí projektu Ministerstva spravedlnosti „Systém společného vzdělávání“, který bude zahájen na podzim roku 2020.**

V září 2019 se v rámci projektové aktivity Rozvoj restorativní praxe konal **seminář „Případové konference jako nástroj sociální práce ve vztahu k trestu odnětí svobody“**, který představil možnosti využití případové konference v průběhu výkonu trestu odnětí svobody či při plánování bezpečného výstupu odsouzeného z VTOS. Zúčastnili se ho tři zástupci lokality – **psycholožka se sociálním pracovníkem Věznice Bělušice a sociální kurátorka Magistrátu města Mostu**. Diskutovali jsme o možnostech využití tohoto nástroje s kolegy z jiných lokalit, hovořili o svých zkušenostech mimo vězeňské prostředí. Pracovníci Věznice Bělušice se konceptem případových konferencí inspirovali v nastavení konkrétního případového plánu odborné týmové spolupráce na výstupním oddělení věznice, kam jsou zařazováni odsouzení po dlouhodobých trestech (obvykle 3-5 let a více), kteří potřebují více podpořit a motivovat k aktivní přípravě podmínek po propuštění.

Ve spolupráci s restorativní pracovnící v lokalitě Stráž p. Ralskem Mgr. Alenou Tesarčíkovou jsme připravili dvoudenní odbornou konferenci v rámci Dnů restorativní justice 2019 s názvem **„Restorativní prvky v práci s odsouzenými, propuštěnými, oběťmi i dalšími osobami dotčenými trestným činem“**. Konala se ve dnech 20. - 21. listopadu 2019 v Akademii Vězeňské služby ČR,



Stráž p. Ralskem, účastnilo se jí na 80 kolegů z Probační a mediační služby, Vězeňské služby ČR, sociálních odborů, státních zastupitelství, soudů, neziskových organizací i studentů Severočeského soudního kraje. Program byl věnován otázkám současných přístupů k restorativní justici a praxi v ČR v příspěvku Dr. Andrey Matouškové, dále strategii dalšího rozvoje vyplývající z aktuálních doporučení Rady Evropy k implementaci restorativní filozofie do trestní justice v Evropě ve vystoupení Dr. Petry Masopust Šachové. Zazněla také například historie smírčích křížů, představení současné restorativní praxe PMS vč. aktivit projektu Křehká šance II. Své služby představili mnohé další organizace v regionu, proběhla podnětná diskuze přítomných k tématu současné praxe podmíněného propuštění (podrobněji program konference viz příloha Průvodce restorativní praxe – programy Dnů restorativní praxe v jednotlivých regionech, kde je uveden program Dnů restorativní justice v regionech). Z reakcí účastníků vyplývá, že **ocenili nejen nové informace a trendy odborné práce v restorativním kontextu, ale také podnětnou diskuzi příjemné setkání s kolegy** z praxe v rámci večerního setkání a při přestávkách v programu u kávy a občerstvení. Tím se naše záměry v zásadě naplnily. **Z navázaných kontaktů, inspirace i podnětů k přemýšlení o zapojení restorativních principů do každodenní odborné práce můžeme čerpat do naší další spolupráce, a to mezi všemi subjekty restorativní praxe.**

3) Práce s odsouzenými ve věznici v kontextu restorativní justice

Na základě pozitivních reakcí odborných zaměstnanců i vedení Věznice Bělušice po realizaci semináře „Práce s odsouzeným směřující k zvýšení odpovědnosti vůči oběti trestného činu a žádoucímu řešení následků trestné činnosti“, který se uskutečnil již v červnu 2018, jsme v tématu pokračovali dalšími kroky v roce 2019. Restorativní pracovníce společně s projektovým kolegou Mgr. Jakubem Kovářem vytvořili program **dvouhodinového semináře pro skupinu 8 až 10 odsouzených s názvem „Dopady trestné činnosti a co já s tím?“**, který otvírá odbornou práci s vězněnými osobami na tématech pochopení dopadů trestné činnosti na oběti, přijetí zodpovědnosti za trestný čin a možnosti nápravy způsobené újmy nebo škody poškozeným.

Složení témat semináře, použité techniky a nástroje jsme v této lektorské dvojici v praxi Věznice Bělušice testovali v rámci tří běhů, vždy za přítomnosti sociální pracovníce věznice (a její organizační, technické i z části odborné podpory), v jednom případě také psychologky věznice. **Vytvořili jsme tak praktický manuál semináře pro lektory (včetně pracovních listů pro odsouzené), který dává jednoduchý návod na realizaci semináře ve věznici.** Naším cílem bylo takto vytvořený nástroj do ukončení projektu Křehká šance II předat vedení Věznice Bělušice s tím, aby mohl být odbornými zaměstnanci **využit v rámci odborného zacházení s odsouzenými.** Ještě v březnu 2020 byl plánován jeden běh semináře, kterého by se zúčastnili další vybraní odborní zaměstnanci věznice tak, aby mohli dále již sami seminář lektorovat, např. také ve spolupráci se střediskem PMS v Mostě. Vzhledem k vyhlášení nouzového stavu v ČR v souvislosti s šířením nemoci KOVID-19 se již seminář uskutečnit nemohl, nicméně **restorativní pracovníce předala vedení věznice i středisku PMS v Mostě** (a krajskému vedoucímu Probační a mediační služby Severočeského soudního kraje) manuál semináře vč. pracovních listů, DVD a praktických tipů k realizaci pro lektory, vyplývající z našich dosavadních pilotních zkušeností s vedením semináře. Seminář pro odsouzené se totiž díky zájmu kolegů z dalších věznic uskutečnil v prosinci 2019 ve věznici Opava (za přítomnosti nejen odborných zaměstnanců věznice – budoucích lektorů, ale i vedoucího střediska PMS Opava), a také v únoru 2020 ve věznicích Břeclav a Znojmo

(vždy s pozitivní zpětnou reakcí jak odsouzených, tak odborného personálu věznic i střediska). **Všechny tyto věznice plánují v realizaci semináře pokračovat, v různé intenzitě i formě spolupráce s místním probačním střediskem.** Manuál semináře (bez vlastní realizace semináře) byl také na žádost kolegů z Vězeňské služby ČR poskytnut věznicím Všehrdy a Znojmo, vč. příslušných středisek PMS. **Po skončení projektu bude manuál semináře „Dopady trestné činnosti a co já s tím?“ k dispozici metodickému odd. Probační a mediační služby k dalšímu využití v probační práci** (byť seminář byl vytvořen pro skupinu pachatelů ve VTOS, některé jeho části jsou využitelné také pro práci s klienty Probační a mediační služby v pohledových agendách, jiné při přípravě na podmíněné propuštění atp.).

Některé reflexe účastníků semináře (v diskuzi i anonymní evaluaci po skončení):

„ ... tak 80% pro mě bylo úplně novotou ... chtěl bych se zeptat na VIT...“

„ ... to mě nenapadlo, že si může myslet, že jsem si ji schválně vybíral, plánoval to a že teď může mít strach tam chodit a je třeba taky proto bez práce....“

„ ... tehdy jsem nevěděl, jak dopis napsat, aby to neznělo blbě a že se vymlouvám, dneska mě došlo, že se jde omluvit i celkem upřímně, je to těžký....“

„ ... taky jsem tady mohl přemýšlet, jestli je vhodný se omlouvat a jak...“

„ ... měl bych se omluvit i její mámě, ta potom měla spoustu starostí se zařizováním na policii i u doktora...“

„ ... a dám si dohromady dluhy, s tím můžu začít už teď ve vězení a paní sociální mi v tom pomůže, abych mohl škodu platit....“

Zpětná vazba pracovníků věznic (3 běhy Bělušice, 1 běh Opava, Znojmo a Břeclav) a pracovníků Probační a mediační služby, přítomných na semináři (jako pozorovatelé)

„... seminář je srozumitelný, dobře postaven, dvě hodiny tak akorát pro skupinové otevření tématu, dále individuálně je možno u motivovaných odsouzených pracovat na konkrétních úkolech při náhradě škody, oceňujeme zpracování tématu omluvných dopisů.“

„ ... toto téma je ve věznicích málo s odsouzenými řešeno, přitom uvědomit si co spáchali, komu, s jakými následky a zda a jak se to dá napravit, to je pro snížení recidivy zásadní.“

„...Seminář se nám líbil, ale uvědomujeme si, že mohou následovat další individuální pohovory, o realizaci semináře reálně uvažujeme, projednáme s vedením... seminář je dobře realizovatelný v našich podmínkách...“

„... pokud by tímto seminářem prošly odsouzené připravující se k PP a spolupracující s probačním pracovníkem, byla by ošetřena jedna z oblastí náročné práce, ... probační pracovníci střediska PMS mohou participovat na semináři v lektorské pozici (jeden z lektorů)...“

„...je na snadě zvážení spojení tohoto semináře s jinou obdobně tématicky zaměřenou aktivitou.“

„...jeví se jako velmi efektivní a jednoduché využít a používat již hotový produkt pro zvýšení efektivity práce s odsouzenými.“



„...je dobře, že seminář lze využít s téměř nulovými provozními náklady (pouze tisk pracovních listů pro odsouzené).“

Rozšíření odborné práce s odsouzenými v kontextu restorativní justice pokračovalo také proškolením **pěti lektorů z řad odborných zaměstnanců Věznice Bělušice** oddílu pro dlouhodobě odsouzené ve specializovaném programu pro odsouzené s názvem „Vnímám i Tebe“, (skupinový tříměsíční program zaměřený na zvýšení citlivosti pachatelů trestné činnosti vůči potřebám obětí a přijetí zodpovědnosti pachatelů za svůj čin směřující k nápravě). Vzhledem k trvajícím zájmu vedení Věznice Bělušice i odborných zaměstnanců věnovat se komplexně práci s odsouzenými směřující ke snižování rizik odsouzených, byl tento pilotní program nad rámec původního projektového plánu poskytnut také Věznici Bělušice, která v rámci trvání **projektu Křehká šance II zrealizovala celkem tři běhy. Dle dostupných informací bude program v roce 2020 standardizován pro potřeby Vězeňské služby ČR.** Věznice Bělušice jej hodlá v rámci odborného zacházení dále využívat.

4) Oslovení veřejnosti a osvěta tématu restorativní justice

Vzhledem k zjištěné potřebě informovat širokou veřejnost o problematice řešení trestné činnosti v kontextu restorativní filozofie, o jejích možnostech, přínosech a konkrétních nástrojích, byla v lokalitě realizována řada besed, přednášek či seminářů nejen pro odbornou, ale i nejširší laickou veřejnost či studenty středních a vysokých škol. Většina z nich byla doprovázena nově vzniklou aktivitou **„Výpovědi osob, kterým do života zasáhla trestná činnost nebo věznění“**. Při využití kontaktů ze setkávání komunitního plánování proběhla celá řada jednání se službami neziskového sektoru, střediskem PMS v Mostě, poradkyní pro oběti, odbornými zaměstnanci věznice a dalšími. Tito se stali prostředníky při sběru výpovědí pachatelů, obětí, jejich blízkých, známých, ale i odborníků pracujících s lidmi v různé fázi trestního řízení. Společně s kolegyněmi z dalších regionů jsme tak shromáždili několik desítek sdělení, vybrali jsme autentické výpovědi psané rukou, strojově, vytištěné, formou komiksu či obrazu a umístili je do celkem pěti rámu formátu A1. Vznikl tak originální soubor vypovídající o možných dopadech trestné činnosti na osoby v nejrůznějších postavení v trestním řízení, který se stal vhodnou příležitostí pro následnou diskuzi s veřejností v rámci dalších osvětových akcí.

První výstava Výpovědí se uskutečnila v prostorách nového ředitelství Probační a mediační služby na Senovážném náměstí v Praze, a to u příležitosti jejich slavnostního otevření dne 21. září 2018 za účasti představitelů justičních složek i dalších zainteresovaných subjektů.

Další tzv. výstavy Výpovědí byly spojeny s různými akcemi (přednášky, besedy) **v rámci mezinárodních Dnů restorativní justice v listopadu 2018 a 2019**, kdy vždy byla příležitost diskutovat s účastníky jejich názory či zkušenosti s tím, jak trestná činnost do života lidí zasahuje a mění je. Tedy o dopadech, potřebách účastníků trestního řízení, s důrazem na restorativní pojetí řešení trestné činnosti. Jednalo se např. o:

- **Beseda „Jak to chodí ve vězení“**, která proběhla v úterý 13. listopadu 2018 v zařízení Oblastní Charity Most, kdy zkušený pracovník Věznice Bělušice informoval o práci odborných zaměstnanců Vězeňské služby ČR (jak se s vězni pracuje, jak vězni pracují, jaké jsou podmínky ve věznici, pravidla návštěv, balíků, telefonů a další praktické informace pro blízké odsouzených i další zájemce). Akce byla určena

klientům Oblastní charity Most a navázala na besedu z 31. července 2018, kdy jsme s klienty hovořili o jejich zkušenostech s trestnou činností v souvislosti se sběrem Výpovědí osob dotčených trestnou činností a představovali práci Probační a mediační služby a Vězeňské služby ČR.

- **Setkání na téma Restorativní přístupy v práci s pachateli na svobodě i ve vězení, význam zapojení obětí a komunity do řešení trestné činnosti, které proběhlo v úterý 20. listopadu 2018** v přednáškovém sále Vysoké školy finanční a správní v Mostě. Byla představena práce Probační a mediační služby, střediska v Mostě, v kontextu restorativního přístupu, účastníci měli možnost shlédnout výstavu „Výpovědí osob, kterým do života zasáhla trestná činnost“ s následnou diskuzí. V neposlední řadě byla na programu tohoto setkání přednáška s diskuzí s názvem „Porouchané auto dáme do servisu, co uděláme s pachatelem s poruchou osobnosti?“, kdy vychovatel terapeut Bc. Zdeněk Bořil z věznice Liberec poutavě vyprávěl o své práci na Specializovaném oddělení pro pachatele násilných trestných činů s poruchou osobnosti. Akce byla určena nejen odborníkům - kolegům z justičních složek, policie, sociálních služeb, neziskových organizací, ale i studentům příbuzných oborů a nejširší veřejnosti. Přenášející odpovídali na dotazy více než sedmdesáti účastníků k práci obou služeb. Z reakcí je patrné, že téma restorativní praxe je zajímavé jak pro praktiky sociálních služeb, penitenciární i postpenitenciární práce, tak jako pro studenty a další spolupracující subjekty (v tomto případě vysokou školu, která projevila zájem o další semináře i ve svých dalších pobočkách).
- **Beseda „Jak to chodí ve vězení a podpora rodiny“ proběhla 14. listopadu 2019 v dalším zařízení Oblastní Charity Most**. Jak to vlastně chodí ve vězení? Mají tam odsouzení možnost pracovat, kde, za jakých podmínek? Z čeho splácí dluhy, co stojí pobyt ve vězení, je rozdíl mezi "výživářem" a doživotně odsouzeným? Jak je to s návštěvami, balíky, co dělají odsouzení ve volném čase, jaké mají programy, kdy jim může být trest přerušen, bude moci přijít domů na Vánoce? Na tyto a další otázky odpovídal klientům i pracovníkům Oblastní charity Most ředitel Věznice Bělušice plk. Mgr. Ondřej Kroupa, MBA. V příjemné diskuzi s účastníky zdůraznil potřebu podpory sociálních a rodinných vazeb odsouzených, jakožto důležitého faktoru ovlivňujícím úspěšný návrat vězněných do běžného života. Hovořil o významu zaměstnávání vězněných osob, spolupráci s neziskovými organizacemi při přípravě na propuštění i motivaci odsouzených a možnostech pomoci jim ve vězení na sobě pracovat tak, aby se tam již nikdy nemuseli vrátit. Věznice nově spolupracuje také s organizací Za branou, z.s., který rodinám odsouzených různými aktivitami pomáhá k udržení rodinných vazeb. Setkání končilo výzvou "Dejme šanci těm, kteří si svůj trest řádně vykonali a jsou motivováni k pozitivní změně ve svém životě, zapojit se zpět do běžného života v naší společnosti". Výstava výpovědí osob dotčených trestnou činností byla klientům i pracovníkům k dispozici ve vstupních prostorách Charity týden před i po konání besedy, během které byly představeny a diskutovány následky trestné činnosti především pro rodiny přímých účastníků kriminality. Právě jejich blízcí byli z části účastníky besedy, ocenili otevřeně podané informace o vězeňství, získali odpovědi na řadu svých otázek zvláště v případech, že sami mají v některé věznici své blízké.
- Úzkou spoluprací střediska Probační a mediační služby v Mostě a Věznice Bělušice bylo možno zaznamenat na další **události určené široké veřejnosti** dne 21. listopadu 2019, a to akci **Noc venku**, kterou každoročně pořádá organizace

K srdci klíč. Součástí bylo setkání s vedoucí probačního střediska v Mostě a ředitelem Věznice Bělušice. Akce po celé ČR každoročně připomíná problematiku osob bez přístřeší. Téma v Mostě bylo zaměřeno na situaci osob propuštěných z vězení nebo vykonávajících alternativní tresty, ale i dalších, kteří se ve svém životě nějak s kriminalitou potkali. V rámci aktivity Rozvoj restorativní praxe byla akce doplněna o krátké vystoupení ředitele věznice i vedoucí střediska Probační a mediační služby v Mostě. Přes sychravé deštivé počasí, ale stylově pod provizorním přístřeškem a ve velmi milé diskuzní atmosféře, hovořili zástupci z neziskových subjektů, Věznice Bělušice, Probační a mediační služby, sociálního odboru Magistrátu města Mostu i někteří klienti těchto zařízení o konkrétních současných problémech osob bez přístřeší na Mostecku. Díky apelu vzešlému z diskuze k řešení otázek sociálního bydlení v Mostě, jsme byli informováni o plánech a projektech řešících problematiku sociálního bydlení ze strany města. Ředitel organizace K srdci klíč o.p.s. představil nový sociální podnik, kolegové jej doplnili o informace o dalších službách, celou akci velmi mile provázela vedoucí azylového domu pro muže v Mostě. Setkání bylo doplněno výstavou výpovědí osob dotčených kriminalitou. V tomto netradičně, ale velmi autenticky pojatém prostředí, účastníci získali nejen více informací k problematice i službám, ale také **vzájemné porozumění pro naši práci a nápady na další spolupráci.**

V regionu vzniklá putovní výstava **Výpovědi osob, kterým do života zasáhla trestná činnost nebo věznění**, která poukazuje na restorativní rozměr následků trestné činnosti nejen pro oběť a pachatele, ale i další dotčené osoby, byla dále instalována nejprve u návštěvní místnosti věznice, kde se s ní mohli seznamovat návštěvníci i pracovníci věznice. Následně byla vystavena v prostorné místnosti na okrasné zahradě Věznice Bělušice, která bývá využívána nejen při návštěvách, ale i k seminářům a nejrůznějším setkáním odborníků či ředitelů věznic severočeského regionu. V průběhu několika měsíců se s ní tak měli možnost seznámit desítky osob, kteří do tohoto v českém vězeňství mimořádného prostoru zavítali. Měli možnost zanechat vzkaz či komentář k výstavě, nejčastější reakce výstavu považují za „pěknou, zajímavou, neobvyklou i tím, že jde o autentické výpovědi lidí, kteří se v životě s trestnou činností v různých pozicích potkali“ (nejen oběti, pachatelé, ale i jejich blízcí, svědci, kolegové z práce, sousedi, žáci ZŠ, pracovníci soc. Služeb). Oceňován je i fakt, že **poukazuje na vliv kriminality na širší okolí obětí a pachatelů, na celé rodiny i členy komunity.**

Shrnutí projektové aktivity Rozvoj restorativní praxe v lokalitě Věznice Bělušice a možnosti pokračování osvědčených aktivit po ukončení aktivity

Přes novost restorativních přístupů v českém vězeňství a postpenitenciární práci se v regionu Věznice Bělušice dařilo vyjednávat možné konkrétní podoby aktivit realizovaných v rámci Rozvoje restorativní praxe, a to především díky velmi vstřícnému přístupu současného ředitele věznice plk. Mgr. Ondřeje Kroupy, MBA. V počátku spolupráce byl na pozici vedoucího odd. výkonu trestu. Díky své letité praxi i zahraničním zkušenostem znal velmi dobře potřeby odborné praxe věznice a byl otevřený novým přístupům restorativní praxe. Vedoucí střediska Probační a mediační služby v Mostě Mgr. Marie Jarolímová byla skvělou partnerkou v tématu práce nejen s pachatelem, ale především s obětí trestného činu v kontextu restorativních přístupů. Díky podpoře kolegů tak mohla vzniknout celá řada

zajímavých akcí určených odborné veřejnosti, zaměstnancům věznice i nejširší veřejnosti. Třetí významnou osobností naší restorativní spolupráce v lokalitě Mostecka byl Karel Komárek DiS., ředitel organizace K srdci klíč o.p.s (azylová zařízení pro různou klientelu), který je letitým komisařem za odbornou veřejnost v rámci projektu Křehká šance I a II, předsedou poradní komise ředitele Věznice Bělušice či vedoucím pracovní skupiny Komunitního plánování sociálních služeb města Mostu. Kolegové v zásadě ve shodě považují pozici restorativního pracovníka v regionu ze velmi přínosnou. Oceňují, že přináší nové nápady, organizuje aktivity, propojuje subjekty, koordinuje i nadchne pro myšlenku restorativní filozofie v praxi. Pokud jsme uvažovali o této funkci do budoucna, pak se zřejmě nejefektivnější jeví pozice restorativního pracovníka jako zaměstnance probační a mediační služby, případně i pro více věznic v kraji. Takový pracovník by měl být znalý regionu i odborné práce s pachateli a oběťmi trestných činů, vč. vlivu na místní komunitu.

Výstupy projektové aktivity Rozvoj restorativní praxe po skončení projektu Křehká šance II byly diskutovány s ředitelem věznice i krajským vedoucím Probační a mediační služby. Zde je přehled udržení některých témat či akcí:

3. Setkávání organizací spolupracujících s věznicí – tým by mohl být dále organizován ze strany věznice, zástupce střediska PMS bude ve své účasti pokračovat
4. pracovníci věznice budou pokračovat v besedách a osvětových akcích dle svých možností
5. Seminář "Dopady trestné činnosti a co já s tím?" - manuál semináře byl předán vedení věznice, která tento nástroj hodlá využít v rámci odborného zacházení s odsouzenými. Parolový specialista střediska manuál využije v individuální práci s odsouzeným při přípravě stanoviska k podmíněnému propuštění, možném spolulektorování seminářů ve věznici s kolegy z PMS je otázkou k diskuzi
6. Zástupce věznice i střediska PMS se budou dále účastnit komunitního plánování, čímž budou udržovány navázané vztahy a kontinuální práce s odsouzenými po propuštění, vedoucí střediska bude zastupovat PMS v příhodných pracovních skupinách dotýkajících se problematik pachatelů trestných činů a jejich integrace, i obětí kriminality
7. Věznice plánuje dále realizovat program „Vnímám i Tebe“
8. výstavu "Výpovědi osob dotčených tr. činem" využije středisko Probační a mediační služby v rámci organizace Dnů restorativní justice (budou-li organizovány) či preventivních přednášek ve školách

Aktivity rozsáhlejšího charakteru (např. semináře pro laiky či restorativní konference) organizovány nebudou. Nemohou být zastoupeny ze strany střediska Probační a mediační služby ani Věznice Bělušice, neboť je nezbytná dlouhodobá příprava a obě služby v současné době nedisponují personálními kapacitami. Ze stejného důvodu nelze očekávat vznik mnoha dalších aktivit, které vyžadují dlouhodobější přípravu a vyjednávání, aby mohly být zrealizovány. Současně je evidentní, že bude chybět onen nadšený stoupenec restorativní filozofie („motor“), který subjekty v regionu inspiruje a motivuje k realizaci restorativních nástrojů v jejich každodenní praxi s klienty.

Zpracovala: **Mgr. Tereza Řeháková**

Závěrečná zpráva o vývoji programu v regionu Břeclav

ROZVOJ RESTORATIVNÍ PRAXE

Projekt Křehká šance II

(2016-2020)

Věznice Břeclav disponuje dvěma objekty – jeden je v centru města Břeclavi a druhý je vzdálený od centra města cca 10 km v Poštorné. Věznice v centru města sousedí s budovou Okresního soudu a Městskou knihovnou. Má kapacitu 127 míst, z toho 19 míst pro výkon vazby a 8 míst jako „vazba se zmírněným režimem“. Výkon odnětí svobody je zde tvořen oddělením s ostrahou s nízkým a vysokým stupněm zabezpečení. Součástí obou těchto typů jsou specializovaná oddělení pro trvale pracovní nezařaditelné. Specifikem této věznice je také vysoký počet odsouzených v důchodovém věku. Objekt v Poštorné prošel rozsáhlou rekonstrukcí v roce 2017 a z původních 32 míst se kapacita navýšila na 187 míst, která jsou rozdělena na oddělení s ostrahou s nízkým stupněm zabezpečení a se středním stupněm zabezpečení. V obou objektech jsou trvale umisťováni pouze muži.

Věznice se již v minulosti aktivně zapojovala do programů, které jsou nabízeny Generálním ředitelstvím Vězeňské služby ČR, různými neziskovými organizacemi, nebo je pracovníci věznice sami vyhledávají. V průběhu realizace programu Rozvoj restorativní praxe se uskutečnila řada setkání na místní úrovni se zástupci věznice, vedením Probační a mediační služby, zástupci neziskového sektoru, Městského úřadu Břeclav, Úřadu práce a se subjekty, které působí na poli penitenciární a postpenitenciární péče. Na základě výstupů z jednání **byl pracovníky Městského úřadu zpracován přehled sociálních služeb na Břeclavsku, které spolupracují nebo by mohly nabídnout své služby odsouzeným po podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, včetně pracovního uplatnění.** Tento přehled byl restorativní pracovníci dán k dispozici sociálním pracovníkům ve věznici k dalšímu využití. Lze zmínit např.: Charitu Břeclav-Azylový dům, Domov sv. Agáty Břeclav, Nízkoprahové denní centrum Břeclav, Kontaktní centrum Břeclav, IQ Roma servis Brno, Dům na půl cesty, Velký Dvůr (Pohořelice). Společnost Podané ruce Brno, Spondeo o.s. Brno. Následně byl zpracován seznam firem, které zaměstnávají odsouzené v průběhu výkonu trestu odnětí svobody i po propuštění z věznice. **Také byl restorativní pracovníci zmapován přehled aktivit programu zacházení ve věznici Břeclav a s tím související požadavky odborných pracovníků věznice o možnosti posílení a vyhledání chybějících služeb a kontaktů.**

Všechny oslovené subjekty konstatovaly, že v daném regionu je nedostatek možností sociálního bydlení – po naplnění kapacit posílají klienty zejména do Brna, Hodonína a Kyjova. Tato zařízení však upřednostňují své občany. Vyhodnocením získaných požadavků vyplynuly možnosti aktivního působení pro restorativní pracovníci: **zjišťovat možnosti sociálního bydlení, bezplatného dluhového poradenství, zlepšení spolupráce s Úřadem práce, zabývat se problematikou náhrady škody, dopadům trestného činu na oběti a jejich rodiny.**

Restorativní pracovnice, která nastupoval v průběhu projektu (PhDr. Alena Plšková – nástup 2018), navázala na aktivity předešlé pracovnice (Mgr. Kateřina Knotková), ale také nově navázala další kontakty a spolupráci s řadou organizací a byla nabídnuta možnost participovat na jednotlivých plánovaných akcích. Pozitivní motivací pro působení restorativní pracovnice v regionu byla velmi dobrá spolupráce a podpora vedení věznice a střediska Probační a mediační služby, která se vybudovala během několika týdnů. Společně diskutovali nad návrhy jednotlivých aktivit a vedli vstřícný dialog k jejich realizaci. Řada navrhovaných aktivit již však nemohla být zrealizována z důvodu zatížení odborného personálu, který pro realizaci neměl časový prostor. Jako velmi pozitivní a přínosnou lze hodnotit spolupráci s dalšími projekty „Na správnou cestu II“, „ Proč zrovna já? II“, která se zúročila zejména při besedách na téma restorativní justice pro širokou laickou i odbornou veřejnost, **ale i při práci s odsouzenými (beseda o dopadech trestného činu na oběti).** Po jednáních s vedením věznice, pracovníky Městského úřadu Břeclav a ostatními subjekty se jako reálná ukázala možnost **spolupráce a prezentace Rozvoje restorativní praxe s přesahem i do jiných regionů v rámci Jihomoravského kraje.**

Aktivity realizované restorativní pracovníci v regionu Břeclavska se mohou rozdělit do následujících oblastí:

1. Subjekty v lokalitě a podpora jejich spolupráce

V roce 2019 na základě definovaných potřeb pro další rozvoj programu v tomto regionu se podařilo rozšířit spolupráci s Městským úřadem Břeclav a to v několika oblastech. **Byla navázána aktivní spolupráce s pracovní skupinou pro osoby ohrožené sociálním vyloučením.** V této pracovní skupině byly také diskutovány možnosti zajištění ubytování nebo přechodného ubytování pro osoby propuštěné z výkonu trestu odnětí svobody, které dostaly nabídku zaměstnání v tomto regionu. **Dále byla restorativní pracovnice zapojena do poradní komise pro komunitní plánování na Městském úřadu, kde byly mapovány i možnosti pro odsouzené po propuštění z věznice.** Zvýšila se efektivita komunikace s Úřadem práce v hledání pracovního uplatnění pro osoby po propuštění z výkonu trestu v regionu a zvýšil se počet akcí (besedy) pro odsouzené v obou objektech. Besedy s odsouzenými vedla vedoucí Úřadu práce se svými pracovníci. V předešlém období se jednalo o jednu besedu v roce v každém objektu. Na základě konzultací s restorativní pracovníci se počet navýšil. Restorativní **pracovnice byla přizvána k jednání Odborné platformy v Jihomoravském kraji,** kde se odborníci zabývali výše uvedenými tématy, včetně hledání možnosti výstavby sociálních bytů. Na jednání představila pracovnice své aktivity a dále byla navázána spolupráce s dalšími subjekty, které působí v rámci kraje s možností spolupráce s Městským úřadem Břeclav a sociálním kurátorem v oblasti sociálního bydlení.

V rámci zkvalitnění připravenosti odsouzených na výstup z trestu **byla navázána spolupráce s Centrem pro komunitní práci Východní Morava. Ředitelka organizace (Mgr. Gabriela Fillingerová) společně s restorativní pracovníci představily obsah projektu „Přes mosty do práce II“** vedení věznice, které souhlasilo se zapojením věznice a odsouzených do tohoto projektu. Cílem projektu je reintegrovat osoby propuštěné z výkonu trestu do majoritní společnosti tak, že jim umožní rekvalifikaci, najít v co nejkratší době uplatnění na trhu práce, zajistí možnost ubytování na dobu maximálně šesti měsíců a

doprovází ho od jeho propuštění až po začlenění do společnosti. Týká se to zejména odsouzených s minimálním sociálním zázemím. Realizace projektu byla naplánována v období od 1. listopadu 2019 – 31. října 2021. I když byly splněny všechny podmínky k realizaci projektu, z formálních důvodů nedostal projekt finanční dotaci a realizace tohoto projektu byla posunuta až na rok 2021. Byť se jedná o delší časové období, věznice s realizací počítá.



V rámci zachování aktivní spolupráce byla restorativní pracovníci projednána s vedením Centra pro komunitní práci a vedením věznice možnost realizace jiného projektu ve věznici. **Jedná se o projekt „Pokrok na sídlišti“**, který se zaměřuje na rychlejší resocializaci a snížení rizik recidivy po návratu odsouzených do běžného života. Projekt bude realizován v prostorách věznice již od 2. čtvrtletí 2020.

Tím by měla být zachována kontinuita spolupráce a restorativní pracovnice je přesvědčena, že bude navázána dlouhodobá spolupráce mezi oběma organizacemi.

Realizace projektu „Tlapka v dlani“ se podařila díky předávání informací mezi jednotlivými regionálními restorativními pracovníci. Tento projekt byl představen na mezinárodní konferenci. Restorativní pracovníci tento projekt zaujal nejen originalitou a novátorským přístupem v rámci EU. Po představení tohoto projektu na poradě vedení věznice Břeclav bylo konstatováno, že věznice v Jihomoravském kraji nemají vhodné podmínky pro realizaci. Z tohoto důvodu restorativní pracovnice požádala o možnost představení projektu generálnímu řediteli Vězeňské služby ČR. Projekt generálního ředitele zaujal a k pilotnímu ověření byla určena tzv. „otevřená věznice“ v Jiřicích, která projekt uvedla do praxe v srpnu roku 2019. V tomto projektu se odsouzení věnují 10 měsíců základnímu výcviku budoucích vodících psů pro nevidomé. Zahraniční zkušenosti prokazují, že odsouzení touto činností mohou částečně splatit svůj dluh vůči společnosti a uvědomění si, jaký dopad má spáchání trestného činu na oběť. Nestátní organizace Vodící pes, o.s. společně s restorativní pracovníci připravily obsah besed, které byly následně pilotně zrealizovány v Jiřicích. Obsahem dvou besed pro odsouzené bylo téma dopadů trestných činů na oběti, které souvisí i s trestnou činností spáchanou na handicapovaných občanech (nevidomí, neslyšící,

invalidé). Diskuse k tématu byla velmi živá, odsouzení hovořili k nedomyšlení následků trestné činnosti vztahující se k této skupině obyvatel: **„když jsem ukradl auto, tak jsem vůbec nepřemýšlel, jestli ho někdo nepotřebuje, třeba aby mohl dojet k lékaři, až tady“, „budu přemýšlet o nějaké formě omluvy“**. Besedy se zúčastnili odborní pracovníci věznice Jiřice, realizátoři projektu, zkušený cvičitel vodících psů a handicapovaná žena se svým vodícím psem. O besedu se stejným obsahem byli realizátoři projektu požádáni věznicí v Olomouci na ženském oddělení věznice. Tato aktivita byla pozitivně hodnocena jak vedením věznice, tak odsouzenými v obou věznicích. V současné době se blíží termín ukončení prvního pilotního ověřování. Dle vyjádření vedení věznice Jiřice se jedná o projekt, který má velmi pozitivní dopad na odsouzené, celkovou atmosféru mezi odsouzenými i v prostorách věznice. Ze strany vedení věznice Jiřice je zájem pokračovat v realizaci a v případě možností jej rozšířit. Restorativní pracovníci se domnívají, že se jedná o dobrou prezentaci spolupráce Probační a mediační služby, Generálního ředitelství Vězeňské služby ČR a neziskového sektoru velmi pozitivně hodnocenou širokou veřejností i odsouzenými. I po ukončení projektu Křehká šance II bude tato aktivita pokračovat.

2. Práce s odsouzenými ve věznici a přesah služeb

Na základě požadavků odborných zaměstnanců věznice i odsouzených se podařilo zlepšit spolupráci s Úřadem práce v Břeclavi a navýšit počet realizovaných besed i časovou dotaci při besedách s odsouzenými. Na závěr setkání byla bohatá diskuse, ze strany odsouzených pozitivně hodnocena erudice vystupujících a dostatečné informace k řešení jednotlivých problémů. **„Nevěděl jsem si rady, teď aspoň vím, na co bych měl nárok po propuštění“, „bez těchto informací a pomoci naší sociální bych nevěděl, co mám dělat, až vylezu“, „to musím probrat ještě s kurátorem“** dodávali k tomuto odsouzení. Ve spolupráci sociálních pracovníků s Úřadem práce bude v této aktivitě pokračováno.

Pozitivně je vnímána spolupráce s projektem Probační a mediační služby „Proč zrovna já? II“ Mgr. Tomášem Kellnerem a poradcem pro oběti trestných činů v Břeclavi Mgr. Romanem Tučkem. Obsah besed se zaměřuje na potřeby oběti, náhrady škody pro oběti, omluvu za spáchaný čin apod. Tyto akce byly realizovány opakovaně ve spolupráci se speciálním pedagogem a sociální pracovníci. Odsouzení po skončení oficiální části často diskutovali, hovořili o zamyšlení se nad svým jednáním a dopadech pro oběť trestného činu. Pozitivně lze hodnotit i zpětnou vazbu od odborných pracovníků věznice k tématu besed – **dotazy odsouzených k možnostem náhrady škody poškozeným, zaslání omluvného dopisu poškozeným** apod. Po besedách byla bohatá diskuse k tématu, kde zaznělo: **„nepřemýšlel jsem o tom, jak to může vnímat oběť“, „až jak to slyším, tak mě napadlo, jak to nějak napravit“, „nikdy jsem se nikomu neomlouval“**. Podle možností odborných pracovníků ve věznici se tomuto tématu budou nadále věnovat v rámci své činnosti.

K posílení sociálních vazeb odsouzených s rodinnými příslušníky vznikl návrh vytvořit venkovní prostor pro návštěvy v letním období, kde by bylo zajištěno i vyžití dětí (houpačka, prolézačky, dětské hřiště) v objektu Poštorná. Restorativní pracovníci navázala kontakt s Mendelovou univerzitou v Brně – Ústav nábytku, designu a bydlení (ing. Milan Šimek, Ph.D.) k možnosti zpracování návrhu využití venkovního prostoru a návštěvní místnosti

v rámci studentských prací. Spolupráce byla přislíbena, ale vzhledem k prioritě jiného využití venkovního prostoru nebyl plán „dětského hřiště“ v tomto objektu realizován.

V průběhu podzimních měsíců roku 2019 byl vedení věznice představen obsah semináře pro odsouzené **„Dopady trestného činu a co já s tím?“**, který byl vytvořen pracovníky projektu **Křehká šance II.** Následně byla projednána možnost realizace pilotního semináře, který se uskutečnil dne 3. února 2020 v prostorách věznice Břeclav. Sociální pracovníce a speciální pedagožka vybraly 10 odsouzených za násilnou trestnou činnost, kteří byli aktéry prvního semináře. Jako pozorovatelé se zúčastnili zástupci vedení věznice, vedoucí probačního střediska Břeclav, restorativní pracovníce a psycholožka věznice. Vedení věznice pozitivně hodnotilo obsah semináře i aktivní zapojení odsouzených, pozitivní byla i zpětná vazba odsouzených zejména k řešení modelových situací: **„takto jsem o tom nikdy nepřemýšlel, vždyť jsem sebral jen peněženku“**, **„chtěl bych zkusit napsat nějaký omluvný dopis, ale to mě bude muset pomoci paní psycholožka“**, **„no, před nikým jsem takto o tom nemluvil, no, přemýšlím o tom“**. V diskusi po ukončení semináře se vyjasňovaly otázky realizace semináře pracovníky věznice, sestavení lektorského týmu, zastupitelnost v době nepřítomnosti některého z lektorů, technická úskalí, účast pracovníků Probační a mediační služby a zajištění metodických materiálů. Pracovníci věznice obdrželi od autorů semináře manuál, na základě kterého jsou schopni sami lektorovat toto téma. Po vyjasnění všech otázek bylo zřejmé, že věznice má o realizaci semináře zájem. Zařazení téma přijetí zodpovědnosti pachatele a jeho nápravy následků trestného činu do odborné penitenciární i postpenitenciární práce potvrdilo vedení věznice na společném jednání s restorativní pracovníci dne 5. března 2020. Zapojení pracovníků Probační a mediační služby do tohoto semináře potvrdil i vedoucí střediska v následujících dnech.

Věznice Břeclav a Poštorná dlouhodobě spolupracuje s nestátními organizacemi v regionu i s organizacemi, které přijíždějí poskytovat svoje služby odsouzeným přímo do věznice (např. brněnské organizace Podané ruce, Ratolest). Lze konstatovat, že přetrvává problém nedostatku služeb bezplatného dluhového poradenství, neboť v tomto regionu se této problematice věnuje minimální počet organizací. Z požadavků od pracovníků věznice, tak odsouzených vyplynul požadavek na rozšíření možností rekvalifikací a následného uplatnění na trhu práce. V minulém roce byl ukončen program Marlin, který se věnoval rekvalifikaci odsouzených. V současné době je zahájena spolupráce s organizací Volonté, DP work, která se orientuje na zvyšování pracovních kompetencí odsouzených a následné uplatnění na trhu práce.

I když se pracovníci věznice věnují řešení dluhové problematiky s odsouzenými, uvítali by možnost navázání spolupráce s **organizací nebo externím pracovníkem, který by se této problematice s odsouzenými věnoval po propuštění z výkonu trestu bezplatně a zmapoval možnosti i v místě bydliště propuštěného.**

3. Oslovení veřejnosti (a širší odborné veřejnosti), osvěta

V regionu Břeclavsko, i s přesahem do jiných regionů, se restorativní pracovníce rozhodla realizovat aktivity, které by představily možnosti a formy restorativní praxe formou osvěty v této oblasti pro laickou i odbornou veřejnost. Navázala úzkou spoluprací se sociálním kurátorem města Břeclavi Bc. Jaroslavem Koldou, který po celou dobu projektu patřil mezi

nejaktivnější spolupracovníky v regionu a podílel se na realizaci řady akcí. Restorativní pracovníci bylo zorganizováno setkání pracovníků věznic jižní Moravy, sociálních kurátorů a probačních úředníků Jihomoravského kraje, kde se účastníci seznámili s náplní práce jednotlivých institucí a organizací, mezi kterými dochází ke spolupráci (sociální kurátor – sociální pracovník ve věznici – probační úředník). Z pozitivní zpětné vazby od účastníků vyplynul zájem o tuto formu předávání informací a kontaktů. Bohužel, v tak velkém rozsahu se již další setkání do ukončení projektu nepodařilo zrealizovat. Jednalo se o jednu z aktivit restorativní pracovnice. Lze tedy předpokládat, že po ukončení projektu se již nebude akce opakovat.

V rámci společné aktivity týmu Rozvoj restorativní praxe byla vytvořena výstava „Výpovědi osob dotčených trestnou činností“, která měla premiéru při slavnostním otevření nových prostor ředitelství Probační a mediační služby v Praze na Senovážném náměstí. Tato výstava je určena široké veřejnosti, neboť potenciál těchto výpovědí má velký přesah – uvědomění si zodpovědnosti pachatele, dopad na oběť trestného činu, jejich rodin, i do prezentace principů Rozvoje restorativní praxe. V rámci plánovaných aktivit s Městskou knihovnou byla projednána možnost instalace výstavy v prostorách knihovny v 1. pololetí 2020. O zapůjčení výstavy projevila také zájem Masarykova univerzita – zejména právnická a filozofická fakulta. Byla předjednána možnost umístit výstavu s komentářem i do vstupních prostor Magistrátu města Brna a Krajského úřadu v Brně. Tato výstava měla velký ohlas i v rámci Dnů restorativní justice, kde si ji mohli účastníci konference prohlédnout. Po ukončení projektu budou panely předány k dalšímu využití středisku Probační a mediační služby v Brně.

Velmi pozitivně je hodnocena spolupráce s Ústavním soudem v Brně, která byla zahájena na sklonku roku 2018. Zájem některých soudců Ústavního soudu o principy restorativní justice a jejího uplatňování v praxi vedl ke komunikaci o aktivitách a možnostech pozice restorativního pracovníka. JUDr. Lichovník hodnotil práci regionálních restorativních pracovníků jako potřebnou a velmi erudovanou. JUDr. Šimáčková taktéž vysoce hodnotila erudici pracovníků KŠ II a podporovala návrh legislativního ukotvení pracovní pozice restorativního pracovníka.

Celostátní akce „Dny restorativní justice“ patřila svým rozsahem mezi největší regionální aktivity. Konference byly velmi pozitivně hodnoceny v rámci republiky a přesáhly i rámec spolupráce věznice a břeclavského regionu. Realizace akce byla společnou aktivitou projektů „Křehká šance II“, „Proč zrovna já? II“ a „Na správnou cestu“. Již první ročník „Restorativní justice – teorie a praxe“ v roce 2018 naznačil, že o toto téma je mezi laickou i odbornou veřejností zájem. Téma je nosné i pro studenty SŠ a VŠ, prvního ročníku se zúčastnilo cca 150 osob, 2. ročník konference s názvem „Kam směřuje restorativní justice?“ měl již téměř 200 účastníků. Na základě aktivní spolupráce restorativní pracovnice s Masarykovou univerzitou (doc. PhDr. Dana Knotová) se podařilo zajistit při realizaci akce spoluúčast univerzity i aktivní vystoupení odborníků. Oba ročníky se uskutečnily v prostorách univerzitního kina Scala v Brně, záštitu převzal hejtmán Jihomoravského kraje. Účastníci ocenili erudici přednášejících, zajímavá témata i účast a vystoupení náměstka ministryně spravedlnosti, ředitelky Probační a mediační služby, dalších zástupců ministerstva spravedlnosti, Probační a mediační služby, Generálního ředitelství Vězeňské služby ČR, Ústavního soudu, MSZ, advokátů a řady neziskových organizací spolupracujících s věznicemi. Velmi pozitivně byla hodnocena účast ředitelů a vedení jednotlivých věznic v Jihomoravském kraji. V roce 2018 se zapojili také zástupci věznice Světlá nad Sázavou a

v roce 2019 zástupci věznice Jiřice. Druhý ročník byl obohacen i o vystoupení JUDr. Petry Masopust Šachové, která představila evropský projekt „Restorative Justice: Strategies for Change“ na který navázal workshop „Rozvoj restorativní justice ČCR – aneb co a jak dál“. Druhý workshop představil další aktivitu projektu Křehká šance II, a to vytvoření a realizace programu „Vnímám i Tebe“ – VIT, který je realizován ve vybraných věznicích. K oběma tématům byla velmi bohatá diskuse a zájem ze strany posluchačů. Konference je pozitivně hodnocena studenty i pedagogy jednotlivých SŠ a VŠ jako dobrý příklad možností uplatnění absolventů v praxi. V rámci hodnocení akce účastníky zaznělo: „už se těším na obsah 3. ročníku. Byla jsem na první i druhé konferenci a vždy je velmi kvalitní program se skvělými přednášejícími, zveřejněte co nejdřív termín konání“, „ani jsem netušil, co vše zahrnuje restorativní praxe, zaujalo mě to“, „krásná prezentace projektů, je zajímavé, kolik organizací a dobrovolníků se zabývá prací s odsouzenými a jejich rodinami“, „úžasná atmosféra, výborní přednášející, workshopy a doprovodný program, možnost koupení občerstvení – super. Jsem zde podruhé se svoji třídou (VOŠ) je to pro ně velký přínos do budoucí praxe, už se těšíme na další ročník“.

Zde je prostor pro komunikaci s Krajským úřadem v Brně a Magistrátem města Brna, zástupci Masarykovy univerzity o udržitelnosti této akce. Konference byla prezentována v médiích, rozhovory s některými přednášejícími i účastníky konference natáčela Česká televize, což může mít pozitivní dopad na rozšíření myšlenky restorativní justice mezi širokou veřejnost. Dalším pozitivem konference byla prezentace principů Rozvoje restorativní praxe a zájem pedagogů toto téma využít v závěrečných pracích - zejména v případě právnické fakulty. Ze strany odborné veřejnosti byl projev zájem o realizaci dalších ročníků této konference. Na základě těchto zkušeností se restorativní pracovnice rozhodla zmapovat možnosti realizace dalšího ročníku pod záštitou např. Masarykovy univerzity, Magistrátu města Brna nebo Krajského úřadu. I když projekt Křehká šance II bude ukončen v dubnu 2020, některá jednání jsou již naplánována, do možnosti realizace se hodlá zapojit i odborná veřejnost. Restorativní pracovnice zjistila zájem participovat na této konferenci i s vedením věznice Břeclav, která vyjádřila souhlas s aktivní účastí i prezentací věznice v plánovaných následujících ročnících. Tato možnost byla projednána i se zástupci věznic, kteří se obou ročníků zúčastnili také s kladným výsledkem. Pozitivní zpětná vazba posílila odhodlání restorativní pracovnice najít možnosti realizaci této akce i po ukončení projektu jako jednu z reprezentativních odborných akcí města Brna. Pokud by se podařil tento záměr realizovat,



restorativní pracovníce se domnívá, že by to mohlo být považováno za jeden z dlouhodobých a pozitivních výstupů projektu Křehká šance II prezentující restorativní praxi.

V rámci spolupráce s Vysokými školami se restorativní pracovníce zúčastnila mezinárodní konference „Současné vzdělávací trendy v českém vězeňství“ kterou pořádala Univerzita Jana Amose Komenského Praha. Obsahem příspěvku bylo představení projektu „Křehká šance II“ a prezentace aktivit, které se uskutečňují v rámci restorativní praxe. Následně nám byla nabídnuta možnost zpracovat příspěvek do připravované kolektivní monografie příspěvků z konference. Této nabídky jsme využili. Odborný garant projektu „Křehká šance II“ Mgr. Lea Vaňkátová zpracovala finální podobu příspěvku. Předpokládaný termín vydání Sborníku v knižní i elektronické podobě je počátek roku 2020.

Restorativní pracovníce se zúčastnila úvodní konference k projektu „Aplikace Good-Lives Modelu v českém vězeňství“, kterou pořádala nezisková organizace Volonté Czech, o.p.s ve spolupráci s GRVS. Obsah příspěvků byl inspirující pro všechny přítomné a realizovatelný i v rámci aktivit Rozvoje restorativní praxe. Byla zde projednána i možnost spolupráce s věznicí Břeclav, která se podařila zahájit v posledních měsících roku 2019.

V rámci prevence kriminality a recidivy, prezentaci problémů souvisejících se závislostním jednáním mladých lidí je restorativní pracovníce toho názoru, že lze pozitivně hodnotit činnost ředitele plk. Mgr. Vladana Havráňka věznice a speciálního pedagoga Mgr. Jany Vergari, kteří se věnuje přednáškové a osvětové činnosti pro středoškolské studenty. Besedy na školách jsou realizovány i za účasti odsouzeného – drogově závislého. Dle vyjádření vedení školy i studentů se jedná o program, který má přesah do preventivní oblasti, prohloubení právního povědomí studentů a v neposlední řadě se jedná o pozitivní prezentaci práce pracovníků věznice. Lze předpokládat, že tato aktivita bude realizována i v budoucnosti.

Vedení věznice v odůvodněných případech umožňuje exkursi pro studenty SŠ a VŠ a jejich pedagogy ve věznici. Takto aktivita je pozitivně hodnocena účastníky a můžeme ji přiřadit k akcím preventivního a osvětového charakteru.

Uskutečnila se několik jednání s vedením jednotlivých fakult Masarykovy university v Brně, zájem o téma restorativní praxe projevila zejména filozofická fakulta, fakulta sociálních studií, katedra psychologie a právnická fakulta. Zde byly projednány možnosti propojení teorie s prací, možností návštěvy věznice, zmapování pracovních příležitostí a s tím spojenou i otázku uplatnění absolventů v praxi. Na jednání s Masarykovou univerzitou navázala jednání se SOŠ a VOŠ v Brně – obor sociálně právní. Pozitivní ohlas mělo jednání s Manželskou a rodinou poradnou v Brně, kde i v rámci spolupráce s Probační a mediační službou byla projednána možnost bezplatného poradenství jak pro rodinné příslušníky odsouzených (popř. odsouzených propuštěných z věznice, kterým byl stanoven dohled probačního úředníka), tak i pro samotné odsouzené propuštěné z výkonu trestu odnětí svobody při řešení nastalých problémů nebo nezvládnutí životní situace. V této souvislosti se osvědčila i možnost návštěvy věznic v poradci – psychology Manželské a rodinné poradny, neboť se reálně seznámili s prostředím, ze kterého tito klienti potom přichází do poradny (režim dne, řešení problémů mezi odsouzenými, možnosti zaměstnání, volnočasové aktivity ve výkonu trestu, systém návštěv a posílení sociálních vazeb). Tato spolupráce je aktivní i v současné době a lze předpokládat, že klienti z řad propuštěných z věznic služby Manželské a rodinné poradny vyhledají a spolupráce bude pokračovat i po ukončení projektu.

S kladným přístupem se restorativní pracovnice setkala při jednání s vedením Městské knihovny v Břeclavi. Ředitel knihovny Mgr. Marek Uhlíř byl vstřícný ke všem formám spolupráce, zejména dotýkající se osvětové činnosti pro širokou veřejnost. V této souvislosti byl zpracován harmonogram akcí a možných témat, které by byly prezentovány ve Zpravodaji města Břeclav. Vzhledem k harmonogramu akcí Městské knihovny, který byl již naplánován do konce roku 2018, byly akce Rozvoje restorativní praxe plánovány až na rok 2019. a následně pro rok 2020. Dále byla předjednána možnost realizace specifických témat, kterých by se zúčastnili i odborní pracovníci věznice (dluhové poradenství, exekuce). Tyto aktivity byly podpořeny vedením věznice s příslibem, že se budou na realizaci některých témat i aktivně podílet.

4. Téma restorativní justice v kruzích zaměstnanců věznice

Tématu restorativní praxe zatím není věnována velká pozornost ani v rámci dalšího vzdělávání pro zaměstnance věznic. Zaměstnanci neprojevují přílišný zájem o toto téma, zdůvodňují to i velkou vytížeností v rámci pracovního procesu. I přes to se podařilo zrealizovat několik akcí.

Ve spolupráci s Městskou knihovnou Břeclav se uskutečnila celorepubliková akce realizovaná knihovnami v ČR 23. května 2019 „**Snídaně s expertem – Česko ráj exekucí, nebo ne?**“, která byla zaměřena na problémy při vykonávání exekucí, kazuistiky týkající se postupu v exekučních řízeních apod. Ředitel knihovny projednal s restorativní pracovnicí možnost účasti pracovníků věznice. Tato akce se uskutečnila v přímém přenosu v sále knihovny za účasti zájemců z laické veřejnosti, ale i zaměstnanců a vedení věznice Břeclav. Vedení věznice kvitovalo vhodnost tématu pro odborné pracovníky věznice, kteří následně mohou informace využít při práci s odsouzenými. Na základě dohody s vedením věznice restorativní pracovnice naplánovala besedu s vedením exekučního úřadu pro zaměstnance věznice ke změnám v legislativě a následně i pro zájemce z řad odsouzených v obou objektech věznice. Plánované termíny v roce 2019 nemohly být realizovány z různých důvodů. Proto byla realizace stanovena na začátek roku 2020 s možností zařazení tohoto tématu do vzdělávacích aktivit pro zaměstnance.

Ve spolupráci s projektem „Na správnou cestu II“ se podařilo uskutečnit několik setkání s kurátory pro mládež, pracovníky OSPOD a preventisty z Jihomoravského kraje k tématům práce s rodinou, snížení rizik kriminality a recidivy, mapování dostupných služeb v jednotlivých regionech. Pozitivně byla hodnocena účastníky možnost diskuse nad síťováním služeb, možnosti spolupráce v péči o klienta a jeho rodinu, kapacitní možnosti apod.

Všechny restorativní pracovnice mapovaly ve svých lokalitách potřeby a požadavky k tématu pořádání odborného semináře „Případové konference“. Na základě výsledků byl realizován seminář na toto téma, kterého se zúčastnil za věznici Břeclav mj. Mgr. Vladimír Janečka a za Městský úřad Břeclav sociální kurátor pan Bc. Jaroslav Kolda, který měl zkušenosti s pořádáním případových konferencí spíše z pohledu problematiky nezletilých osob v rozvodových kauzách. V diskusi k semináři zaznělo, že řada aktivit je realizována sociálním pracovníkem nebo odbornými pracovníky ve věznicích a Probační a mediační službou v rámci přípravy na podmíněné propuštění. Zazněly zde připomínky k nedostatečnému

prostoru pro pořádání případové konference ve věznicích a velká časová zátěž při organizování případové konference. Z následné diskuse s vedením věznice k tomuto tématu vyplynulo, že případových konferencí nebude věznice využívat, některé náměty budou aplikovat do práce sociálního pracovníka při přípravě na výstup z výkonu trestu odnětí svobody. (např. společně se sociálním kurátorem zmapovat dostupnost služeb v regionu, aktuální situace v rodině a připravenost na návrat odsouzeného).

5. Shrnutí a potřeba pozice restorativního pracovníka

Restorativní pracovníce v regionu Břeclav hodnotí spolupráci s věznicí Břeclav, Probační a mediační službou, státními i nestátními organizacemi v břeclavském regionu velmi pozitivně. V jejím průběhu se otevřela možnost široké diskuse nad tématem přijetí principů restorativní praxe a možnosti realizace, popř. osvěty v této oblasti. Výměna restorativních pracovníků v průběhu projektu v počátcích mírně komplikovala realizaci některých aktivit i komunikaci. Ale ve velmi krátkém časovém úseku se podařilo navázat na započaté aktivity a otevřel se prostor pro další spolupráci. V mnoha ohledech byly překážkou pro realizaci řady aktivit v objektu věznice hraniční prostorové možnosti, ale i personální. Zájem pracovníků o navrhované aktivity byl vesměs pozitivní a podle svých možností se do realizaci zapojovali. Za dobu realizace projektu se podařilo propojit státní i nestátní subjekty a navázat s řadou z nich aktivní a dobrou spolupráci, která bude pokračovat i po ukončení projektu Křehká šance II. Do některých aktivit se zapojili i řadoví pracovníci střediska Probační a mediační služby Břeclav, spolupráce s nimi byla na dobré úrovni, ale možnost zapojení se do realizovaných aktivit již byla obtížnější z důvodu pracovního vytížení. Spolupráce Probační a mediační služby s věznicí je dlouhodobě na dobré úrovni, vedoucí střediska Břeclav je členem poradního sboru ředitele věznice a probační pracovníci jsou ve stálém kontaktu se sociálními pracovníky a odborným personálem věznice.

Aktivity realizované v rámci projektu byly hodnoceny vesměs pozitivně. Řada aktivit v rámci projektu má přesah vně regionu Břeclavska (Dny DRJ, besedy a osvětová činnost), některé aktivity mají celostátní charakter (Tlapka v dlani). Přínosná se jeví aktivní spolupráce s Městskou knihovnou v Břeclavi, která byla posílena v období realizace projektu Křehká šance II. V období do ukončení projektu je naplánovaná ještě realizace několika akcí např. instalace výstavy „Výpovědi osob dotčených trestnou činností“ na kterou bude navazovat přednáška „Smírčí kříže a historie výkonu trestu“ Další besedy se budou věnovat historii věznice Břeclav, práci odborných zaměstnanců ve věznici i práci probačních pracovníků. Plánováno je také téma nových nelátkových závislostí. Harmonogramem akcí do konce roku 2020 je nastavena pokračující spolupráce zejména v pořádání besed a nabídkou odborných témat pro pracovníky věznice. Ředitel knihovny s restorativní pracovnící projednal předání kontaktů na přednášející včetně odborníků z Policie České republiky. Vzhledem k tomu, že přednášky do konce roku 2020 byly v dostatečném předstihu zajištěny i lektory, lze předpokládat, že akce v letošním roce se uskuteční bez problémů – dle harmonogramu. Zda tato aktivita bude pokračovat i v roce následujícím nelze nyní relevantně posoudit. Do doby ukončení projektu se uskuteční setkání s ředitelkou Centra pro komunitní práci Východní Morava a bude zabezpečeno předání informací k zahájení projektu „Pokrok na sídlišti“ a po získání finanční dotace i realizace projektu „Přes mosty do práce II“, což by mohlo přispět ke snížení recidivy propuštěných osob z výkonu trestu odnětí svobody.

Restorativní pracovníce vidí velmi pozitivně zájem věznice i střediska v Břecavi pokračovat v realizaci semináře „Dopady trestného činu a co já s tím?“. Takto lze zajistit kontinuitu projektu a myšlenku restorativní praxe, neboť je zde prostor pro práci s odsouzenými, k uvědomění si potřeb oběti i následků trestného činu nejen pro oběť, ale i celou rodinu a komunitu.

Z uvedených aktivit je zřejmé, že pozice a práce restorativní pracovníce zasáhla do mnoha státních i nestátních subjektů a propojila je v řadě společných aktivit. Na konci projektu dochází k rekapitulaci aktivity, které budou udržitelné vzhledem k personálnímu zabezpečení. Prioritní je pro restorativní pracovníci, i po ukončení projektu prezentovat myšlenku restorativní praxe a vést diskusi k možnostem realizace konference Dnů restorativní justice v městě Brně. Restorativní pracovníce již nestačil zrealizovat některé akce, které byly inspirativní, např. Den otců, Pondělní snídaně s probačním úředníkem, realizace úprav venkovního prostoru pro děti v návštěvním prostoru. Náměty byly předány vedení věznice i sociálním pracovníkům. Restorativní Pracovnice však předpokládá, že pro vytíženost pracovníků ve věznici zřejmě nebude prostor je zrealizovat. Pozitivně však lze hodnotit zájem podílet se např. na Dnech restorativní justice v případě realizace dalších ročníků.

Po počátečním „opatrném“ přístupu k tomuto tématu institucemi i věznicí se potvrzuje, že pokud se jedná o smysluplné aktivity, které umožní jiný pohled na potřeby oběti a následcích trestného činu pro oběť i jeho rodinu, na práci s odsouzenými, zvýšení povědomí občanů o této problematice, prezentování práce Probační a mediační služby, věznice a pomáhajících profesí vhodnou formou – jsou tyto informace přijímány pozitivně a vytvořila se ochota k tomuto tématu diskutovat a odstranit mýty převládající u některých otázek.

Při jednáních s vedením věznice zazněla několikrát informace, že projekt Křehká šance II a spolupráce s restorativní pracovníci je přínosem jak pro činnost a prezentaci věznice, tak pro práci s odsouzenými. V případě legislativního ukotvení této pracovní pozice by měli o „tohoto člověka“ zájem. V současné době není zcela ujasněné, kam by měl restorativní pracovník patřit. Pod věznicí, Probační a mediační službu, nestátní organizaci, OSVČ? Je to pozice na plný úvazek nebo jen částečný? Pracoval by v rámci regionu nebo s přesahem do krajské působnosti. Měl by k sobě partnera např. v sousedním regionu? Jednalo by se o pracovníka, který vytváří nové vazby a hledá programy vhodné pro odsouzené? Kromě šíření myšlenek restorativní praxe je patrný jeho přínos v dobré komunikaci s institucemi a zmapování potřeb v regionu. Disponuje množstvím informací a kontaktů, které dovede propojit při řešení konkrétní situace. V řadě organizací, komisích apod. se stal platným členem, kterého respektují. K dobré prezentaci restorativního přístupu přispěla řada dobrých nápadů, inspirativních akcí přesahujících hranice regionu, o čemž svědčí i mezinárodní ocenění, které tento projekt získal v roce 2019. Lze si jen přát, aby dobré myšlenky nezapadly, vytvořené materiály byly využívány těmi, kteří je ke své práci potřebují.

Udržitelnost aktivit věznicí po ukončení projektu:

- Zařazení tématu přijetí zodpovědnosti pachatele a jeho nápravy následků trestného činu do odborné penitenciární i postpenitenciární práce formou realizace semináře „Dopady trestné činnosti a co já s tím?“ s vybranými odsouzenými, který se zaměří na možnosti nápravy způsobené škody poškozeným – obětí ve **spolupráci s pracovníky Probační a mediační služby a odbornými pracovníky věznice.**

- Zapojení věznice do projektu „Pokrok na sídlišti“ s Centrem pro komunitní práci.
- Dle možností zapojení věznice do projektu „Přes mosty do práce II“ se stejnou organizací.
- Pokračovat ve spolupráci s organizací Volonté Czsech, o.p.s.
- V případě realizace 3. ročníku Dnů restorativní justice – aktivní účast na konferenci včetně zabezpečení prezentace věznice.
- Spolupráce s městskou knihovnou při realizaci besed pro odborné pracovníky i laickou veřejnost (insolvenční zákon, změny v legislativě, exekuce, Smírčí kříže, Historie vězeňství) s lektory z civilní sféry - zajištěno personálně i termínově do konce roku 2020.

Zpracovala: **PhDr. Alena Plšková**

Závěrečná zpráva o vývoji programu v regionu Opava

ROZVOJ RESTORATIVNÍ PRAXE

Projekt Křehká šance II

(2016-2020)

Program Rozvoj restorativní praxe (RRP) v lokalitě Opava a Opavsko vycházel z potřeb dané lokality a příslušné věznice. Věznice a ústav pro výkon zabezpečovací detence Opava je umístěn do dvou nezávislých objektů se samostatnou historií. Objekt na Olomoucké ulici navazuje na komplex budov Okresního soudu v Opavě. Jde o zařízení přímo v centru města. V opavské věznici vykonávají trest odnětí svobody odsouzené ženy zařazené k výkonu trestu do věznice s ostrahou v odděleních s vysokým, středním a nízkým stupněm zabezpečení a dále v oddělení se zvýšenou ostrahou. Muži jsou zde odsouzeni do věznice s ostrahou v oddělení se středním stupněm zabezpečení. Celková kapacita věznice je stanovena na 372 míst - 322 pro výkon trestu odsouzených mužů a žen, 50 pro výkon zabezpečovací detence mužů. Jen malé procento mužů i žen pochází z Opavy a blízkého okolí. Věznice rovněž disponuje dvěma speciálními odděleními pro léčbu závislostí (oddělení pro odsouzené ženy, oddělení pro odsouzené muže).

Dlouhodobě se věznice zapojuje do různých programů a aktivit dohodnutých Generálním ředitelstvím Vězeňské služby. Mimo to dlouhodobě spolupracuje s místním střediskem Probační a mediační služby a neziskovým sektorem. Jednotlivé organizace velmi dobře spolupracují a kooperují na svých aktivitách. Pracovníci neziskového sektoru (Charita Opava, Eurotopia.CZ, Kontaktní a krizové centrum Pod Slunečníkem, Armáda spásy, Elim Opava a další) spolu se zástupci Probační a mediační služby, Magistrát města Opava, Věznice a Ústav pro výkon zabezpečovací detence Opava, Úřadu práce Opava a dalších (Psychiatrická nemocnice Opava, Slezská nemocnice Opava), se pravidelně setkávají v rámci komunitního plánování a dílčích pracovních skupin. Pravidelně se takto informují o změnách v nabízených službách, hledají „hluchá místa“ bez dosavadní péče, komunikují přímo s klienty a uživateli jednotlivých služeb, konfrontují a řeší společná témata. Tato spolupráce vychází i z neformálního běžného kontaktu v rámci Opavy, ze strategické polohy věznice, střediska Probační a mediační služby a dalších organizací v centru města.

Věznice a Ústav pro výkon zabezpečovací detence Opava patří mezi věznice reagující na potřeby odsouzených a efektivně využívající nabízených programů, služeb, spolupráce místních i nadnárodních neziskových organizací. Několik místních neziskových organizací v minulosti různými způsoby spolupracovalo, nebo nyní spolupracuje, na tematické práci s odsouzenými (například Charita Opava nyní zastřešuje tematiku dluhového poradenství, Úřad práce zajišťuje pracovní poradenství). Tato spolupráce se odvíjí od aktuálních potřeb odsouzených a reflektuje aktuální změny na trhu práce, změny v problematice insolvenčí a podobně. Jde o práci se skupinou odsouzených. Samozřejmě věznice využívá i služeb dalších neziskových organizací, jako například RUBIKON Centrum, Renarkon o.p.s, Romodrom, o.p.s. V těchto případech se jedná o dlouhodobou spolupráci ohraničenou projektovou činností nebo poptávkou konkrétních odsouzených. Práce je individuální.

V úvodních rozhovorech se zástupci věznice, Probační a mediační službou, města a sociální kurately restorativní pracovnice sledovala základní oblasti práce s odsouzenými - příprava na výstup z trestu odnětí svobody, bydlení, zaměstnání, dluhové zatížení, závislosti, sociální vazby. Specifické potřeby odsouzených žen směrem k partnerům, rodinám, dětem bylo téma, které se často při jednáních opakovalo. **Z analýzy potřeb tedy vyplynula potřeba řešení rodinných vazeb, rodinných problémů vedoucí k možnému návratu po ukončení trestu. Další opakující se oblastí k řešení byla tematika práce s obětí, práce na odčinění újmy.** Ostatní oblasti práce s odsouzenými byly v daném regionu dostatečně pokryty.

Z dalších navazujících setkávání jak týmu restorativních pracovníků z ostatních regionů projektu, tak pracovníků organizací opavského regionu, vznikaly nápady směrem k odsouzeným a jejich potřebám, směrem k odborné i laické veřejnosti. **Zejména na osvětových aktivitách se prokázala velmi kvalitní spolupráce mezi probačními pracovníky, vězeňskými pracovníky a pracovníky města.** Velmi dobrá a přínosná byla také spolupráce projektových pracovníků Probační a mediační služby (Projekty Křehká šance II, Na správnou cestu II, Proč zrovna já? II).

Aktivita, které byly restorativní pracovníci v tomto regionu realizovány, lze shrnout do následujících čtyř oblastí:

1. Subjekty v lokalitě a podpora jejich spolupráce

V rámci komunitního plánování města Opavy se v současnosti schází 6 pracovních skupin. Tematika práce s odsouzenými se projednává v pracovní skupině Osoby se sociokulturním znevýhodněním. Tato skupina je tvořena zástupci všech participujících organizací pracujících s osobami s trestnou minulostí (věznice, město, Probační a mediační služba, neziskový sektor). Nebylo tedy potřeba v rámci práce restorativní pracovnice vyhledávat, oslovovat a provázet jednotlivé organizace.

Součástí setkávání skupiny bylo pravidelné předávání si informací o poskytovaných službách, jejich rozšiřování. Velmi dobrou praxí je pořádání setkání přímo v jednotlivých neziskových organizacích spolu s navazující prohlídkou. Rovněž se jako velmi efektivní jeví přizvání klientů a vyslechnutí hodnocení služeb, jejich potřeb, nápadů rozvoje. V tomto směru je zřetelná profesionalita, velké míra spolupráce a komplexního vnímání problematiky. Podstatnou roli při těchto setkávání hrají dobré osobní vztahy jednotlivých členů skupiny, provázanost.

Restorativní pracovnice během setkání informovala o své práci, reflektovala některé nápady zahraničních zkušeností, případně praxí z jiných regionů. V rámci některých níže uvedených aktivit bylo nutné a potřebné spolupracovat s organizacemi blíže a konkrétněji.

2. Práce s odsouzenými ve věznici a přesah služeb

Společná spolupráce k tématu náprava vztahů mezi odsouzeným a jeho rodinou bylo vyhodnoceno jako absentující v nabízených službách. Jakožto možná realizující organizace byla oslovena společnost **Eurotopia.CZ v Opavě**. Vybrána byla v návaznosti na dřívější zkušenosti s prací s odsouzenými, stávající spolupráci s probačními pracovníky i sociálními kurátory.

Výsledkem setkání a diskuzí bylo vytvoření konceptu a uceleného materiálu programu „Náprava vztahů v rodině“. Následně byla vypracována dohoda o spolupráci mezi organizací a věznicí. V červnu 2018 proběhla první úvodní beseda s odsouzenými, kde organizace

poskytla bližší informaci k programu, k nabízeným službám. Poté již bylo individuálně pracováno s jednotlivými odsouzenými.

Odsouzeným bylo nabídnuto sociálně-právní poradenství, právní poradenství, individuální a rodinné terapie, podporované/asistované setkání. Z výše uvedených aktivit je nejvíce zastoupeno sociálně-právní poradenství. Další poptávanou aktivitou ze strany klienta je práce s rodinou na obnově narušených vztahů. Celkem prošlo programem 37 odsouzených. S některými spolupráce pokračuje i po jejich propuštění z výkonu trestu.

Spolupráce je pozitivně vnímána i odborným personálem věznice. Zejména sociální pracovníce v krizových situacích či po pohovoru s odsouzeným kontaktuje pracovníka organizace a problém je v co nejkratším časovém horizontu řešen. Jde například o situaci, kdy se rodina s dětmi nedostaví na plánovanou návštěvu a to bez udání důvodu a kontaktování.

Téma rodiny se prolínalo i v další práci restorativní pracovníce. Dílčím tématem restorativní praxe je zapojení komunit. V tomto směru se podařilo restorativní pracovníci navázat spoluprací se **Střední školou průmyslovou a uměleckou Opava** – na základě doporučení byl kontaktován MgA. Jiří Štencek s nabídkou možné spolupráce školy a věznice. Ve škole kooperují jednotlivé obory (průmyslový design, tvorba hraček a herních předmětů, grafický design) na společném projektu s věznicí.

Zástupci věznice a zástupci školy se dohodli na možné spolupráci při realizaci dětského koutku v návštěvní místnosti na specializovaném oddělení pro muže. Ze strany ředitele věznice byl nadmíru pozitivně vnímán sociální a preventivní přesah spolupráce. Jde o propojení práce studentů, učitelů, odsouzených a odborných pracovníků věznice.



Vizualizace dětského koutku

Dne 8. února 2018 byly výsledné návrhy představeny odborným pracovníkům věznice spolu s vysvětlením týkajícím se použitých materiálů, technického zpracování, nákupu dekoračních prvků a podobně. Realizace tohoto návrhu byla z finančních důvodů odložena. Během roku 2019 vedení Věznice a Ústavu pro výkon zabezpečovací detence v Opavě vyhodnocovalo své finanční možnosti a bohužel nebylo možno vytvoření dětského koutku realizovat. Jiné finanční prostředky k možné realizaci věznice pro rok 2020 zatím nemá.

Jako další dílčí krok k přípravě odsouzených na propuštění v pevném termínu, na propuštění v souvislosti s podáním žádosti o podmíněné propuštění, byla navázána spolupráce s organizací **Romodrom o.p.s.** Ze strany vedení organizace bylo osloveno ředitelství věznice, zároveň ze strany restorativní pracovníci byli osloveni odborní pracovníci věznice s nabídkou poskytovaných služeb Romodromu.

Přes počáteční komplikace se podařilo organizaci uzavřít smlouvu o spolupráci a to na dobu neurčitou. Osobní návštěvy pracovníků probíhají v rozmezí cca 2 měsíců. Další je práce s odsouzenými korespondenční formou. Nejčastějším tématem řešeným s odsouzenými jsou: zájem o program Stabilizační bydlení, bydlení a zaměstnání po výstupu z výkonu trestu, spolupráce s OSPOD a problematika dětí. Odsouzené mají rovněž zájem o zajištění Stabilizačního bydlení.

Celkově je spolupráce jak ze strany organizace, tak ze strany sociální pracovníce Mgr. Moniky Kaštanové, hodnocena velmi kladně. Koordinátorka práce ve věznici Bc. Jana Holková považuje spolupráci za atypickou a zajímavou tím, že jsou zde uživateli služby ženy (v jiných věznicích na Moravě, kde organizace Romodrom působí, jsou uživateli pouze muži). Zde je opět potřeba vyzdvihnout práci s odlišnými problémy žen směrem k rodině a dětem. Pracovníci věznice takto zaměřenou práci velmi kvitují.

Po stránce péče o odsouzené v rámci přípravy na podmíněné propuštění či na pevný výstup z výkonu trestu působí ve věznici několik neziskových organizací (viz výše uvedené). Kontinuálně s prací restorativní pracovníci navazovali a vyjednávali zaměstnanci věznice další možnou spolupráci v oblasti následné péče o odsouzené, vzdělávání a zapojení do komunity. Vznikla tak spolupráce s organizací Renarkon zaměřenou na následnou péči o odsouzené s drogovou závislostí, vytvořilo se schéma pravidelných přednášek o uplatnitelnosti na trhu práce v podání pracovníků úřadu práce, realizoval se rekvalifikační kurz v oboru šička prostřednictvím organizace RUBIKON Centrum.

V září 2019 byl na společném setkání odborných zaměstnanců a vedení věznice konkrétněji představen seminář „**Dopady trestného činu a co já s tím?**“. Program je určen zejména odsouzeným, kteří svou trestnou činností způsobili fyzické osobě psychickou nebo fyzickou újmu a mají zájem dozvědět se více o možnostech nápravy. Seminář je koncipován jako výklad problematiky s následným praktickým cvičením.

Nápad realizovat tento seminář i ve Věznici a Ústavu pro výkon zabezpečovací detence v Opavě byl velmi pozitivně přijat odbornými zaměstnanci i vedením věznice. První „autorský seminář“ proběhl dne 3. prosince 2019 v podání autorů Mgr. Jakuba Kováře a Mgr. Terezy Řehákové v prostorách věznice. Kontaktními pracovníci věznice Mgr. Petrou Šustrovou a Bc. Janou Uvírovou bylo vybráno celkem 8 odsouzených. Po dvouhodinovém semináři následovala diskuze k tématu a vyjasnění si technických záležitostí. O této aktivitě byl dopředu informován vedoucí střediska Probační a mediační služby a parolista Mgr. Petr Tesař, který se následně semináře účastnil.

Proběhlý seminář byl velmi pozitivně hodnocen jak vedoucím střediska Probační a mediační služby, tak pracovníky věznice. Vystaly však další otázky k možnostem zařazení semináře do běžné práce s odsouzenými (výběr odsouzených, frekvence, lektorská dvojice a další). Tyto otázky vyústily v další diskuzi. Společným jednáním dne 6. března 2020 bylo rozhodnuto o využívání programu věznicí. Program bude zahájen cca v květnu 2020 po dalších jednáních lektorských dvojic a sestavení první skupiny odsouzených.

„Téma obětí trestné činnosti a práce s odsouzenými v tomto směru je velmi důležitá i s ohledem na přípravu k podmíněnému propuštění. Otevření tohoto tématu a následná práce s konkrétními odsouzenými tak velmi ulehčí práci parolisty.“

Mgr. Petr Tesař, vedoucí střediska Probační a mediační služby Opava

3. Oslovení veřejnosti (a širší odborné veřejnosti), osvěta

V přípravě na výstup odsouzeného z výkonu trestu hraje značnou roli sociální kurátor. Proto restorativní pracovnice navázala spolupráci s metodickým koordinátorem Krajského úřadu Moravskoslezského kraje. Dne 15. února 2018 proběhl metodický den s tematikou spolupráce s Probační a mediační službou, prezentace jejích projektů, včetně představení Komise pro podmíněné propuštění.

Kladné hodnocení bylo směřováno zejména k ucelenému podání informací o práci probačních pracovníků na jednotlivých střediscích, ale také v rámci jednotlivých projektů. Následně se někteří účastníci parolových slyšení, či si vyžádali další školení k tematice obětí trestné činnosti.

Pokračování v této osvětě sociálních kurátorů a sociálních pracovníků byly ze strany restorativní pracovnice směrem k metodickému oddělení krajského úřadu iniciovány. Bohužel v návaznosti na stávající koncepci vzdělávání sociálních pracovníků další aktivity neproběhly.

Počáteční myšlenka zpracování informací o trestném činu z mnoha pohledů v rámci spolupráce věznic zapojených do programu Rozvoje restorativní praxe se vyvinula ve velmi milou a oceňovanou aktivitu „**Výpovědi osob dotčených trestnou činností**“. Pracovníkům věznice byla nejprve nastíněna možnost prezentace literárních prací odsouzených (volných prací, tematických prací), potažmo také prací poškozených, pracovníků věznice a zástupců komunity na různá témata. Rámcem byla tematika trestné činnosti spojena s vnímáním následků trestné činnosti ze strany odsouzených. Pracovníci věznice tato myšlenka nadchla a následně sesbírali několik výpovědí odsouzených.

Napříč republikou byly výpovědi osob dotčených trestnou činností shromažďovány a sdíleny. V jednotlivých regionech tak vznikly samostatné „výstavy“, které byly restorativními pracovníci prezentovány na osvětových či vzdělávacích akcích. V Opavě měly výpovědi svou premiéru v rámci osvětové akce Dny restorativní justice dne 20. listopadu 2018 v sále Obecního domu.

V měsíci březnu byla výstava prezentována cca tři týdny v obchodním centru Breda & Weinstein v centru Opavy spolu s výstavou „Děti a závislosti“ pořádanou ve spolupráci s týmem pro mládež (koordinátorkou je Mgr. Eva Holubová) a Magistrátem města Opavy (Bc. Dagmar Poláškovou). Zahájení výstavy proběhlo dne 13. března 2019 za přítomnosti odborné i laické veřejnosti.

Dále byla výstava „Výpovědi osob dotčených trestnou činností“ prezentována v návštěvní místnosti Věznice a Ústavu pro výkon zabezpečovací detence v Opavě. Příběhy z pera odsouzených, poškozených i dalších byly takto představeny návštěvám i odsouzeným. S jednotlivými popsány příběhy je i nadále pracováno při činnosti s odsouzenými na specializovaném oddělení věznice. Komentář k této aktivitě poskytla Mgr. Monika Kaštanová, sociální pracovnice:

„S jednotlivými výpověďmi umístěnými na flipchartech se mohli také seznámit v průběhu tří měsíců i ostatní odsouzení a zaměstnanci věznice. Byly umístěny v kulturních místnostech některých oddílů a v místnosti, kde přicházejí rodiny a osoby blízké za odsouzenými na návštěvy. Tato aktivita dala možnost k zamyšlení a setkala se s pozitivním ohlasem u odsouzených i zaměstnanců věznice.“



Výstava na Krajském úřadu v Ostravě

Během krajské porady probačních pracovníků Moravskoslezského kraje v Ramzové v termínu 23. - 24. září 2019 se měli možnost seznámit s příběhy a výpověďmi rovněž kolegové, probační pracovníci. Dále putovala výstava do prostor Slezské univerzity v Opavě, Fakulty veřejných politik, kde ji bylo možné zhlédnout od listopadu 2019 do ledna 2020. Poté navazovala výstava v předsálí zasedací místnosti Krajského úřadu v Ostravě v období 14. ledna 2020 – 28. února 2020. I po skončení projektu Křehká šance II bude výstava k dispozici probačním pracovníkům kraje, ale i případným dalším zájemcům.

Restorativní pracovnice považovala za velmi nutné a potřebné osvětovou činnost zaměřit i na studenty vysokých škol studujících sociální práci či příbuzné obory. V tomto směru navázala spolupráci s doc. PhDr. Jitkou Skopalovou, Ph.D. a PhDr. Editou Ondřejovou, Ph.D. z **Fakulty veřejných politik Slezské univerzity v Opavě, Ústavu pedagogických a psychologických věd**. Společně pak byly diskutovány nápady a podněty možné další spolupráce s cílovou skupinou studentů i laické veřejnosti. Výsledkem byla velmi příjemná a dobře fungující spolupráce v širším měřítku, než bylo zamýšleno. Uskutečnily se tak dvě přednášky o problematice práce probačního pracovníka s názvem „Probační a mediační služba v teorii i praxi“ určené studentům 2. a 3. ročníku bakalářského studia. Přednášky

proběhly v termínu 26. března 2019 a 7. listopadu 2019 s velmi dobrým ohlasem u studentů. Studenti se aktivně zapojili do práce s osou trestního řízení, často se dotazovali na konkrétní situace práce s odsouzeným a měli zájem o stáže na střediscích Probační a mediační služby.

Spolu se zástupkyní ředitele **VOŠ Sociální v Ostravě** Ing. Evou Zátopkovou byla diskutována možnost spolupráce formou přednáškové činnosti pro studenty a také nabídky dalších vzdělávacích aktivit pořádných pracovníky projektů Probační a mediační služby.

V návaznosti na to byla dne 26. února 2019 realizována přednášky pro studenty u příležitosti dne obětí s názvem „ Výpovědi osob dotčené trestnou činností“. Problematika obětí byla prezentována společně restorativní pracovníci Mgr. Barborou Leskovou a poradcem pro oběti Mgr. Tomášem Zmijou s použitím skutečných příběhů a výpovědí obětí z praxe. Studenti projevíli o problematiku zájem. Další přednášky k tématice práce s odsouzeným v kontextu projektu Křehká šance II byly plánovány v termínu 31. března 2020 a 8. dubna 2020.

V rámci osvěty a šíření myšlenek restorativních přístupů mezi laickou veřejnost byla oslovena organizace OKO Opava (Opavská kulturní organizace). Nabízená témata pracovníky organizace velmi oslovila a došlo k domluvení další spolupráce. Po delším vyjednávání podmínek týkajících se termínu, prostoru, lektorů, konkrétních témat, se podařilo vytvořit cyklus přednášek.

Jednotlivé přednášky pod společným názvem „**Pondělní káva s probačním pracovníkem**“ jsou realizovány vždy první pondělí v měsíci (září – prosinec 2019). Návštěvnost má vzrůstající tendenci. Jak vychází z hodnotících dotazníků, témata jsou přínosná a velmi pozitivně vnímána. Následně se proto podařilo vyjednat pokračování tohoto cyklu přednášek v období leden – květen 2020 pod stejným názvem (ovšem až poslední pondělí v měsíci).

Celá aktivita je společná pro projekty Křehká šance II (Mgr. Barbora Lesková) a Na správnou cestu II (Mgr. Eva Holubová). Zároveň je postupně prezentována na internetových stránkách a sociálních sítích jak Probační a mediační služby, tak společnosti OKO Opava. Přednášky se podařilo prezentovat formou informačního letáku mezi některými studentskými spolky Ostravské univerzity, na stránkách VOŠS v Ostravě, na Slezské univerzitě v Opavě.

Dny restorativní justice se konaly napříč republikou a Moravskoslezským krajem. V Opavě proběhly dvě samostatné akce ve dnech 20. listopadu 2018 a 22. listopadu 2018. První akce byla zaměřena na šíření myšlenky restorativní justice, restorativních přístupů (Projekt Křehká šance II). Druhá akce byla určena metodikům základních škola a jednalo se o inscenované soudní řízení s mladistvým a nezletilým obviněným (Projekt Na správnou cestu II).

V roce 2018 se Dny restorativní justice podařilo uspořádat ve spolupráci s Magistrátem města Opavy, konkrétně v komunikaci s Bc. Dagmar Poláškovou, DiS., protidrogovou koordinátorkou a manažerkou prevence kriminality. Program byl koncipován jako dopolední blok přednášek k seznámení s tématem restorativní justice. Záštitu poskytli hejtmán Moravskoslezského kraje prof. Ing. Ivo Vondrák, CSc. a náměstek primátora Magistrátu města Opavy PhDr. Igor Hendrych, Ph.D.

Ohlasy na uskutečněná setkání byly velmi pozitivní co do ujasnění si konceptu restorativní justice, restorativních přístupů v současnosti a v době středověku. Následná přednáška JUDr. Petry Masopust Šachové nastiňující možnosti zapojení se a využívání restorativních

programů rozpoutala věcnou diskuzi a u zástupců neziskového sektoru zamyšlení nad možnostmi rozšíření služeb.

„Akce mě velice nadchla... vzbudila u mě obrovský zájem o restorativní justici jako takovou. Příspěvky odborníků byly velmi zajímavé a musím se přiznat, že během programu nebyla jediná minuta, kdy bych se nudil nebo koukal z okna ven. Za mě tedy hodnotím akci jako velmi zdařilou a přínosnou. Těším se na další setkání a děkuji za možnost účasti“

Po zkušenostech z roku 2018 jsme se rozhodli uspořádat další ročník Dnů restorativní justice v Opavě a to s konkrétním tematickým zaměřením a ve větším rozsahu přednášek. Podařilo se ke spolupořadatelství získat Fakultu veřejných politik Slezské univerzity v Opavě. Celý program jednodenního setkání byl nazván „Práce s odsouzeným před a po podmíněném propuštění“. Jedním z přednášejících se stal JUDr. Jakub Drápal, M. Phil. z Právnické fakulty Univerzity Karlovy se svým příspěvkem k ústavním nálezům týkajících se právě podmíněného propouštění odsouzených.

Celá akce proběhla pod záštitou náměstka primátora PhDr. Igora Hendrycha, Ph.D. Občerstvení zajistila společnost ANIMA VIVA z. s. zaměstnávající a podporující osoby se zdravotním postižením. Velmi příjemné a reprezentativní prostory poskytla Fakulta veřejných politik Slezské univerzity v Opavě.

Aktivita byla velmi úspěšná s celkovým počtem posluchačů 188. Pozitivní byly taktéž zpětné vazby zúčastněných i hodnocení organizace jednotlivými přednášejícími.



Dny restorativní justice v Opavě

„Vítám tuto specifickou akci, nejen jako člen pracovní skupiny „Pachatelé“ Magistrátu města Ostravy, jako velmi přínosnou, neboť mnohé informace mi rozšířily obzor. Rovněž jsem mohl o přestávce diskutovat se soudcem z praxe apod., přičemž bližší pojetí prezentovaných problémů samotnými odborníky, ať již z akademické pudy nebo z praxe, určitě, nejen já, využiji pro další správné šíření informací ve své práci, v diskuzích apod. Program byl vhodně široce zaměřen a určitě, jak studentům, tak i ostatním účastníkům

osvětlil mnohé potřebné. Již se těším na další ročník...se zajímavým aktuálním tématem.“

4. Téma restorativní justice v kruzích zaměstnanců věznice

Případové konference je téma, které bylo do práce aktivity Rozvoj restorativní praxe vneseno jako nesmělá myšlenka, o jejíž realizaci se pak dále postupně usilovalo. Informace o možnostech využití případových konferencí při práci s odsouzeným, při přípravě na propuštění z výkonu trestu zpracovaly Mgr. Martina Macurová a Ing. Mgr. Iveta Turková.

Po analyzování potřebnosti či užitečnosti této metody práce s odsouzeným jak ve věznici, tak u neziskového sektoru a probační služby napříč republikou byl uspořádán jednodenní seminář. Za Opavu se semináře účastnili kolegyně z organizace Eurotopia.CZ, které mají zkušenosti z aplikováním případových konferencí do práce s rodinami, zástupce střediska Probační a mediační služby Opava, sociální pracovníce věznice Opava.

Během jednání s vedením i odbornými zaměstnanci věznice byla situace s využitím případových konferencí v práci s odsouzeným vyhodnocena jako velmi náročná na organizaci, angažovanost množství osob, technické provedení (svolavatel, facilitátor). Z tohoto důvodu nebudou v nejbližší době případové konferenci při přípravě na výstup z výkonu trestu odsouzeného využívány.

Fungujícím nástrojem osvěty jsou **pravidelné přednášky vedoucího střediska Probační a mediační služby Opava Mgr. Petra Tesaře**. Přednášky jsou určeny odborným zaměstnancům věznice a týkají se hlavně osvětlení práce probačního pracovníka ve vztahu k odsouzeným ve výkonu trestu, odsouzeným s uloženým alternativním trestem a zejména trestem domácího vězení. V neposlední řadě také seznámení se s tématem oběti trestného činu. Kvalitní spolupráce mezi věznicí a probační službou je také patrná v navzájem konaných krátkých stážích nově nastupujících pracovníků pro dobré a správné pochopení práce obou stran.

Shrnutí a potřeba pozice restorativního pracovníka

Vnášení myšlenek restorativní justice do společných setkání, práce restorativní pracovníce, či konkrétní podoba restorativní praxe v kontextu vězeňském byla zprvu vnímána probačními pracovníky i pracovníky věznice ostražitě. Bylo potřeba vybudovat si jakousi pozici a projevit znalosti, aktivitu, nápady a schopnost převést myšlenku do praxe. Později se již restorativní pracovníce stala součástí pravidelných odborných jednání.

Spolupráce pracovníků jednotlivých projektů funguje dlouhodobě. Velmi úzká součinnost existuje s Mgr. Evou Holubovou z projektu Na správnou cestu II, a to zejména při plánování, přípravě a realizaci cyklu přednášek „Pondělní káva....“, organizaci a prezentaci výstavy „Výpovědi osob...“ a v neposlední řadě Dnech restorativní justice. S dalšími kolegy – Mgr. Petr Hýl, Mgr. Radek Makový, Mgr. Tomáš Zmija, restorativní pracovníce spolupracovala především v rámci přednáškové činnosti, kdy velmi pozitivně vnímají potřebu osvěty v oblasti praxe restorativní justice a ochotně se zapojují do přednáškové činnosti jakožto lektori. Velmi intenzivně je zde viditelné propojení a nadšení pro společnou práci vycházející ze základních principů a cílů Probační a mediační služby.

Velmi oceňuji, že byl restorativní pracovník pozván na jedno z jednání skupiny komunitního plánování v Ostravě s názvem Pachatel, která řešila vytvoření příručky pro pachatele trestné činnosti. Tato myšlenka byla vyhodnocena jako velmi kvalitní a přínosná. V současné době je již příručka k dispozici spolupracujícím organizacím v rámci města Ostravy.

Restorativní pracovnice byla taktéž přizvána k úvodním jednáním v rámci příprav konference Věznice a Ústavu pro výkon zabezpečovací detence v Opavě u příležitosti 20. výročí založení specializovaného oddělení. Společně tak byly rozvíjeny nápady prezentace věznice a práce odborného personálu formou výstavy ve veřejném prostoru či besedy s odsouzenou pro širokou laickou veřejnost. Obě aktivity spolu s konferencí pro odbornou veřejnost proběhly v měsíci květnu.

Z výše uvedeného je patrné, že restorativní pracovnice v opavském regionu zasáhla do práce nemalého počtu subjektů. Z ústního podání mnoha zástupců organizací je zřejmé, že **restorativní pracovnice byla nositel a také realizátor mnoha myšlenek v souladu s principy restorativní praxe.** Restorativní pracovnice jakožto prostředník vyjednávala možnosti realizace programů, které pak organizace převzaly za své. **Byla inovátorem v přístupu k různým tématům práce s odsouzenými.** Mnohdy podněcovala k činnosti a novému pohledu na problematiku odsouzených, poškozených. V neposlední řadě se zasloužila o rozsáhlou osvětu v rámci města Opava, a to zaměřenou na odbornou i laickou veřejnost.

Rozvoj restorativní praxe do budoucna

Pracovníkům společnosti Eurotopia.CZ se podařilo v závěru roku 2017 reagovat na výzvu Ministerstva spravedlnosti a získat tak finanční podporu na fungování programu „Náprava vztahů v rodině“. Stejně tak tomu bylo na konci roku 2018 a 2019. Vedení společnosti Eurotopia.CZ je rozhodnuto získat finanční prostředky z výzev Ministerstva spravedlnosti, či případně z jiných zdrojů a program zachovat ve stávajícím rozsahu i do budoucna. Věznice a Ústav pro výkon zabezpečovací detence Opava toto rozhodnutí velmi kvituje.

Příručka pro pachatele trestné činnosti, produkt pracovní skupiny Pachatel komunitního plánování Magistrátu města Ostravy, byla vyhodnocena probačním pracovníkem jako přenositelná i pro oblast města a regionu Opavy. V tomto směru byly podniknuty kroky restorativní pracovnice do skupiny komunitního plánování Magistrátu města Opavy. Vzhledem k zbývajícím časovým dotacím projektu jde již jen o vnesení myšlenky a podnětu k realizaci.

Po ukončení práce projektových pracovníků bude mnoho vzniklých aktivit delegováno na spolupracující subjekty (věznice, Magistrát města Opavy, neziskový sektor, probační pracovníci). Například beseda s odsouzenými ženami (konaná v květnu 2019) byla velmi pozitivně vnímána. **Vedení věznice v tomto ohledu spatřuje nutnost dalšího prezentování a osvětlování problematiky formou přednášek, besed.** Vznikl tak prostor pro spolupráci s Bc. Dagmar Poláškovou, DiS., protidrogovou koordinátorkou a manažerkou prevence kriminality. Oběma stranami je přínos besed vnímán jako představení příběhů odsouzených a také práce odborného personálu věznice, řešení jejich problémů a obtíží, zapojení neziskového sektoru, upřesnění některých obecně vnímaných mýtů. **Obě strany se dohodly na možnostech pokračování besed s odsouzenými, přednášek o tématice vězeňství pro laickou veřejnost.** Samostatně tato oblast bude koordinována plk. Mgr. Olgou Navrátilovou, 1. zástupkyní ředitele Věznice a Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Opava, a Bc. Dagmar Poláškovou, DiS., protidrogovou koordinátorkou a manažerkou prevence kriminality.

V rámci šíření myšlenek restorativní justice probíhá seznámení s prací probačního pracovníka prostřednictvím přednášek Mgr. Petra Tesaře (vedoucího střediska Probační a

mediační služby Opava) na Fakultě veřejných politik Slezské univerzity v Opavě, Ústavu veřejné správy a regionální politiky a Ústavu pedagogických a psychologických věd. Na obou ústavech rovněž probíhá spolupráce s odbornými pracovníky věznice. Ti reagují na potřeby univerzity a o své praxi hovoří v rámci přednášek a diskuzí pro studenty.

Přednášková činnost pro studenty VOŠ Sociální v Ostravě a další možnosti spolupráce byly diskutovány s Mgr. Kateřinou Kuchtovou, vedoucí střediska Probační a mediační služby Ostrava. Probační pracovníci jsou nakloněni jak přednáškové činnosti, tak další spolupráci. Taktéž v jiných školách probíhají semináře či diskuze se studenty. Na základě oslovení a konkrétního požadavku jsou schopni a ochotni přednášku připravit, realizovat.

Cyklus přednášek „Pondělní káva s probačním pracovníkem“ byl z velké části zajišťován restorativní pracovníci. Se zástupci společnosti OKO Opava bylo jednáno o možném pokračování, tentokrát však v plné dikci organizace. **Pracovníci střediska Probační a mediační služby nemají dostatek prostoru k organizaci a vyhledávání vhodných témat, lektorů, podpůrných materiálů. Jsou však nakloněni k tématice přispět z pozice lektora (pokud tak již v předešlých tématech neučinili).**

Organizace takto rozsáhlé aktivity, jako je konference v rámci **Dnů restorativní justice**, je velmi náročná a dlouhodobá. Je na místě zdůraznit, že přes snahu zapojených subjektů nebude možno aktivitu v tomto rozsahu zajistit. Významnou roli zde hraje absence jednoho zodpovědného koordinátora, kterým byla doposud restorativní pracovnice (s dostatečným elánem, nadšením, kontakty a časem). Po společné debatě s probačními pracovníky bylo toto téma ponecháno otevřené s tím, že **akce tohoto rozsahu (Dny restorativní justice 2019) nebudou v dalších letech v městě Opava realizovány.**

Mnoho nápadů, které vyvstaly z různých diskuzí, se podařilo v průběhu působení restorativní pracovnice realizovat a dnes fungují zcela samostatně, či na vyžádání (viz výše uvedené). Další témata byla otevřena a po dostatečném informování všech zainteresovaných subjektů vyhodnocena jako nyní nerealizovatelná z různých důvodů - dětský koutek, případové konference. Není však striktně dáno, že v průběhu nadcházejících let nebudou tyto dvě zmíněné aktivity vzkříšeny k realizaci a životu.

Ze společných jednání vzešlo mnoho témat a nápadů, které byly třeba jen zmíněny nebo upozaděny. V průběhu projektu tak realizovány nebyly. Z mnohých je nasnadě jmenovat například aktivitu odsouzených mužů i žen směrem ke svým dětem – tzv. audiopohádky, kdy se prostřednictvím audiozáznamu dítě dostává blíže svému rodiči. Dalším příkladem je využití profesionálních fotografií prostor věznice k propagaci práce odborných zaměstnanců věznice ve veřejných prostorách města či spolupracujících škol. Tyto zmíněné nápady a další čekají na svou příležitost. Jsou motivací či příležitostí pro další rozvoj restorativní praxe a spolupráce Probační a mediační služby, Vězeňské služby a dalších spolupracujících organizací jak v regionu Opavska, tak v rámci celé České republiky.

Zpracovala: **Mgr. Barbora Lesková, DiS.**

Závěrečná zpráva o vývoji programu v regionu Příbram

ROZVOJ RESTORATIVNÍ PRAXE

Projekt Křehká šance II

(2016-2020)

Jeden z šesti regionů, ve kterém jsme čtyři roky program Rozvoj restorativní praxe realizovali, je třetím největším městem ve Středočeském kraji s počtem obyvatel 33 450 a je také třetím nejlidnatějším městem kraje. Příbram je historicky proslulá jako obec s důlní činností (od konce 13. století šlo o těžbu stříbra, od 17. století železné rudy a od 50. let 20. století uranu). Přestože do správního obvodu města Příbram spadá celkem 75 obcí, tři z nich se statutem města, **aktivity programu byly soustředěny převážně ve městě Příbram a ve věznici známou pod jménem „Bytíz“.**

Nápravně pracovní tábor – Bytíz založený v roce 1953 ve spojitosti s místními geologickými podmínkami a kontextem politické atmosféry padesátých let Československé republiky. Bytíz byl největším z uranových táborů na území republiky. Dnes je Věznice Příbram profilována jako věznice s ostrahou s nízkým, středním a vysokým stupněm zabezpečení. Výkon trestu odnětí svobody zde vykonává nad jeden tisíc odsouzených mužů z celé České republiky.

Než došlo k samotné realizaci aktivit, které budou popsány dále, věnovala restorativní pracovnice velkou pozornost analýze potřeb regionu. K analýze jsme využili individuálních rozhovorů se zaměstnanci služeb především z oblasti penitenciární a postpenitenciární péče. Monitorovali jsme pokrytí služeb, spolupráci jednotlivých subjektů, případně chybějící nebo méně zajištěnou oblast kriminogenních faktorů, přípravu odsouzeného na výstup z trestu odnětí svobody (**tj. bydlení, zaměstnání, dluhy, závislosti, sociální vazby**).

V době tvorby analýzy byl ve městě Příbram aktivně tvořen Strategický plán na období 2018-2021 sociálních služeb, na kterém se podílela desítka organizací za metodické podpory Agentury pro sociální začleňování. Hlavním záměrem na dané období bylo rozšířit sociální služby na území obcí s rozšířenou působností a zaměřit se na problematické oblasti jako je bydlení, dluhy a zaměstnanost, na které jsme se v rámci mapování regionu pro účely vstupní analýzy potřeb též zaměřili. **Lokální partnerství** byla funkční komunikační platforma, která jednotlivé subjekty propojovala, a v pracovních skupinách aktivně společně hledala a nalézala řešení na vzniklé problémy. ***V tomto ohledu nebylo nutno v rámci programu Rozvoje restorativní praxe iniciovat vytvoření nové komunikační platformy, což bylo jedním z obecně stanovených cílů programu. Pouze jsme otevřeli diskuzi nad možností zapojení zaměstnance Věznice Příbram/restorativní pracovnice do této platformy.*** Restorativní pracovnice byla přizvána k jednání o revizi Strategického plánu na podzim 2018. Další spolupráce už pak byla s některými členy platformy.

Z aktivních členů této platformy můžeme jmenovat Centrum sociálních a zdravotních služeb města Příbram, které spravuje několik institucí, např. Sociální poradnu, Noclehárnu apod.

Dalšími aktéry, kteří byli také součástí analýzy, byla obecně prospěšná společnost Magdaléna o.p.s, Rubikon Centrum z.s., Romodrom o.p.s, Ponton, Úřad práce, Probační a mediační služba – středisko Příbram.

Strategický plán a navázání kontaktu s Agenturou pro sociální začleňování byly pro restorativní pracovníci velmi konstruktivní součástí pro analýzu potřeb.

„Mezi aktivity, které se podařilo realizovat po přijetí strategie sociálního začleňování, patří dokončení a otevření objektu pro stávající nízkoprahové denní centrum a noclehárnu (denní nízkoprahové centrum s noclehárnou bude začleněno do systému prostupného bydlení a zaměstnávání). Dále Systém prostupného bydlení, podařilo se též nastartovat systém prostupného zaměstnávání. Cílem projektu prostupného zaměstnávání je vytvořit funkční partnerskou síť na podporu zaměstnanosti dlouhodobě nezaměstnaných osob.“ (Ze závěrů Agentury pro sociální začleňování.)

S modelem prostupného zaměstnávání a prostupného bydlení se pracuje v rámci přípravy odsouzeného na výstup z výkonu trestu odnětí svobody. Respondenty vstupní analýzy byl hodnocen jako efektivní, úskalí spatřují v absenci motivace odsouzených a vůli vytrvat na trhu práce a mít statut legálního zaměstnance.

Přestože ve věznicích fungují programy zajišťující přípravu na výstup z výkonu trestu, odborní pracovníci se shodovali především v tom, že chybí dostatek programů, ve kterých by se pracovalo s odsouzenými individuálně. Z individuálních rozhovorů s odborníky vzešla shoda příčin recidivy odsouzených především ve vnitřní motivaci odsouzeného, jeho volných vlastnostech. Věznice má velmi dobře navázanou spolupráci s městem Příbram, s Probační a mediační službou i nestátním sektorem, svou kapacitou nepokryjí zcela potřeby velkého počtu odsouzených ohrožených návykovými látkami a velkým počtem zadlužených osob ve výkonu trestu odnětí svobody. V analýze potřeb vyvstala potřeba posílit skupinovou a individuální práci především v těchto oblastech (závislosti a dluhy).

Po dobu trvání Rozvoje restorativní praxe došlo k rozšíření programů zaměřených na výstup z výkonu trestu odnětí svobody. V průběhu roku 2018 Věznice Příbram vstoupila do projektu „**Společně na svobodu**“ realizovaný Rubikon Centrem, z.s.. Cílem projektu je nastavení funkčního propojení standardizovaných postupů vězeňských pracovníků a podpůrných integračních služeb realizovaných neziskovým sektorem. V roce 2019 byly realizovány tzv. Pohovory na nečisto.

„Na oblast přípravy vězněných osob na život po propuštění je ze strany pracovníků věznice kladen důraz, a proto hodnotíme spolupráci s Rubikonem jako potřebnou a pro společnost užitečnou. Cílem akce bylo zprostředkovat odsouzeným možnost vyzkoušet si pracovní pohovor s reálnými HR specialisty, zformulovat své předpoklady pro uplatnění na trhu práce a naučit se při pracovním pohovoru hovořit mimo jiné i o trestní minulosti,“ říká odborný zaměstnanec Věznice Příbram.

Pozornost věnovaná **práci s odsouzenými ohroženými závislostmi** je ve Věznicích Příbram především na *Specializovaném oddělení pro odsouzené s poruchou chování způsobené užíváním návykových látek, Terapeutické bezdrogové zóně a Poradně drogové prevence.* Věznice Příbram též reaguje na potřeby a inovace služeb s touto cílovou skupinou a v roce 2017 pilotovala projekt Generálního ředitelství Vězeňské služby ČR zaměřený na poradny

drogové prevence. Dlouhodobě využívá i další formu práce s odsouzenými zaměřených na minimalizaci rizik závislostního chování, které poskytují neziskové organizace jak formou besed, tak svých adiktologických služeb v individuálním poradenství. Jednou z nich je Magdaléna, o.p.s., která zajišťuje adiktologické služby na území města Příbram i po výkonu trestu.

Jak už bylo výše zmíněno, potřeba odborných zaměstnanců navýšit individuální poradenství se objevovala v oblasti dluhové problematiky a finanční gramotnosti mezi prioritními tématy v práci s odsouzenými. Tuto potřebu se podařilo ošetřit ve spolupráci s externími subjekty, které jsou zde dlouhodobě aktivní, př. Centrum sociálních služeb Praha. Nově zde začal probíhat program organizace ROMODROM, o.p.s. (Vězeňský program). Kurz zaměřený na řešení zadluženosti a získávání zaměstnání pod vedením Rubikon Centra, z.ú. Centrum sociálních a zdravotních služeb Města Příbram, p.o. - sociální poradna pro odsouzené, zde zajišťuje pravidelné besedy a poradenství.

K navýšení individuálních programů pro odsouzené došlo na základě nabídky NNO a uzavřené spolupráce s věznicí bez iniciace restorativní pracovníce.

Kromě výše uvedených potřeb zaznamenala restorativní pracovníce možnosti pracovat na podpoře sociálních a rodinných vazeb odsouzených a definoval potřebu posilovat tyto vazby. Slabé místo jsme s kolegy z projektu Křehká šance II shledávali v tématu práce s obětí a přijetí zodpovědnosti pachatele a efektivní nápravy následků trestného činu. Postupem času jsme hledali možnosti včlenění tohoto tématu do odborné penitenciární i postpeniternciární práce.

Dle zadání projektové aktivity Rozvoj restorativní praxe jsme dílčí aktivity realizovali na základě definovaných potřeb z primární analýzy. Aktivity mají tedy společného jmenovatele a můžeme je zasadit do 4 skupin.

- Oslovení veřejnosti a osvěta tématu restorativní práce

Prvními aktivitami, které jsme v rámci programu Rozvoj restorativní praxe realizovali, byly aktivity cílené na oslovení veřejnosti s tématem odborné práce s pachatelem. K této formě osvěty jsme přistoupili experimentálně a ve spolupráci s vězeňským psychologem Mgr. Martinem Kalousem jsme uskutečnili besedy, které posluchače měly seznámit s prostředím



výkonu trestu odnětí svobody a možnostmi restorativních přístupů v našich podmínkách. Beseda „**A co jsem měl dělat?**“, Knihovna J. Drdy Příbram, dne 7. listopadu 2017, byla cílená na širokou veřejnost. Pro užší cílovou skupinu, jako jsou klienti Nízkoprahového zařízení pro děti a mládež Bedna, jsme volili téma s prvky primární a sekundární prevence. V programu nazvaném „**Příběh mladé dívky v nehostinném světě**“, dne 5. října 2017, jsme se zaměřili na přijetí zodpovědnosti za svá rozhodnutí.

Obě akce vzbudily velký zájem veřejnosti a spolupracujících organizací a tím jsme byli více motivovaní v tomto směru pokračovat. V podobném pojetí jsme pokračovali výstavou obrazů příbramských odsouzených v Komunitním centru Kotlaska, Praha 8, na které se významně podílela Olga Karasová, terapeutka Věznice Příbram. Po dobu jednoho měsíce od 7. dubna 2018 – 7. května 2018 jsme měli možnost představit práci s odsouzenými při zájmových činnostech ve výkonu trestu především lokální veřejnosti Prahy 8. Doprovodný program vernisáže i dernisáže umožnil veřejnosti porozumět významu těchto aktivit s odsouzenými. Rozhovor s bývalým odsouzeným, který se podělil o své zkušenosti s malováním, také potvrdil, že výtvarná práce a podobné aktivity mají ve věznicích smysl, pomáhají odsouzeným odbourávat stres, zdokonalovat se v manuálních činnostech, rozšiřovat si obzory. Dotyčný bývalý odsouzený a také klient Probační a mediační služby ocenil zveřejňování tvorby odsouzených mimo brány věznice. Přítomní zaměstnanci jiných věznic doplnili zkušenosti s aktivitami odsouzených pro veřejný prostor a komunitu (práce pro města, mateřské školy apod.). „*Obrazy v centru Kotlaska od začátku výstavy putají pozornost návštěvníků, kteří se také zajímají o životní osudy jejich tvůrců. Výtvarná práce a podobné aktivity ve věznicích mají smysl samy o sobě jako smysluplné využití času člověka ve vězení, ale když dojde k jejich zveřejnění, je možné přenést sílu sdělení těchto lidí i mimo brány věznice.*“ (Kateřina Jírová, programová manažerka Komunitního centra Kotlaska)

Další téma, které jsme chtěli s širokou veřejností sdílet a diskutovat o něm, bylo **téma dopadu uvěznění člena rodiny**, jak uvažuje společnost o lidech, kteří se ocitli ve vězení, jaké stigma dopadá na jejich nejbližší. Akci s názvem „**Rodina počká - Jak se žije rodinám po uvěznění blízkého?**“ jsme realizovali dne 3. prosince 2019 v Knihovně Jana Drdy v Příbrami. V besedě vedenou kaplankou Věznice Příbram Mgr. Vendulou Glancovou jsme se zaměřovali také na účinnost posilování rodinných vazeb pro snížení recidivy. Připravený program jsme bohužel pro malou účast na místě zrušili. Do knihovny se na náš program dostavil jeden muž středního věku, kterého cituji. „*Tak trochu jsem si to myslel, o toto téma není zájem*“. Z vyhodnocení našich úvah, z jakého důvodu byla malá účast, jsme nedošli k jasnému závěru. V úvahu přichází nedostatečná propagace akce (chybělo více osobních pozvání, akci propagovala knihovna ve své režii a my jsme využili našich dostupných zdrojů a kontaktů, tj. internet, odborná veřejnost), špatné načasování (přestože bylo ověřeno, jaké kulturní akce se v Příbrami ten den konají) v předvánočním čase nebo právě již citované „o toto téma není mezi veřejností zájem“. Pro nás, případně další iniciátory myšlenek restorativní praxe, to může být impulz k tomu, aby se o tématu více hovořilo. Téma můžeme cílit na specifickou skupinu např. studenty VOŠ, VŠ, se sociálním zaměřením, odbornou veřejnost pracující v penitenciární a postpenitenciární péči. Akci propagovat s větším časovým předstihem, využít mediální regionální zdroje (deníky, TV) apod.

Téma potřeby obětí, dopady trestného činu jsme v týmu Rozvoje restorativní praxe vyhodnotili jako potřebné z hlediska šíření osvěty mezi nejširší veřejnost. Z tohoto důvodu vznikla aktivita **Výpovědi dotčených osob trestnou činností**. Poslání této výstavy lze jednoduše shrnout do věty „Jak mi trestná činnost změnila život?“. Vyjádřit se k tomuto

tématu dostali možnost jak pachatelé, oběti, jejich blízcí z rodiny, ale i širšího okolí. Výstava se stala putovní v našich projektových regionech. V regionu Příbram jsme ji využili jako nástroj pro prezentaci tématu a komunikaci s účastníky daných akcí. **První z putovní série výstavy byla prezentace při příležitosti 9. narozenin Nízkoprahového klubu pro děti a mládež – Bedna v Příbrami**, dne 7. března 2019. O aktuálnosti, vážnosti a důležitosti tématu u všech věkových kategorií a různých sociálních skupin vypovídá zpětná vazba z Nízkoprahového zařízení pro děti a mládež Bedna. *„Vaše materiály jsme měli k dispozici necelý měsíc, umístili jsme je v ambulantní službě. Zájem o jejich obsah byl především v individuálních kontaktech. Ve skupince si klienti většinou spíše prohlédli obrázky, ale o texty neměli moc zájem. Vypozorovali jsme, že v klipech bylo na ně příliš mnoho textu. Za poskytnutí těchto materiálů jsme rádi, posloužily k otevírání témat, která jsou našim klientům blízká a v jejich rodinách se řeší“.*

Druhou v pořadí byla akce realizovaná ve spolupráci s projektem Proč zrovna já? II. S cílem zvýšit povědomí o dopadu trestného činu u širšího okruhu veřejnosti jsme výstavu instalovali **v Mezigeneračním a dobrovolnickém centru Totem v Plzni**, po dobu jednoho měsíce od 7. května 2019 – 7. června 2019. Výstava měla oficiální vernisáž s programem zaměřený na kybersvět a jeho nástrahy.

Dne 14. listopadu 2019 byly Výpovědi dotčených osob trestnou činností prezentovány v rámci konference projektů Probační a mediační služby - Proč zrovna já? II a Na správnou cestu! II. Ústřední téma konference bylo zaměřeno na **Oběti trestných činů a posuzování jejich věrohodnosti**.

V rámci **Dnů restorativní justice dne 22. listopadu 2019** jsme program cílili na studenty Vyšší odborné školy zdravotní a sociální a pro doplnění programu byla využita právě výstava „Výpovědi“. Předmětem semináře bylo seznámit studenty s metodou Rodinných skupinových konferencí. *„Za pozvání jsme velice rádi, jsme překvapení, jak se žáci do programu zapojili a rozpovídali se. Takto je neznáme. Téma i výstava jsou zajímavé.“* (zpětná vazba pedagoga)

Z proběhlých akcí lze konstatovat, že aktivita Výpovědi dotčených osob šíří osvětu mezi různé skupiny veřejnosti a její prezentace může mít mnoho podob. O výstavu projevovalo zájem středisko Probační a mediační služby Plzeň, takže lze předpokládat, že téma bude šířeno nadále.

Přestože na všech akcích jsme měli vyčleněné místo k napsání zpětné vazby k výstavě a účastníci k tomu byli vyzýváni, žádná zpětná vazba v písemné podobě se nám nedostala.

2. Subjekty v lokalitě a jejich spolupráce

Přestože nebyla zpočátku definovaná potřeba vytvoření nové komunikační platformy, rozhodli jsme se po inspiraci jinými regiony v Rozvoji restorativní praxe (Mostecko, Stráž pod Ralskem) provázat spolupracující subjekty penitenciární a pospenitenciární péče s věznicí přímo na území Věznice Příbram. První setkání odborné veřejnosti se konalo dne 11. dubna 2018 a mělo za cíl vzájemně představit náplň práce a činností odborných zaměstnanců věznice a ostatních přítomných organizací a zjistit možnosti další spolupráce, vyloučit či minimalizovat jejich dublování. Setkání se zúčastnilo sedm zástupců pěti neziskových organizací, parolista Probační a mediační služby Příbram, odborní zaměstnanci věznice

(sociální pracovníce, speciální pedagog, vychovatel terapeut, psycholog, pedagog), zástupce vedoucího oddělení výkonu trestu, zástupce ředitele věznice, který v úvodním slově ocenil práci spolupracujících organizací. Druhé setkání bylo již tematicky zaměřeno na základě poptávky účastníků, tedy oblast zaměstnávání odsouzených a možnosti po propuštění, současně proběhla diskuze na téma rozvoj spolupráce regionu a věznice v oblasti zacházení s vězněnými pachatelé a jejich přípravy na propuštění. V prezentacích byly zmíněny dva projekty, které jsou ve věznici realizovány Rubikon Centrem, „Burza práce“ a „Společně na svobodu“. Zajímavostí setkání byla informace o chystaných „Pohovorech na nečisto“. **Obě realizovaná setkání byla vyhodnocena jako přínosná pro všechny strany a tudíž vedení věznice uvažuje o jejich udržitelnosti.**

„Je fajn se potkat osobně, i kdyby bylo téma setkání jakékoliv.“ (zpětná vazba účastníka z neziskové organizace)



Organizaci této akce věznice plánuje udržet ve své gesci a na své půdě. Třetí setkání je naplánováno na 22. dubna 2020, které bude ještě realizováno pod záštitou restorativní pracovníce. Toto setkání bude akcentováno na shrnutí aktivit programu Rozvoj restorativní praxe a výhledu udržení některých z nich i bez přímé podpory či přítomnosti restorativní pracovníce.

Další významnou komunikační platformou je **Poradní komise ředitele věznice**, které je restorativní pracovníce členem. O její důležitosti a funkčnosti svědčí mj. fakt, že během jedné z nich vyvstala debata o tom, jakým způsobem zvýšit možnost splácení náhrady škody z výkonu trestu odnětí svobody. Z tohoto podnětu vznikl miniprojekt „Šichta navíc“, který jsme se ve spolupráci se střediskem Probační a mediační služby Příbram snažili v roce 2019 zahájit. Realizace se však z důvodu nedostatku vhodných odsouzených nepodařila. Navržený odsouzený selhal již v počáteční fázi spolupráce s parolovým specialistou. Metodiku miniprojektu má k dispozici věznice i středisko Probační a mediační služby Příbram. Je tedy možné kdykoliv se k tomuto nápadu vrátit a pokusit se zrealizovat s možnou přepracovanou nebo doplněnou metodikou apod.

3. Práce s odsouzenými ve věznici v kontextu restorativní justice a přesah služeb

Od začátku mapování silných a slabých míst v práci s pachatelem a tvorby vstupní analýzy byl ve Věznici Příbram viditelný potenciál na rozšíření aktivit podporující rodinné a sociální vazby. Restorativní pracovnice intenzivně hledala možnosti, jak ošetřit tuto potřebu, přinášela inspirace z jiných českých i zahraničních věznic. **Potřeba podpořit rodinné a sociální vazby se stala prioritní a také stálým bodem pracovních porad.** Předmětem dlouhodobých diskuzí pracovního týmu ve věznici vedeného restorativní pracovnící (vždy jeden stálý pracovník, občas ředitel věznice a 1-2 zaměstnanci dle potřeby a aktuální situace) byla úvaha o možné proměně vnitřního návštěvního prostoru, případně vybudování venkovního prostoru pro návštěvy a realizace návštěv pro odsouzené v jiném režimu než jsou běžné návštěvy.

V roce 2018 začaly naše vize a nápady dostávat reálnou podobu. Věznice z vlastní iniciativy podala žádost na Generální ředitelství Vězeňské služby ČR o finanční dotaci na **vybudování venkovního prostoru v podobě altánu**. Finanční prostředky věznice získala v polovině roku a začaly stavební práce, které pokračovaly do roku 2019, byly v roce 2020 dokončeny. Na celém stavebním projektu spolupracovala firma Dřevovýroba WIMMER, s.r.o., u které jsou někteří odsouzení z Věznice Příbram pracovníě zařazení, a na výrobě altánu se též podíleli. **Prostor bude možné využívat jako tzv. venkovní třídu k realizaci aktivit s odsouzenými, konzultací s pracovníky neziskových organizací apod.**

Stejně tak jako prostor pro návštěvy, tak i forma rodinných návštěv bylo častým tématem našich pracovních setkání. Po dlouhodobých debatách a zralé úvaze management Věznice Příbram netradiční formu návštěv schválil a podpořil realizaci aktivity **Den otců**. Inspiraci jsme čerpali zejména ze zkušeností Věznice Všechny, kde realizují „Návštěvy trochu jinak“ několikrát rokem. Den otců jsme za trvání projektu realizovali dvakrát, vždy v červnu, kdy se tento svátek slaví jako mezinárodní den. Oba ročníky měly jak u odsouzených, tak jejich rodinných příslušníků velký úspěch, proto se Věznice Příbram rozhodla tuto formu návštěv udržet i po skončení projektu Křehká šance II. **Cílem této aktivity je nabídnout otcům z řad odsouzených strávit návštěvu se svými dětmi a blízkými zážitkovou formou.** Nabídku dostávají odsouzení, kteří udržují se svými dětmi pravidelný kontakt. Den otců se koná v režimu pravidelné návštěvy. Tento druh aktivity přináší pozitivní emoce mezi odsouzené, jejich rodinné příslušníky, ale v neposlední řadě i mezi zaměstnance. Plní zároveň funkci edukativní, jelikož rodiče zde mají příležitost zažít a inspirovat se, jak lze smysluplně trávit společně čas s dětmi. Děti prožijí při tomto dni návštěvu s otcem aktivně a zážitkově. První ročník byl realizován z podnětu a iniciativy restorativní pracovnice, druhý ročník byl schválen a zahrnut do plánu aktivit na rok 2019 bez jakékoliv intervence restorativní pracovnice. Zástupce vedoucího výkonu trestu Mgr. Vladimír Rampas k tomuto tématu sdělil: „Odsouzení se nás ptají, zda bude letos opět Den otců. Zaměstnanci na minulý ročník program vymysleli sami, jsem zvědav, do jakých kostýmů se oblečou tentokrát? Téma bude Olympijské hry.“

„Obě aktivity stály velké úsilí především v prosazování myšlenky podpory rodinných vazeb, které jsou často významným faktorem snižující riziko recidivy. Ve výsledku přinesly radost mnoha zúčastněným a Věznice Příbram učinila velký krok v podpoře rodinných vazeb odsouzených. Jsem na celý náš tým ve Věznici Příbram hrdá, že jsme to dokázali.“ (Mgr. Markéta Vladařová, restorativní pracovnice v regionu Příbram)



„Dnešní den byl nádherný, pro nás všechny zábavný. Bylo by to krásné velmi, kdyby to šlo s návštěvami všemi. Vždy je to tak stresující, neosobní, příšerný. Dnešek je však i pro děti pohodový, pokojný. Děkujeme za tu možnost trávit chvíle s osobou, která je tu sice za trest, je pro mě i moje děti strašně krásný, příjemný.“ (zpětná vazba jedné zúčastněné rodiny)

V oblasti práce s odsouzenými jsme hledali možnosti, jakým způsobem lze věnovat větší pozornost tématu přijetí zodpovědnosti a efektivní nápravy následků trestného činu v odborné penitenciární i postpenitenciární práci. Dle všech dostupných zdrojů pro analýzu a při průběžném pozorování bylo zjištěno, že částečná absence intenzivní práce s odsouzeným na tomto tématu je ve výkonu trestu odnětí svobody. Pilotně jsme dne 13. prosince 2018 ve Věznici Příbram vyzkoušeli dvouhodinový seminář s názvem Vnímám i Tebe, který lektorovaly probační úřednice a lektorka programu Vnímám i Tebe (další z aktivit projektu Křehká šance II). Seminář byl koncipován dle témat tohoto probíhajícího programu. Akcentováno bylo přijetí zodpovědnosti, dopady trestného činu a možnosti nápravy škody z výkonu trestu odnětí svobody. Odsouzení na seminář reagovali pozitivně, do plnění úkolů se aktivně zapojovali. Z časových důvodů nebyl další seminář realizován, prozatím není plánován ani do budoucna.

4. Téma restorativní justice a vzdělávání zaměstnanců věznic

V týmu Rozvoje restorativní praxe jsme ověřovali možnosti využití **případové konference** jako nástroje sociální práce do věznic. Přínos této metody sociální práce jsme mimo jiné spatřovali v naplnění specifického cíle 4.2 (Koncepce rozvoje vězeňství do r. 2025) Komplexní vnímání práce s odsouzenými, příprava na budoucí propuštění. Nejprve jsme vedli diskuzi při pracovních poradách v týmu Rozvoje restorativní praxe všech regionů, poté na jednáních ve věznicích. Ve Věznici Příbram v tomto směru přispěla

spolupráce sociální kurátorky z Městského úřadu v Benešově. Společně jsme ve věznici vybraným odborným zaměstnancům představily metodu případových konferencí s cílem motivovat je k účasti na školení a následně případnému pilotování. Dne 11. září 2019 proběhlo jednodenní školení tzv. Ochutnávka případových konferencí pod lektorským

vedením Ing. Mgr. Ivety Turkové a Mgr. Martiny Macurové. Z Věznice Příbram byli proškoleni dva odborní pracovníci (1x sociální pracovníce a 1x sociální pedagog), kteří získali certifikát o absolvování semináře. Dle názoru restorativní pracovníce byl tímto vytvořen do budoucna potenciál pro případné začlenění případových konferencí mezi další metody práce s odsouzeným, jejíž přínos vidí v časové efektivitě a multidisciplinaritě při tvorbě bezpečného plánu pro propuštění, případně plánu a revizi programu zacházení. Věznice se v nejbližší době nechystá případové konference z důvodu náročnosti metody a aktuální personální situace věznice realizovat. *„Momentálně v současných podmínkách věznice si praktikování této metody nedovedeme představit.“* (účastník semináře)

Potřeba pozice restorativního pracovníka v lokalitě

Pozice restorativního pracovníka byla zpočátku projektu pro mnohé subjekty velmi nesrozumitelná. Pro restorativní pracovníci nebylo zpočátku zcela jednoduché program Rozvoje restorativní praxe prezentovat. Některé subjekty ji vnímaly jako kontrolu, jiné jako cizí prvek, který narušuje již fungující nastavený systém. Z pohledu některých vězeňských a probačních pracovníků měla pozice restorativního pracovníka nevyjasněné a nepřehledné kompetence. Ve výsledné spolupráci je pozice restorativního pracovníka vnímána jako prospěšná, především v koordinování aktivit, přínosu nových inspirací a myšlenek. Restorativní pracovník by se v budoucnu uplatnil v činnostech, které byly vykonávány dosud pilotně. Vzdálenost sídla restorativní pracovníce od místa realizace programu (Plzeň – kancelář, Příbram – region), neznalost prostředí a pracovních vztahů jednotlivých pracovníků ve službách ztěžovaly práci (déle trvající mapování regionu, služeb, navazování pracovních vztahů, vytváření důvěry při spolupráci s ostatními subjekty). Limitem pro snadnější průnik do fungujícího systému spolupráce subjektů v oblasti postpenitenciární péče byla nedostatečná spolupráce se střediskem Probační a mediační služby.

Přínosy programu Rozvoj restorativní praxe v regionu Příbram lze spatřovat v rozšíření a posílení již stávajících aktivit ve Věznici Příbram. Realizací Dne otců a vybudování venkovního altánu jsme rozšířili možnosti trávení nárokové osobní návštěvy odsouzeného a především posílili možnost podpory rodinných a sociálních vazeb odsouzeného.

Osvětovými akcemi jsme navázali na občas praktikované činnosti věznice a rozšířili osvětu o různorodá témata. Akce pro veřejnost byly zaměřovány nejen na téma práce s pachatelem ve výkonu trestu, ale i možnosti restorativního přístupu v českých nebo regionálních podmínkách (debata na závěr akce „A co jsem měl dělat?“). Neopomenuli jsme ani téma šíře dopadu trestného činu, náhrady škody a důležitost slyšet potřeby všech dotčených osob trestným činem (akcentováno především na akcích s výstavou „Výpovědi“). Úzce jsme se propojili s Nízkoprahovým zařízením pro děti a mládež Bedna a některými SŠ a VOŠ. Z pohledu restorativní pracovníce je v této oblasti a u této cílové skupiny vhodný prostor a potenciál dále rozvíjet, šířit osvětu restorativní práce. Obě zařízení projevily zájem o další spolupráci s Probační a mediační službou.

V neposlední řadě jsme vytvořili funkční komunikační platformu, jejímž členy jsou spolupracující subjekty penitenciární a postpenitenciární péče, která se setkává jednou ročně ve Věznici Příbram. **Setkání odborné veřejnosti ve Věznici Příbram je v plánu udržitelných aktivit ze strany věznice.** Přínos pozice restorativního pracovníka lze vypočítat i v členství v poradní komisi ředitele.

Udržitelnost akcí je potvrzena vedením Věznice Příbram v oblasti podpory sociálních a rodinných vztahů. **Den otců bude pokračovat v roce 2020** třetím ročníkem a v plánu zůstávají dokončovací práce venkovního altánu. Věznice Příbram v průběhu realizace programu Rozvoje restorativní praxe navázala spolupráci s Dětskou léčebnou Bukovany, nadále spolupracovala s městem Příbram a rozšiřovala spolupráci v brigádnických činnostech, které jsou příkladem dobré praxe restorativní práce. Práce odsouzených pro oba subjekty je v plánu i v dalším roce.

Z pohledu restorativní pracovnice je zde **potenciál pokračovat v tématu přijetí zodpovědnosti pachatele a efektivní nápravy následků trestného činu**. Seminář byl iniciován právě restorativní pracovnící, z časových důvodů však proběhl pouze jeden. Akce byla vedena probačním specialistou a lektorkou aktivity Vnímám i Tebe, které si program a koncept semináře vytvořily po vzájemné domluvě a dle vzoru lekcí aktivity Vnímám i Tebe. V některých projektových regionech - věznicích proběhl seminář „**Dopady trestného činu a co já s tím?**“, který vedli a metodicky zpracovali pracovníci projektu Křehká šance II Mgr. Tereza Řeháková (restorativní pracovnice v regionu Bělušice) a Mgr. Jakub Kovář (lektor Vnímám i Tebe). Program je určen zejména odsouzeným, kteří svou trestnou činností poškodili fyzickou osobu, které způsobili újmu fyzickou nebo psychickou a mají zájem dozvědět se více o možnostech nápravy. Seminář je částečně výkladový s praktickými úkoly a byl k němu zpracován manuál pro lektory, který je k dispozici na metodickém oddělení Probační a mediační služby. Naši kolegové ho vytvořili s cílem udržitelnosti a využitelnosti pro odborné zaměstnance věznic, ale i pro probační pracovníky.

S tímto tématem úzce souvisí **náhrada škody z výkonu trestu odnětí svobody**. Na toto hluché místo jsme naráželi jak v práci Komisích pro podmíněné propuštění, tak kolegové při lektorování Vnímám i Tebe a v Rozvoji restorativní praxe jsme též potřebu pracovat s tímto tématem definovali. Ve Věznici Příbrami, jak je výše zmíněno, jsme se pokusili pilotovat miniprojekt „Šichta navíc“. Pro budoucí restorativní pracovníky je i na toto téma zpracována metodika kratšího rozsahu, na které se podíleli zaměstnanci věznice společně se střediskem Probační a mediační služby Příbram, kde je k dispozici. Určitě by stálo za to se jednou o tento miniprojekt pokusit v praxi.

Využití **Případových konferencí** ve věznicích se po dobu trvání Rozvoje restorativní praxe nepodařilo v žádné „projektové věznici“ vyzkoušet. Stojí však za úvahu pilotně metodu v budoucnu v tomto regionu vyzkoušet, neboť velkou podporu a entusiasmus pro realizování Případových konferencí najdeme u sociální kurátorky Městského úřadu Benešov Mgr. Petry Kešnerové. Sociální kurátorka má praktické zkušenosti s realizací případových konferencí s odsouzenými po výstupu z výkonu trestu odnětí svobody. Centrum pro komunitní práci realizoval v Benešově projekt Podpora rozvoje sociální práce s osobami ohroženými výkonem trestu odnětí svobody, odkud jsme čerpali inspiraci a lektorské zdroje. „*Výstupem projektu se tak stala Metodika případových konferencí pro osoby ohrožené VTOS, která přináší zacílení na ojedinělou cílovou skupinu. Z časového hlediska je jednoznačné doporučení, konání konferencí již ve výkonu trestu, před propuštěním klienta tak, aby podmínky pro jeho integraci byly nastaveny bez zbytečného časového odkladu.*“ (závěrečná zpráva projektu Podpora rozvoje sociální práce s osobami ohroženými VTOS)

Aktivita Rozvoj restorativní praxe připravila velmi dobrý základ pro realizaci této metody sociální práce v prostředí výkonu trestu odnětí svobody (proškolil základním seminářem dva odborné zaměstnance věznice, informovali jsme o možnostech i Generální ředitelství

Vězeňské služby ČR). Pro další možnou spolupráci doporučuji kontaktovat Mgr. Ivetu Turkovou z Centra pro komunitní práci.

Udržitelnost aktivit v regionu Příbram ze strany Probační a mediační služby nemůže být v této zprávě zahrnuta z důvodu dosavadních nejasností plánů a představ střediska Příbram.

Zpracovala: **Mgr. Markéta Vladařová**

Závěrečná zpráva o vývoji programu v regionu Rýnovice

ROZVOJ RESTORATIVNÍ PRAXE

Projekt Křehká šance II

(2016-2020)

Věznici Rýnovice nalezneme v Severních Čechách, v Libereckém kraji, na okraji Jablonce nad Nisou, města se sklářskou tradicí. Toto průmyslové odvětví skýtalo v minulosti dostatek pracovních příležitostí pro odsouzené, pracovali převážně jako brusiči, nebo taviči skla. V současnosti vede v lokalitě výroba autobrzd, elektroinstalačního materiálu a výroba svítidel. V každém z těchto nových oborů jsou odsouzení opět zaměstnáváni, ať už na volných pracovištích mimo věznici, nebo na pracovištích vnitřních. S Městem Jablonec nad Nisou je věznice propojena mnoha společnými aktivitami. Ředitel věznice se pravidelně setkává se zástupci zaměstnavatelů, se sociálními kurátory měst a obcí a věznice má svého zástupce v komunitním plánování sociálních služeb.

Věznice Rýnovice je s kapacitou cca 500 odsouzených velikostí řazena ke středním, má střední a vysoký stupeň zabezpečení. Pro vzdělávání odsouzených je k dispozici Školské vzdělávací středisko, které nabízí učební obor obráběč kovů v několika stupních obtížnosti a délkách studia, od dvouletého až po obor s maturitou. Z odborných pracovišť je zde např. Specializované oddělení ochranné léčby protitoxikomanické a protialkoholní (SpOOL), oddělení pro mladistvé a mladé odsouzené, oddělení pro odsouzené s poruchami duševními a poruchami chování, nebo výstupní oddělení. Věznice uvádí zaměstnanost cca 75%, v čísle jsou zahrnuti i studenti Školského vzdělávacího střediska. Zaměstnavatelé umožňují odsouzeným pokračovat v práci i po propuštění, např. u firem TI Automotive Rýnovice AKT Jablonec nad Nisou Fmm Europe, SE Tanvald, Strojírna Peukert Smržovka, ale ve skutečnosti jde o jednotlivce, kteří nabídky využijí. Potřeby a plány odsouzených se často okamžikem propuštění radikálně mění.

1. Mapování potřeb věznice

V úvodním rozhovoru nejvyššího managementu věznice s restorativní pracovnící bylo mj. konstatováno, že „dlouhodobou prioritou věznice je zvyšování zaměstnanosti odsouzených osob a podpora zaměstnávání osob propuštěných z výkonu trestu. Těžkostí věznice je personální podstava a to jak odborných zaměstnanců, tak zaměstnanců ostrahy. Restorativní pracovníci bylo doporučeno zaměřit se na osvětu laické veřejnosti, oblasti, která je věznicí naplňována pouze umožněním exkurzí žáků a studentů místních škol do věznice.

Pro kontakt s restorativní pracovnící byl ustanoven koordinátor z řad odborných zaměstnanců věznice. Brzy se ukázalo, že je žádoucí, aby byl na této pozici pracovník s kompetencí rozhodnout, zda je potřebné a možné inspirativní aktivity nebo restorativní

postupy vyzkoušet. Restorativní pracovníce s koordinátorem pak zvažovali v jaké oblasti by kapacity restorativní pracovníce mohly být věznicí prospěšné. Začali v oblasti přípravy podmínek na propuštění. Bylo namístě zjistit a popsat, jak má věznice nastavenou spolupráci s externími spolupracovníky a poskytovateli sociálních služeb pro odsouzené. Restorativní pracovníce vedla rozhovory s odbornými zaměstnanci věznice a se sociálními kurátory regionu. Ptala se, zda propuštění mají kde léčit svá závislostní chování, nakolik jsou dostupné zdroje dluhového poradenství, zda mohou odsouzení zůstat po propuštění v práci u téhož zaměstnavatele a mají se kde ubytovat. Dále se dotazovala zástupců externích organizací, jak se jim s věznicí spolupracuje, případně jestli by potřebovali něco zlepšit. Respondenti popsali možnosti čerpání sociálních služeb pro propuštěné, odborní zaměstnanci věznice vyjednávají pro odsouzené spolupráci zejména u organizace Laxus, DP WORK Bakov, VOLONTE CZECH o.p.s., kurátoři pak u neziskových organizací Člověk v tísni, „D“ poradny v Liberci, Romodrom nebo Drak v Jablonci.

Respondenti se shodli, že vzhledem k malému počtu propuštěných, kteří zůstávají v regionu Jablonec, jsou všechny zdroje dostatečné. Aktuální potřeby nebo nedostatky jsou zvyklí společně řešit v pracovních skupinách komunitního plánování, kde se scházejí pravidelně jedenkrát měsíčně.

Restorativní pracovníce s koordinátorem dále zvažovali, zda jsou v odborné práci s odsouzenými tématy, která by bylo možné více nebo nově rozpracovat, nebo zda by bylo žádoucí zajistit pro jejich zvládnutí další vzdělávání odborných zaměstnanců. Pro cílovou skupinu odsouzených se jednalo o hledání metod a způsobů, jak je dovést k přemýšlení o dopadech trestných činů a zohlednit tak i potřeby obětí. Pro cílovou skupinu odborných zaměstnanců to bylo hledání možností, jak zvyšovat profesionalitu v práci s vězňenými osobami.

2. Realizované aktivity

2.1 Subjekty v lokalitě a podpora jejich spolupráce

Příprava odsouzeného na výstup z trestu

Restorativní pracovníce zjistila a popsala, že poradenství a pomoc s přípravou na výstup z výkonu trestu zprostředkují odsouzeným odborní zaměstnanci věznice, kteří jim dle svých individuálních zdrojů vytipují a doporučí ke spolupráci vhodnou neziskovou organizaci a sjednají individuální konzultaci. Poskytovatelé bývají na konci roku pozváni ředitelem věznice na společenskou akci a obdrží poděkování za spolupráci.

Restorativní pracovníce zástupce všech neziskových organizací, spolupracujících s věznicí, oslovila a pozvala k jednání se zástupci vedení věznice, odbornými zaměstnanci a sociálními kurátory měst a obcí. Zástupci externích organizací představili své programy a nabízené služby a došlo k diskusi o využitelnosti nabízených sociálních služeb, o podmínkách při vedení konzultací s odsouzenými. Cílem bylo aktualizovat a zpřehlednit externí zdroje sociálních služeb pro odsouzené, zabránit duplicitě, nebo naopak odhalit, pokud něco v nabídce chybí. Restorativní pracovníce učinila zápis, a po připomínkování účastníky zpracovala **portfolio dostupných sociálních služeb** s popisem obsahu jednotlivých služeb, kritérii pro zahájení spolupráce a s kontakty. Portfolio je **k dispozici všem odborným zaměstnancům věznice i odsouzeným.**

Na základě tohoto setkání se zástupci neziskových organizací spolupracujících s věznicí se odborní zaměstnanci věznice a sociální kurátoři měst a obcí regionu usnesli scházet se ve věznici i nadále, a to jedenkrát ročně. Dohodli se přizvat příště i zástupce střediska Probační a mediační služby v Jablonci nad Nisou.

Přehlednost zdrojů poskytujících sociální služby usnadní orientaci v nabídce a výběr. Ujednotil se postup odborných zaměstnanců věznice při pomoci odsouzeným v přípravě na propuštění a v téže oblasti vznikla příležitost pro odsouzené - zvyšovat osobní kompetence při rozhodování o svých záležitostech.

Věznice určila pracovníka, který pozve účastníky k příštím setkání a bude aktualizovat vzniklé portfolio. Tím aktivitu převzala od restorativní pracovnice.

Dluhové poradenství a finanční gramotnost

Častým spouštěčem páčání trestné činnosti a překážkou v plnění soudem stanovených podmínek je finanční negramotnost ve spojení s osobní nezodpovědností. Sociální kurátoři uvádějí ze své praxe zadluženost za jednu z hlavních překážek vedení řádného života. Neřešené dluhy zatěžují finanční účtárny zaměstnavatelů. Školské vzdělávací středisko se proto snaží vzdělávat studenty mimo odborných předmětů i ve finanční gramotnosti, avšak možnost bezúplatné výuky externí organizací byla po několika turnusech ukončena. Výuka chyběla. Vedoucí Školského vzdělávacího střediska by uvítal její pokračování a požádal restorativní pracovnici o součinnost při hledání vhodného poskytovatele. Restorativní pracovnice nejprve oslovila dřívějšího poskytovatele, libereckou „D poradnu“ a podařilo se domluvit pro školní roky 2017-2020 výuku finanční gramotnosti za oboustranně přijatelných podmínek.

Z reakcí studentů vyplývá, že si výuky velmi cení. Získané vědomosti využijí při mapování svých dluhů a rozhodování, jak řešit aktuální zadlužení. V budoucnu jim snad pomohou vyvarovat se dalšího zadlužování. Získané právní vědomí je cenné také pro řešení náhrady škody z trestné činnosti, pro orientaci v exekčním, nebo insolvenčním řízení.

2.2 Práce s odsouzenými ve věznici v kontextu restorativní justice a přesah služeb

Seminář pro odsouzené o dopadech trestného činu

V rámci programu Rozvoj restorativní praxe byl realizován cyklus přednášek v knihovnách o odborné práci s odsouzenými ve výkonu trestu. Součástí se stala výstava sebraných výpovědí osob dotčených trestným činem. Měla čtenářům přiblížit, jak trestný čin dopadá na oběti a jejich blízké, na svědky, i na samotné pachatele. Písemné a výtvarně zpracované výpovědi tak vlastně zprostředkovaly komunikaci mezi pachatelem a obětí. Restorativní pracovnice hledala způsob, jak tuto formu komunikace zpřístupnit také odsouzeným a přimět je k zamyšlení nad dopady jejich konkrétních trestných činů. Kaplanka věznice umožnila restorativní pracovnici oslovit odsouzené formou semináře, a to v projektu Mezinárodního vězeňského společenství „Vězňova cesta“, který v té době se skupinou odsouzených sama realizovala. Restorativní pracovnice vedla dva běhy pilotního semináře „Jak řešit dopady trestných činů“, každý o třech lekcích, s využitím výpovědí z cyklu přednášek a výstav. V jenom z nich proběhl také vstup poradce pro oběti projektu Probační a mediační služby Proč zrovna já II?. Struktura semináře vedla odsouzené k zamyšlení nad svou situací v době

spáchání trestného činu, tedy nad motivací a spouštěči. V další lekci měli popsat, jak řešili dopad svého činu, nebo proč ho neřešili. Třetí lekce patřila plánům do budoucnosti. Práce se odvíjela ve skupině a k jednotlivým tématům byly vytvořené pracovní listy. Jako pracovní listy byly využité i kopie několika výpovědí pachatelů ze zmíněné výstavy. Odsouzení si měli představit sebe v pozici oběti a mluvit o pocitech, které v nich výpověď pachatele vyvolala. Jednou z otázek tak například bylo, zda se dala z textu vycítit lítost pachatele.

Seminář absolvovalo cca 20 odsouzených. Při závěrečné evaluaci hodnotili jako nepřínosnější témata o možnostech odčinění dopadů trestného činu a postupu při náhradě škody. Domnívají se, že osobní zkušenost získaná navozením pocitů oběti jim může pomoci při psaní omluvného dopisu.

Někteří z absolventů přiznali, že se nad dopady svých činů zamýšleli poprvé. Samotné by je nenapadlo přemýšlet, jestli měla oběť strach, nebo jak dlouho asi šetřila na věc, kterou jí ukradli, zničili....

Restorativní pracovnice nabídla představit strukturu a myšlenku semináře zájemcům z řad odborných pracovníků věznice. Ke společnému setkání nedošlo, ale písemné zpracování semináře bylo předáno koordinátorovi věznice k případnému využití.

Speciálně výchovná aktivita „Skupinová terapie pro mladé odsouzené“

Podnětem pro vytvoření nové speciálně výchovné aktivity byla vyslovená zkušenost komisařů z Komise pro podmíněné propuštění, mezi něž se řadila i restorativní pracovnice, že chybí nabídka výchovné aktivity pro odsouzené z běžných oddílů, věnovaná dopadům trestné činnosti. Myšlenky se ujal pedagog volného času a v týmu s psychologem a kaplankou věznice vytvořili **speciálně výchovnou aktivitu „Skupinová terapie pro mladé odsouzené“** (2018). Aktivitu schválil ředitel věznice a je realizována již druhým rokem. Odsouzení jsou vedeni k sebereflexi, změně uvažování a jednání, jsou podněcováni k divergentnímu myšlení, jež trénují na modelových situacích. Učí se nahlížet své životní postoje a činy z hlediska obecně uznávané morálky, mluví o zodpovědnosti za své činy a za svůj život. Odsouzení jsou motivováni k uvědomění, že je v jejich silách uchopit znovu život do svých rukou, najít smysluplné hodnoty a sílu pro návrat do běžného života vedeného řádným způsobem. Při práci jsou využívány metody přednášky, diskuze, rozhovoru, promítání filmů s následným rozбором a diskusí, četby, řešení modelových situací – dramatizace, a pro odreagování hra na hudební nástroj. Příklady literatury použité v průběhu aktivity: V. E. Frankl: *A přesto říci životu ano, Hledání smyslu života*; A.S. Exupéry: *Citadela, Země lidí*, J. Eldridge: *Pozor srdce muže* a filmy: *Most* (krátkometrážní k diskuzi), *Misie, Chatrč*.

Reflexe lektora:

„U svých pravidelně docházejících klientů jistě mohu pozorovat pozitivní změny!“

Speciálně výchovná aktivita je schválená ředitelem věznice a ověřená dvouletou realizací. Věznice počítá s pokračováním této speciálně výchovné aktivity i do budoucna.

2.3 Oslovení veřejnosti a osvěta tématu restorativní justice (KVKLI).

Cyklus přednášek v Krajské vědecké knihovně v Liberci

Jak bylo uvedeno výše, věznice vždy nemá plné personální obsazení. Myšlenka upoutat pozornost potencionálních zaměstnanců vedla k oslovení Právní akademie v Liberci a Katedry sociálních studií a speciální pedagogiky Technické univerzity v Liberci (TUL) s nabídkou přednášky – besedy o přípravě odsouzených před podáním žádosti o podmíněné propuštění soudu. Posluchači liberecké univerzity byli studenti dálkového studia, tedy s pracovními zkušenostmi, a informace o možnostech hledat pracovní příležitosti ve vězeňství pro ně byly použitelné.

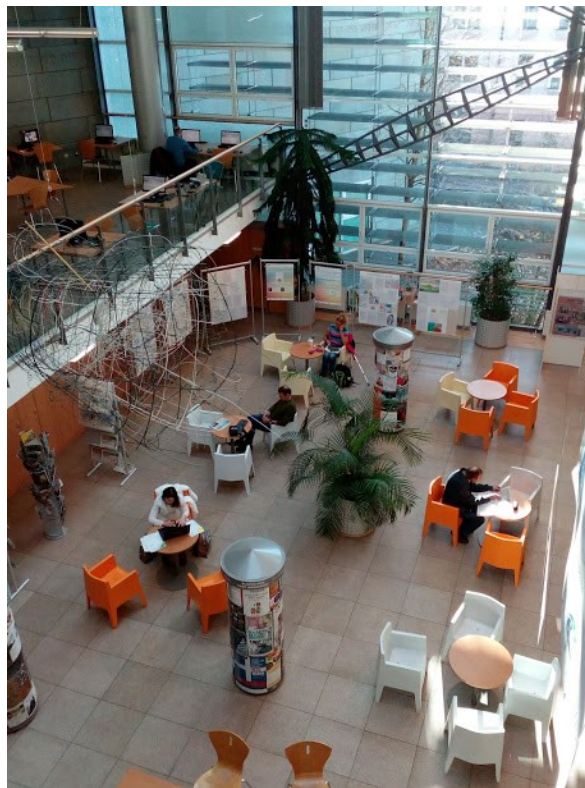
Od realizace přednášky pro studenty nebylo daleko k oslovení široké veřejnosti. Primárním cílem této aktivity bylo představit myšlenku restorativní spravedlnosti. Vede k jinému nahlížení na způsoby řešení konfliktů, než chtít jen viníka co nejpřísněji potrestat. Je dobré zeptat se na potřeby a pocity toho, komu bylo ublíženo a hledat způsob, jak křivdu napravit. Je dobré nabídnout pachateli příležitost k odčinění újmy, kterou způsobil. „Punitivní nastavení většiny Čechů, s převažující tendencí k obviňování a trestání“ (J. Tomášek, PhDr., IKSP, Hradec Králové 2019), nízké povědomí veřejnosti o vězeňství, zažité předsudky a také katastrofická očekávání ztěžují začlenění propuštěných osob zpět do společnosti. Restorativní pracovnice předpokládala, že by k oslabení předsudků mohlo přispět vědomí, že se ve věznicích s odsouzenými odborně pracuje. Oslovovala potencionální lektory, odborníky různých profesí a pracovních pozic se žádostí, aby posluchačům svoji práci představili.

První pokus o oslovení veřejnosti se udál v regionu Věznice Rýnovice, v Městské knihovně v Jablonci nad Nisou. Vyplnila se prognóza paní ředitelky, že v malém městě nelze očekávat na přednáškách vysokou účast. Proto došlo k oslovení ředitelky Krajské vědecké knihovny v Liberci. Představit čtenářům téma vězeňství uvítala, v programu nikdy nic podobného neměli. Vzhledem k týmové práci všech restorativních pracovníků žilo téma osvěty veřejnosti i v dalších regionech. První přednášku realizovala kolegyně v Městské knihovně v Příbrami, lektoroval ji tehdejší psycholog Věznice Příbram, který byl ochotný přijet i do Liberce. Tím odstartoval v té chvíli netušený **cyklus přednášek – besed v Krajské vědecké knihovně v Liberci. Celkem se konalo 11 přednášek o vězeňství pro cca 150 posluchačů.** Přednášky byly určené široké veřejnosti a mezi účastníky byli vždy zástupci veřejnosti odborné a studenti oborů penitenciární a postpenitenciární péče. Otázky kladené lektorovi zrcadlily odbornosti tazatelů.

Posluchači byli po přednáškách žádáni o zpětnou vazbu ke konci cyklu písemnou formou. Z odpovědí bylo možné vysledovat, že se posluchači vraceli na přednášky opakovaně a že se o vězeňství zajímali převážně v souvislosti s pracovním zaměřením, studijním oborem, nebo osobní zkušeností. Ocenili např. výklad právního rámce institutu podmíněného propuštění státním zástupcem, zaujal je jeho názor o nepodmíněných trestech jako krizi alternativních trestů. Pro někoho bylo nové, že se na pachatele při zařazení do výkonu trestu hledí jako na prvovězněného, když byl sice už dříve vězněný, ale v zahraničí. Překvapil lidsky vlídný postoj soudce. Pro některé byly zase nejzajímavější příklady z praxe.

Jeden pravidelný účastník z řad laické veřejnosti se svěřil s osobní těžkostí s uvězněním člena širší rodiny. Lektorka se zkušenostmi z vězeňství mu po skončení programu nabídla individuální rozhovor.

Názvy přednášek v Krajské vědecké knihovně v Liberci 2018-2019 a jména lektorů: **A co jsem měl dělat?** Mgr. Martin Kalous, psycholog; **Prolomit mříže v sobě**, Mgr. Vojtěch Roztočil, vychovatel-terapeut, Mgr. Martin Škoda, kaplan; **Odborné zacházení s pachateli násilných trestných činů s poruchami osobnosti**, Bc. Zdeněk Bořil, vychovatel-terapeut; **Praktický vhled do volnočasových aktivit odsouzených osob** ve Věznici Stráž pod Ralskem, Mgr. Ivana Bérešová, pedagog volného času; **Jak se dá pracovat s dopady trestných činů?** Vernisáž výstavy v čítárně KVK Liberec; **Vězňova cesta**, Mgr. Květa Jakubalová, kaplanka; **Realizace ochranného léčení v podmínkách výkonu trestu**, Mgr. Lucie Zobač, LL.M., adiktoložka; **Restorativní justice a praxe ve vězeňství**, Mgr. Hana Halfarová, restorativní pracovnice; **Probuzení svědomí pachatele jako předpoklad narovnání a reintegrace**, Mgr. Dagmar Roztočilová, vedoucí odd. výkonu trestu; **Na půl cesty ven**, Mgr. Jana A. Koudelková, vedoucí K-centra Liberec, Most k naději, z.s., Dům humanity Liberec; **Podmíněné propuštění Ano či Ne**, Mgr. Lukáš Pauldura, státní zástupce, Bc. Zdeněk Bořil, Mgr. Hana Halfarová; **Podmíněné propuštění z pohledu soudce**, Mgr. Milan Vencel, soudce.



Dny restorativní justice (DRJ)

Česká republika se v několika posledních letech připojila k mezinárodní tradici věnovat týden pozornosti restorativní justici. V rámci Projektu Křehká šance II byla veřejnost oslovena v roce 2018 vernisáží výstavy o dopadech trestných činů v Krajské vědecké knihovně v Liberci a v roce 2019 obdobnou vernisáží v prostorách Obchodního centra Central v Jablonci nad Nisou. V obou městech pak probíhal doprovodný program, rozložený do více dnů. Posluchači mohli zjistit, jak poradce projektu Proč zrovna já II? může pomoci obětem trestných činů, měli příležitost konzultovat s dluhovým poradcem. Zazněly přednášky o podmínkách podmíněného propuštění s lektory z řad soudců, státních zástupců, odborných pracovníků dvou věznic a zástupců



neziskového sektoru. Ve vyhrazených prostorách byla na filmové smyčce prezentována ukázka parolového slyšení Komisí pro podmíněné propuštění. Veditelně nejvíc všechny posluchače zaujaly besedy s odsouzeným, zařazeným na Specializovaném protitoxikomanickém oddělení Věznice Rýnovice.

Dá se předpokládat, že si do budoucna oslavu Dnů restorativní justice ponechá Středisko Probační a mediační služby v Jablonci nad Nisou

3. Téma restorativní justice ve věznicích a s jejich zaměstnanci

Seminář o skupinové práci s pachateli násilných trestných činů s poruchou osobnosti

Zájemcům z řad odborných zaměstnanců byl určený seminář o skupinové práci s pachateli násilných trestných činů s poruchou osobnosti, který vedl vychovatel-terapeut z Vazební věznice Liberec. Lektor ukázal na kasuistikách frekventantů specializovaného oddělení, jak rozumět některým projevům chování pachatelů násilných trestných činů s poruchou osobnosti. Svým entuziasmem obnovil u některých kolegů pracovní optimismus a přesvědčení, že ani náročná práce s odsouzenými nemusí vést k osobnímu vyhoření.

Účastníci semináře ocenili tuto formu předávání zkušeností mezi zaměstnanci různých věznic. Pro příště by uvítali pokračování s konkrétním rozбором vhodných metod nebo postupů užitých v krizových situacích různých stupňů (řešení konfliktních vztahů mezi odsouzenými, prevence vzájemných napadení apod.).

Věznice hodlá metodu výměny zkušeností odborníků z různých věznic používat i nadále.



Seminář pro odborné zaměstnance věznice (OZV) k případovým konferencím

Nabídka osvětového semináře o metodě případových konferencí pro sociální pracovníky věznic byla zpracována v týmu restorativních pracovníků všech regionů. Současný stav je takový, že odborní pracovníci věznice mohou být k případové konferenci přizváni jako účastníci, pokud se odsouzený, otec dítěte, obrátí na Orgán sociálně právní ochrany dětí

(OSPOD) a požádá o pomoc při řešení problémů s udržení kontaktu s dítětem, při přípravě návrhu na úpravu vztahů odsouzeného s dítětem po propuštění z výkonu trestu apod. Dojde-li k vyhodnocení, že dítě lze považovat za ohrožené (dle § 6a zákona 359/199Sb.), může být situace řešena metodou případové konference, tedy odbornou diskusí zainteresovaných subjektů (potencionálně sociálního pracovníka věznice) a rodičů, případně i dítěte.

Odborní zaměstnanci věznice Rýnovice neměli doposud s případovou konferencí osobní zkušenost a přijali pozvání seznámit se s touto metodou. Seminář absolvovali dva sociální pracovníci. Z jejich zpětné vazby vyzněl pozitivní ohlas (blíže v písemné evaluaci níže).

Seminář byl koncipován jako osvětová a vzdělávací aktivita podporující růst profesionality odborných zaměstnanců.

Zpětná vazba sociálních pracovníků k semináři o případových konferencích:

Jak nyní nahlížíte na možnost realizace případové konference ve věznici?

„Domníváme se, že by, vzhledem k odsouzeným, v některých velmi ojedinělých, případech, mohla být do budoucna tato metoda využita. Zejména v oblasti řešení kontaktu s dítětem, kdy řada matek odmítá informovat otce o dětech, nedovoluje otci jakýkoliv styk s dítětem a vazby dítě - otec jsou pak během výkonu trestu zpřetrhány. Svolavatelem konference by v tomto případě, vzhledem ke zkušenostem, měl být, na návrh a ve spolupráci se sociálním pracovníkem věznice, pracovník OSPOD. Vhodnou místnost v prostředí věznice, povolení vstupu pro zúčastněné apod. by pak zajistili příslušní sociální pracovníci věznice. Tato metoda by šla použít, opět pouze ve specifických a problematických případech i při vytvoření plánu odsouzeného před výstupem z výkonu trestu (většinou stačí pomoc některé neziskové organizace, která dokáže být odsouzeným průvodcem v prvních dnech po výstupu a dále poskytovat pomoc a poradenství). Domníváme se ale, že by, do budoucna měla vězeňská služba proškolit, např. z řad speciálních pedagogů, facilitátory, kteří budou umět konference odborně moderovat. Doposud jsou facilitátoři placenou službou a vzhledem ke snižování finančního rozpočtu vězeňské služby by bylo jistě levnější mít "své" proškolené odborníky.“

4. Shrnutí a závěr

Projektová aktivita Rozvoj restorativní praxe byla pro všechny zúčastněné zpočátku velmi těžko uchopitelná. Formát doposud fungující spolupráce pracovníků Probační a mediační služby a Vězeňské služby bylo třeba posunout o několik stupňů výš. Ukázalo se efektivním, aby osnovou spolupráce restorativní pracovníce s věznicí byla Koncepce vězeňství do roku 2025 Vězeňské služby ČR.

Ve Věznici Rýnovice nedošlo v zavedených postupech z pohledu restorativní pracovníce k zásadním změnám. Nicméně za přínosné považujeme, že došlo k úpravě a **sjednocení postupů odborných zaměstnanců** v oblasti pomoci odsouzeným s přípravou podmínek na dobu po propuštění. Dostupnost informací pro odsouzené může přispět ke **zvýšení jejich kompetencí plánovat a být odpovědný za svůj život**. V oblasti odborné práce s odsouzenými došlo na běžných oddílech k **rozšíření práce s dopady trestných činů**. Při vzdělávání odsouzených se podařilo **udržet rozsah a kvalitu výuky finanční gramotnosti** studentů poskytovanou odborníky - externisty. Seminář pro odborné zaměstnance vedený kolegy z jiné věznice měl vyzkoušet, zda je tato forma **předávání zkušeností mezi zaměstnanci různých věznic** akceptovatelná a užitečná, což se potvrdilo.



Všechny zmíněné aktivity realizované ve věznici jsou udržitelné i pro dobu po ukončení projektu a věznice plánuje v nich pokračovat.

Oslovení veřejnosti a osvěta tématu restorativní justice má zcela jistě potenciál pokračovat. U pravidelných přednášek v městských knihovnách je však limitující časová náročnost přípravy a chybějící finanční zdroj. Restorativní pracovníce měla dostatečný časový prostor věnovat se výběru a vyjednávání s potencionálními lektory z řad odborné veřejnosti, kteří sympatizují s myšlenkou restorativní justice a byli ochotni přednášet bez jakýchkoliv finančních odměn a náhrad.

Středisko Probační a mediační služby v Jablonci nad Nisou šířilo myšlenky restorativní justice i v době před realizací projektu Křehká šance II, a to např. pořádáním Dnů otevřených dveří, Dnů mediace apod. Je předpoklad, že bude šířit myšlenky restorativní justice i v budoucnu, formou a intenzitou odpovídající časovým a personálním možnostem střediska.

Zpracovala: **Mgr. Hana Halfarová**

Závěrečná zpráva o vývoji programu v regionu Stráž pod Ralskem

ROZVOJ RESTORATIVNÍ PRAXE

Projekt Křehká šance II

(2016-2020)

Program Rozvoj restorativní praxe (RRP) vycházel z potřeb dané lokality a příslušné věznice.

Věznice Stráž pod Ralskem, se nachází v Libereckém kraji, v regionu Českolipsko (bývalý okres Česká Lípa). Je profilována jako věznice s ostrahou, se středním a vysokým stupněm zabezpečení. Vznikla v roce 1973 z původních ubytoven, které sloužily pro pracovníky uranových dolů. Objekty od té doby prošly řadou změn a rekonstrukcí.

V lednu roku 2007 zde bylo otevřeno specializované oddělení pro odsouzené s mentální retardací a od 1. 9. 2015 zahájilo v areálu věznice činnost Školské vzdělávací středisko, v němž mají odsouzení s delšími tresty možnost získat výuční list v oboru obráběč kovů, zámečnický a v posledních dvou letech i osvědčení o počítačové gramotnosti.

Kapacita věznice je podle normy 736 míst, avšak skutečnost se pohybuje kolem 820 odsouzených.

Věznice Stráž pod Ralskem dlouhodobě patří k těm věznicím/zařízením, které se nebrání inovativním přístupům k odsouzeným. Jen od roku 2010 do roku 2016 zde bylo realizováno pět programů, které byly zaměřeny na finanční gramotnost, dluhové poradenství a pracovní poradenství včetně získání zaměstnání po výkonu trestu a také/včetně programu na pomoc obětem a pachatelům trestných činů. **Největším přínosem však byl dle sdělení vedení výkonu trestu „Reintegrační program“** (2015 – 2016), neboť byl prvním, který systematicky propojoval penitenciární a postpenitenciární péči u podmíněně propuštěných odsouzených, a to formou dohledu Probační a mediační služby, zajištěním zaměstnání v místě bydliště a zajištěním konkrétní podpory a pomoci od tzv. mentora. Většinu programů realizovala nezisková organizace RUBIKON centrum, z. ú.

V době zahájení projektu Křehká šance II, aktivity Rozvoj restorativní praxe, realizovala věznice **program „Zastav se, zamysli se, změň se“** (dva běhy ročně, lektorsky zajištěno vlastními zaměstnanci). Problematika **závislostí** byla ve věznici ošetřena spoluprací s Centrem poradenských služeb pro obviněné a odsouzené **Laxus, z. ú.**, které nabízí skupinové i individuální terapie. V případě zájmu je propuštěným z regionu doporučena (dojednána) následná spolupráce s Centrem ambulantních služeb **ADVAITA, z. ú.**, se sídlem v Liberci a pobočkami v Novém Boru a České Lípě. Jeden ze speciálních pedagogů je členem Krajské protidrogové komise Libereckého kraje a jeho úkolem je zajišťovat a propojovat adiktologické služby v penitenciární a postpenitenciární péči.

Od podzimu 2016 začaly do věznice docházet dvě nové organizace:

- **Člověk v tísni, o. p. s.**, která zde realizovala program poradenství pro osoby ve výkonu trestu odnětí svobody **„Na cestě...“**, zaměřený na oblast zadluženosti a finanční gramotnosti, a to s přesahem pokračování ve spolupráci po výstupu z výkonu trestu odnětí svobody, pokud se odsouzený bude zdržovat v oblasti, kde tato organizace působí (Liberecko, Praha, Střední Čechy, Karlovarsko, Plzeňsko, Olomoucko).

- **Charita Česká Kamenice**, jako provozovatel **Komunitního domu sv. Dismase**, přinesla do věznice **program „Příprava na nový život“**, jehož součástí byla i nabídka ubytování pro osoby se sociálním znevýhodněním, propuštěným z výkonu trestu odnětí svobody. Důraz je zde kladen na vytváření podmínek pro změnu v životě klientů.

Východiskem ke zjištění konkrétních potřeb věznice byla Koncepce Vězeňské služby ČR do roku 2025, kapitola VIII. **„Resocializace propuštěných vězňů, návaznost na prevenci a postpěči“**.

Ze specifických cílů v této kapitole vytvořila restorativní pracovnice dotazník potřeb Věznice Stráž pod Ralskem, na jehož zpracování se v lednu 2017 podíleli odborní zaměstnanci.

Na základě dotazníkového šetření, a následné diskusi s odbornými zaměstnanci, si věznice stanovila tyto prioritní potřeby: posílit výukové programy pro odsouzené o jazykové kurzy NJ, AJ, základy ovládání počítače, kurzy etikety a etiky, či rekvalifikační kurzy nenáročné na prostor a vybavení. **Nejvíce by však uvítala obnovení „Reintegračního programu“, který v minulosti ve věznici probíhal, a to se zvláštním zřetelem na trénink finanční gramotnosti, řešení zadluženosti, získání zaměstnání a mentoring po propuštění z výkonu trestu.**

Restorativní pracovnice v počátku své činnosti vycházela nejen z informací, které získala při konzultacích s pracovníky místně příslušného střediska Probační a mediační služby v České Lípě, sociálními kurátory pro dospělé a zástupci neziskové sektoru a církví, ale také z aktuálně platných komunitních plánů a akčních plánů sociálních služeb dané lokality, v nichž, díky SWOT analýzám v nich obsažených, získala další informace, včetně silných a slabých stránek v sociálních službách.

Region Českolipsko je členěn na dvě správní území, a to na obce s rozšířenou působností Česká Lípa a Nový Bor. Samotné město Stráž pod Ralskem patří v Libereckém kraji se svými 4067 obyvateli k těm menším a spadá do správního obvodu Česká Lípa. Jak bylo analýzou regionu na počátku projektu zjištěno, mezi oběma správními obvody jsou velké rozdíly v zasíťování službami.

Rozdílnost byla dána:

- a) tím, že ve správním území Nový Bor byla od roku 2016 zahájena spolupráce s Agenturou pro sociální začleňování, která významně pomohla ve vytipování problémových lokalit, stanovení potřeb a cest, jak tyto potřeby naplnit. Vytvoření Svazku obcí Novoborsko, spojení sil i financí a tvorba společného Komunitního plánu sociálních služeb má na tuto lokalitu velmi pozitivní dopad/vliv.*
- b) tím, že území Česká Lípa si s sebou nese důsledky těžby uranu, po jehož útlumu došlo k poměrně velké migraci obyvatelstva, ale také dvaadvacetiletého pobytu sovětských vojsk v oblasti nynější obce Ralsko.*

Dle vyjádření probačních úřednic střediska v České Lípě bylo největším problémem pro osoby propuštěné z výkonu trestu získat ubytování.

V době šetření bylo v lokalitě bývalého okresu Česká Lípa, celkem deset zaměstnaneckých či soukromých ubytoven. Ty byly většinou obsazeny zahraničními dělníky, kteří jen v České Lípě svým počtem 2.300 tvoří již 5,8% obyvatelstva. Nejpočetnější skupinou jsou Mongolci (1.400).

Pro sociálně slabé je v bývalém okresu Česká Lípa pět ubytoven, avšak jejich kapacita není dostačující.

Zaměstnávání: v uvedené lokalitě byl dostatek pracovních příležitostí. Míra nezaměstnanosti k 31. prosinci 2016 činila 4,2 % a většinou šlo o dlouhodobě nezaměstnané.

Dluhová problematika: institucí, na níž se mohli odsouzení po propuštění obrátit, byla nezisková organizace „Děčko“ zřizovaná Občanskou poradnou v Liberci. Pobočky fungovaly dvakrát v týdnu v odpoledních hodinách v Novém Boru a České Lípě.

Závislosti: služby pro osoby závislé nebo ohrožené závislostmi včetně experimentátorů s návykovými látkami realizovala v době šetření pouze nezisková organizace Most k naději z. s., a to v rámci Kontaktního centra v České Lípě. Jde o jediné nízkoprahové zařízení tohoto druhu na Českolipsku, poskytující ambulantní i terénní služby osobám ohroženým závislostí na návykových látkách.

Na základě zjištěných potřeb subjektů v regionu věnovala restorativní pracovnice pozornost následujícím oblastem, ve kterých realizovala níže uvedené aktivity.

1. Práce s odsouzenými ve věznici a návaznost služeb

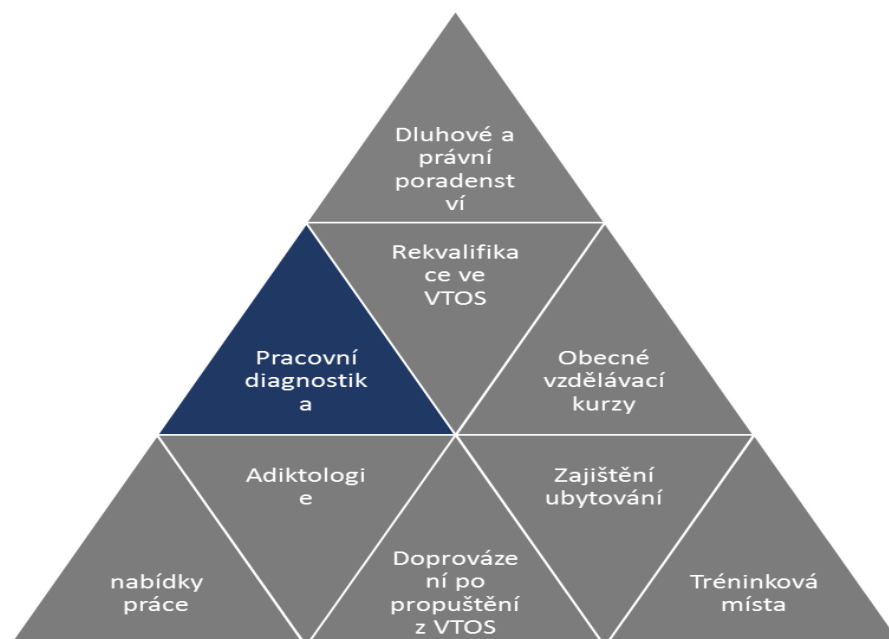
Kapitolu lze rozdělit do dvou základních částí.

a) jako rizikové je po propuštění odsouzeného vnímáno neošetřené bydlení, zaměstnání, dluhy, závislosti a absence či narušené sociální vazby

Proto první kroky v aktivitě RRP byly směřovány k hledání služeb a organizací, které by mohly uvedená rizika ošetřit a případně navázat na již dříve realizovaný „Reintegrační program“.

Díky aktivitě restorativní pracovnice zahájila věznice v květnu 2017 spolupráci s neziskovou organizací **Romodrom o. p. s.** Její „**Vězeňský program**“, nabízí kromě sociálního, rodinného a dluhového poradenství, pro potřebné také tzv. bezplatné **stabilizační bydlení po dobu 3 měsíců po výstupu z výkonu trestu odnětí svobody**. Podmínkou je šestiměsíční spolupráce odsouzeného se sociálním pracovníkem/mentorem před výstupem z výkonu trestu a tříměsíční spolupráce s mentorem po výstupu z trestu.

Další aktivitou restorativní pracovnice bylo v lednu 2018 zprostředkování spolupráce s **Personální a vzdělávací agenturou DP WORK s. r. o., která společně s neziskovou organizací Volonté o. p. s., ve svých programech věnuje pozornost všem klíčovým oblastem pro bezpečný výstup pachatele z vězení na svobodu** (konkrétní aktivity viz obrázek).



obr.: klíčové aktivity pro bezpečný výstup z výkonu trestu

Během dvou let prošlo v projektech „**RECOVERY**“, „**REVENANT**“ (konec září 2018), „**REBORN**“ (od ledna 2019) a „**VOL ZAMĚSTNÁNÍ**“ (od února 2019) celkem 75 odsouzených, přičemž projekt „**VOL ZAMĚSTNÁNÍ**“ je zaměřen zejména na odsouzené s trvalým pobytem v okolí Mladé Boleslavi. U všech odsouzených probíhá před jejich propuštěním z výkonu trestu testování pracovní diagnostiky, které pomáhá odhalit silné a slabé stránky pro pracovní využití (blíže viz <https://www.volonte.cz/probihajici-projekty>).

Hodnocení věznice: „Spolupráci s organizací **VOLONTE CZECH o.p.s.** hodnotíme jako velmi dobrou, působení v jiných věznicích bychom doporučili“.

Vzhledem k tomu, že se věznice spolupráce s **VOLONTE CZECH o. p. s.** a Personální a vzdělávací agenturou **DP WORK s. r. o.** osvědčila, lze do budoucna předpokládat, že spolupráce bude pokračovat.

b) práce s odsouzenými v kontextu restorativní justice

Díky navázané spolupráci s **Volonté o. p. s.** v minulém roce se Věznice Stráž pod Ralskem stala jednou z šesti věznic, v níž je **od 1. srpna 2019 do 31. července 2022** realizován ve spolupráci s německými kolegy **pilotní projekt Good Lives Model** (dále jen GLM), který je zaměřen na pachatele násilných trestných činů se středním až vysokým rizikem. Na principech GESTALT terapie je důraz kladen na vyjasnění osobních životních cílů (GLM) pachatele a zdůraznění souvislostí mezi těmito cíli a vlastním (trestným) chováním. Součástí programu je i podpora empatie, jejíž součástí je psaní dopisů oběti, popřípadě technika tzv. „*horká židle*“. Pachatel při ní intenzivně prožívá své „*ted' a tady*“, a to zpravidla ve skupině, tedy druhým lidem na očích. Terapeut ho během aktivity důsledně podporuje v uvědomění skutku, který spáchal.

Cílem programu je vybavit odsouzené nezbytnými interními a externími podmínkami, se kterými mohou dosahovat svých životních cílů prosociálním způsobem. **Pokud se osvědčí, bude rozšířen do dalších věznic.**

2. Subjekty v lokalitě a podpora jejich spolupráce

Restorativní pracovnice vyhodnotila jako potřebu informovat se vzájemně o činnostech a sdílet zkušenosti jednotlivých organizací spolupracujících s věznicí, která postupně vyústila ve vznik tzv. multitýmu a pravidelná setkávání. Ta byla vždy „zaštitěna“ nějakým tématem.

První společné setkání s tématem **„Aktuální situace a možné příležitosti ve Věznici Stráž pod Ralskem z pohledu spolupracujících NNO, aneb CO O SOBĚ VÍME A NEVÍME“** se uskutečnilo dne 5. října 2017. Zúčastnili se ho zástupci Charity Česká Kamenice, která provozuje Komunitní dům sv. Dismase, zástupci Člověka v tísní o. p. s. a Laxus, z. ú., zástupci Romodromu, o. p. s., Personální a vzdělávací agentury DP WORK s. r. o. a sociální kurátorka pro dospělé z Městského úřadu Česká Lípa. **Vzhledem k tomu, že setkání vnímali účastníci jako přínosné ke vzájemnému poznání i k navázání kontaktů a případné spolupráce, dohodli jsme se, že jej budeme opakovat každých cca 6 měsíců a případně rozšiřovat o další subjekty.**

Druhé setkání s tématem **„Nové aktivity ve Věznici Stráž pod Ralskem aneb CO BYLO, JE A BUDE“**, se uskutečnilo v březnu 2018, kdy byly řady multitýmu rozšířeny o zástupce neziskové organizace Rubikon centrum, z. ú., kteří ve věznici realizují aktivitu „Burza práce“ a také projekt „Společně na svobodu“ pro odsouzené s pevným výstupem. Nově přibyla i nezisková organizace Rodina v centru, z. ú. z Nového Boru, parolistka střediska Probační a mediační služby v České Lípě, sociální kurátorka Městského úřadu Nový Bor a zástupci věznice (vedoucí výkonu trestu, sociální pracovnice a speciální pedagožka) a také krajská metodička kurátorů ze sociálního odboru Libereckého kraje. Přítomným se v neformální diskusi dostalo více informací o aktivitách a dalších plánech neziskového sektoru. Neziskovým organizacím pak byly přiblíženy činnosti z oblasti vězeňství. Podstatné však bylo **sdílení zkušeností v diskusi a předávání rad/doporučení**, jak v problému, který se může vyskytnout, postupovat.

Třetí setkání s tématem **„Kam jsme za dva roky projektu Křehká šance II došli, KAM SMĚŘUJEME/CHTĚLI BYCHOM SMĚŘOVAT DÁL“** se uskutečnilo ve Věznici Stráž pod Ralskem dne 10. prosince 2018 a do týmu se zapojil i kaplan věznice, Mgr. Škoda. Cílem setkání bylo mimo jiné seznámení se s novým vedoucím oddělení výkonu trestu a jeho zástupkyní, která spolupráci s neziskovými organizacemi dostala na starost. A také informování se o dalším postupu poté, co v roce 2018 končilo u některých aktivit projektové období.

Čtvrté setkání multitýmu s tématem **„POZNEJME SE NAVZÁJEM“** se uskutečnilo 25. dubna 2019 v Komunitním domě sv. Dismase ve Stráži pod Ralskem, a to společně s komisaři Komisí pro podmíněné propuštění a se zástupci vedení projektu Křehká šance II, manažerkou projektu Mgr. Kateřinou Vojkůvkovou a odbornou garantkou projektu Mgr. Leou Vaňkátovou. **Nově přibylí do týmu zástupci Akademie Vězeňské služby ČR**, a to vedoucí pedagogického oddělení plk. Mgr. Antonín Sůva a vyučující kpt. Mgr. Dagmar Roztočilová, kteří **mohou zkušenosti z práce multitýmu předávat ve výuce jak nově nastupujícím zaměstnancům Vězeňské služby ČR**, tak i stávajícím zaměstnancům v rámci jejich dalšího vzdělávání.

Z původních sedmi členů v roce 2017 se multitým ke dni podání závěrečné zprávy rozrostl na více jak dvojnásobek, tedy patnáct organizací.

Poslední páté setkání se uskutečnilo ve dnech 20. – 21. listopadu 2019 v Akademii Vězeňské služby ČR, kde se konala v rámci Dnů restorativní justice konference na téma **„Restorativní prvky v práci s odsouzenými, propuštěnými, oběťmi i dalšími osobami dotčenými trestným činem“**. Někteří z členů multitýmu zde přednesli své příspěvky.

Namísto je také zmínit **spolupráci s Agenturou pro sociální začleňování**, která působí v lokálním partnerství „Novoborsko“ a díky níž se podařilo při stanovování specifických cílů Plánu začleňování na roky 2019 – 2021 dohodnout i zařazení specifického cíle **„Podpora**

sociálních vazeb“ se zaměřením na rodinu pachatele a nápravu/udržení sociálních vztahů. Realizátorem měla být organizace Rodina v centru v Novém Boru, z. ú.

V rámci výše popsané spolupráce se nám podařilo naplnit následující cíle:

- navázání kontaktů a neformálních vztahů,
- vzájemná informovanost o tom, co kdo dělá,
- užší propojení služeb, **SPOLUPRACUJEME, NESOUTĚŽÍME...**,
- vtažení všech „do děje“ aktivit Rozvoje restorativní praxe,
- snadnější komunikace,
- podpora a nedublování služeb,
- **přesah služeb do postpenitenciární péče.**



3. Oslovení veřejnosti (a širší odborné veřejnosti), osvěta

V únoru 2017 se na požádání restorativních pracovníků Mgr. Aleny Tesarčíkové a Mgr. Hany Halfarové uskutečnilo pod záštitou odboru sociálních věcí Krajského úřadu Libereckého kraje jednání se sociálními kurátory, a to i za účasti zástupců Krajské pobočky úřadu práce v Liberci, Věznice Rýnovice a Věznice Stráž pod Ralskem. Na setkání byli přítomní seznámeni s výsledky již skončeného projektu Křehká šance a s cíli a aktivitami nového projektu Křehká šance II. Zvláštní pozornost byla věnována Analýze potřebnosti projektu Křehká šance II a aktivit RRP. **Cílem bylo seznámit vedení sociálního odboru Libereckého kraje a další přítomné s aktivitami, které se ve věznicích odehrávají a také představit se a navázat spolupráci s kurátory pro dospělé z lokalit věznic Rýnovice a Stráž pod Ralskem.** Krajská metodická kurátorů pro dospělé se následně stala členkou multitýmu.

V říjnu 2018 byly s tématem „**Principy restorativní justice**“ seznámeni v rámci přednášky restorativní pracovníce na Technické univerzitě v Liberci i studenti sociální práce a penologie. Příležitost přednášek je dána limitem osnov výuky a také tím, zda je daný obor tzv. „otevřen“.

O pár dnů později se v prostorách Krajské vědecké knihovny v Liberci uskutečnila ve spolupráci s kolegyní Mgr. Hanou Halfarovou přednáška pro odbornou i laickou veřejnost, na téma „**Praktický vhled do volnočasových aktivit odsouzených osob**“. Přednáška byla zaměřena na důležitost volnočasových aktivit s odsouzenými za současného využití motivačních nástrojů a prvků tzv. „talent managementu“. Přednášejícími byli Mgr. Ivana Bérešová, pedagog volného času, a mjr. Bc. Petr Bušta, vedoucí oddělení výkonu trestu Věznice Stráž pod Ralskem. **Cílem bylo** v rámci přednášek, které po dobu projektu

organizovala kolegyně Mgr. Hana Halfarová, **prezentovat věznicí** a přítomné seznámit s metodami a aktivitami, které jsou v práci s odsouzenými zaměřeny na nastartování změn v jejich chování.

V listopadu 2019 byla restorativní pracovnice pozvána do Komunitního domu sv. Dismase, kde v rámci oslav třetího výročí otevření uskutečnila pro zúčastněné **přednášku o restorativní justici a přínosu multitýmu**, který vznikl v rámci projektu Křehká šance II, aktivity Rozvoj restorativní praxe. Setkání se zúčastnili zástupci multitýmu, věznice, Akademie Vězeňské služby ČR a soudkyně Okresního soudu v České Lípě, která má na starosti agendu podmíněného propuštění. Přítomnými **bylo zvláště oceněno propojování služeb** pro propuštěné odsouzené v postpenitenciární péči. Příkladem může být pokračování v dluhovém poradenství díky poradci Janu Skoumalovi z organizace Člověk v tísni o. p. s., který spolupracuje jak s věznicí, tak s komunitním domem.

4. Téma restorativní justice v kruzích odborné veřejnosti, včetně zaměstnanců věznic

Během řady kontaktů s odbornými zaměstnanci Vězeňské služby ČR restorativní pracovnice zjistila, že ačkoliv spadáme pod jedno ministerstvo a pracujeme se stejnou cílovou skupinou jen v jiném prostředí, často toho o sobě (o našich činnostech) víme velmi málo, ne-li nic. V mnoha případech si nerozumíme ve východiscích a terminologii, např. že restorativní neznámá jen alternativní trest nebo mediaci, ale jedná se o přístup k řešení trestného činu. Motem se stala definice zakladatele restorativní justice amerického kriminologa Howarda Zehra: „*Namísto chápání spravedlnosti jako odplaty je možné ji vnímat jako obnovu. Jestliže kriminalita zraňuje, spravedlnost má napravovat křivdy a napomáhat uzdravení.*“

Z výše uvedeného důvodu navázala restorativní pracovnice kontakt s Akademií Vězeňské služby ČR, která sídlí ve Stráži pod Ralskem a jejímž úkolem je vzdělávání zaměstnanců věznic.

Díky vstřícnosti pana ředitele plk. Ing. Františka Vlacha, MBA, LL.M., Ing. Paed. IGIP, a se souhlasem Generálního ředitelství Vězeňské služby ČR, byla od února 2018 pro nově nastupující odborné zaměstnance, kteří procházejí sedmitýdenním kurzem, zařazena i závěrečná čtyřhodinová přednáška na téma „**Činnosti PMS a principy restorativní justice**“. **V 10 kurzech dosud prošlo tímto vzděláváním 221 vychovatelů, 22 psychologů, 7 sociálních pracovníků, 3 speciální pedagogové, 1 pedagog volného času, 1 učitel odborného výcviku a 1 metodička Generálního ředitelství Vězeňské služby.** Do 30. 6. 2020 bude v přednáškách pokračovat restorativní pracovnice, další přednášky jsou v jednání.

Dny restorativní justice

Od roku 2017 se i Probační a mediační služba zapojila do mezinárodní akce s názvem „**Týden restorativní justice**“, která se po celém světě koná pod záštitou mezinárodní organizace Evropské fórum pro restorativní justici (European Forum for Restorative Justice).

O rok později proto využila restorativní pracovnice navázané spolupráce s Akademií Vězeňské služby ČR a v listopadu 2018, v rámci Dnů restorativní justice, společně s kolegyní Mgr. Terezou Řehákovou uspořádaly **pro všechny uniformované příslušníky v aktuálním nástupním kurzu** (cca 140 osob) **přednášku o činnostech Probační a mediační služby**,



alternativních trestech a vysvětlení principů restorativní justice s akcentem na to, proč je důležitá.

Poté následovala ***přednáška pro odborné zaměstnance v nástupním kurzu***, které se zúčastnili ***i odborní zaměstnanci z blízkých věznic***, a to na téma ***„Činnosti PMS v postpenitenciární péči, principy restorativní justice a důležitost práce s pachatelem v náhledu na trestnou činnost“***. Mimo restorativních pracovníků Mgr. Aleny Tesarčíkové a Mgr. Terezy Řehákové, přednášeli o své činnosti v rámci penitenciární a postpenitenciární péče s důrazem na důležitost propojení práce s odsouzeným ve výkonu trestu a po výkonu trestu Mgr. Lukáš Salivar za Personální a vzdělávací agenturu DP WORK a Ing. Miroslava Maťátková za neziskovou organizaci Volonté, o. p. s.

Jako součást aktivity Dnů restorativní justice byla v termínu 19. - 30. listopadu 2018 ve vstupní hale akademie uskutečněna i ***výstava „Výpovědi osob, kterým do života zasáhla trestná činnost“, která vznikla v rámci aktivity Rozvoj restorativní praxe. Výstava byla poté přemístěna do terapeutické místnosti ve věznici, kde je dodnes a terapeuti s ní ve svých aktivitách pracují.***

I v roce 2019 v rámci ***„Dnů restorativní justice“***, byla ve spolupráci s Akademií Vězeňské služby ČR uskutečněna ve dnech 20. - 21. listopadu 2019 dvoudenní restorativní konference na téma ***"Restorativní prvky v práci s odsouzenými, propuštěnými, oběťmi i dalšími osobami dotčenými trestným činem"***. Pozvání k účasti byli kolegové z odborné veřejnosti (neziskový sektor, kurátoři apod.), Probační a mediační služba, soudů, státních zastupitelství a vězeňské služby Severočeského justičního kraje, včetně frekventantů nástupního kurzu z akademie a dalších spolupracujících organizací.

O tom, že uspořádání konference mělo svůj význam, svědčí ***reflexe některých zúčastněných*** (níže výběr):

...dovolte, abych Vám poděkovala za pozvání na konferenci. Pro mě, jako sociálního kurátora a vedoucí soc. práce a prevence, byla velmi zajímavá a pro další práci s klienty určitě přínosná. Ještě jednou děkuji, a pokud budete pořádat další konferenci, prosím, nenechte mne v kanceláři! Ráda se zúčastním...

...Z pohledu dlouhodobého zaměstnance Vězeňské služby ČR (dále jen VS) jsem se opravdu za mnoho posledních let neúčastnil tak zajímavé a přínosné akce. Musím nejprve podotknout, že VS se dle mého názoru dlouhá léta uzavírala sama do sebe a tolik potřebný pohled "z venku" nebyl. To je možná jedna z příčin stavu, který popsal náš pan generál. A právě podobné akce, jako byla ta Vaše, je jen a jen ku prospěchu společné věci. Ale k Vaší akci - už jen výběr přednášejících a jejich témat sliboval zajímavý zážitek, ale skutečnost předčila mé očekávání. Musím tedy nejdříve trochu zahanbeně přiznat, že název restorativní justice ve mně nevzbuzoval příliš velkou důvěru. Filosofii restorativní justice jsem (snad) správně pochopil až po Vaší konferenci a za to Vám děkuji...

Uvědomění si co odsouzený spáchal, jak poškodil oběti, jaké důsledky má či mohl mít jeho čin a snažit se o nápravu, musí být jeden z hlavních úkolů. Jsem tedy přesvědčen, že s touto oblastí musí být s odsouzeným pracováno hned po nástupu do trestu. A mělo by to být při každodenním kontaktu - hodnotící pohovory, hodnocení programu zacházení, rozhovory s návštěvami a samozřejmě i pak v zapojení do dalších aktivit - prostě ve všech oblastech. Protože po nějakém čase je okolím utvrzen o tom, že on je ta oběť a změnit jeho postoje je velmi obtížné...

...ze své pozice probačního úředníka hodnotím účast na konferenci jako velice přínosnou. Konference nabízela průřez tématy napříč konceptem restorativní justice. Zajímavé bylo

nahlédnutí do historie restorativní justice v Českých zemích v přednášce Mgr. Zahnaše, kdy jsem si uvědomila, že alternativní smýšlení o trestání a o trestech obecně není pouze výdobytkem dnešní doby, ale je zde doložené již od dob 13. století. Současná praxe Probační a mediační služby tak pro mne nabyla zcela nového rozměru...

*...děkuji za možnost být účastna konference. Pro mne nejzajímavější byla přednáška Mgr. Petra Zahnaše o smírčích křížích a jeho vyprávění o využití „restorativního přístupu“ v minulosti. Po odborné stránce mne zaujala přednáška JUDr. Petry Masopust Šachové, PhD., a její prezentace knihy Restorativní přístupy při řešení trestné činnosti. Ta mne zaujala tak, že si ji objednáám a prostuduji. Neocenitelné bylo seznámení s prací odborníků s odsouzenými jak ve vězení (VV Liberec - Bc. Zdeněk Bořil), tak i mimo (Mgr. Kubelková - Dismas ve Stráži pod Ralskem). **Po prezentaci projektu a jeho aktivit jsem pochopila, kolik práce je pro danou věc odvedeno... Je mi proto velmi líto toho, že projekt končí...** (probační asistentka)*



Workshopy pro odborné zaměstnance Věznice Stráž pod Ralskem

Komunitní dům sv. Dismase poskytuje v rámci spolupráce s restorativní pracovníci svou společenskou/školící místnost. Jde nejen o výše zmíněné setkání multitýmu, ale také o **možnost pořádat zde workshopy pro odborné zaměstnance Věznice Stráž pod Ralskem**. V tomto roce se pro zájemce z řad vychovatelů, pedagogů, sociálních pracovníků a oddělení výkonu trestu uskutečnily **na téma „Činnosti PMS a principy restorativní justice“** celkem čtyři. Nabídky využilo 25 pracovníků.

Cílem workshopů bylo za účasti poradkyně pro oběti trestných činů, Ing. Libuše Nikové, z projektu Proč zrovna já? II, seznámit kolegy z Vězeňské služby jak důležitá je práce s pachatelem trestného činu v získávání náhledu na to, co spáchal, jaké dopady měl jeho čin na oběť, společnost i jeho blízké okolí a jak by mohl své konání odčinit.

Workshopů se účastnila také vedoucí Komunitního domu sv. Dismase Mgr. Kamila Kubelková Rychlá, která získané **poznatky může využít při práci s klienty jak ve výkonu trestu, tak u klientů komunitního domu v rámci resocializačního programu.**



Shrnutí a potřeba pozice restorativního pracovníka

Věznice:

Dobrou startovací čarou pro restorativní pracovníci působící v lokalitě Věznice Stráž pod Ralskem bylo to, že kontaktní osobou ve věznici byla vedoucí výkonu trestu, kpt. Mgr. Dagmar Roztočilová, která je dlouholetou spolupracovnicí v projektech Probační a mediační služby, s principy restorativní justice souzní a šířila je mezi své podřízené. To se stalo výhodou při dvou následných změnách na pozici vedoucího výkonu trestu (červenec 2018, červenec 2019), kdy restorativní pracovníce mohla plynule pokračovat ve svých aktivitách.

Diskusí s vedením věznice i s odbornými zaměstnanci bylo zjištěno, že restorativní pracovníce je vnímána jako přínos. Je iniciátorem i koordinátorem služeb a také nositelem restorativních myšlenek a její činnost bude po skončení projektu chybět.

Dle hodnocení 1. zástupce ředitele věznice, plk. Ing. Bc. Petra Bušty, Dis. se podařilo více provázat a skloubit neziskové organizace, řešilo se "co věznici pálí" a jaké jsou možnosti, tak aby služby měly reálný přínos pro odsouzené a měly přesah, nedublovaly se. Oceněno bylo vzdělávání odborných zaměstnanců a multitým, kdy se dá jít rychleji k věci, je slyšet potřeba a vše se řeší na jednom místě. Dílčí věci věznice udrží, ale bez restorativní pracovníce to nebude komplexní.

Byla řešena i otázka, ***kdo by měl v této aktivitě pokračovat.*** Zde se věznice jednoznačně postavila za to, že by to dle bývalého vedoucího výkonu trestu a dnes 1. zástupce ředitele Věznice Stráž pod Ralskem plk. Ing. Bc. Petra Bušty, Dis rozhodně měl být, cituji: „***zkušený pracovník PMS se znalostí služeb nejen v Českolipském ale v celém Libereckém regionu. Zcela jistě by na tři věznice v Libereckém kraji stačil jeden pracovník. Vězeňská služba nemá kapacity, ani dostatečné trestně právní a sociální znalosti tak jako pracovníci PMS.***“

Komunitní dům sv. Dismase ve Stráži pod Ralskem

V průběhu projektu se rozvinula mezi vedoucí Komunitního domu sv. Dismase a restorativní pracovnící velmi dobrá spolupráce, kdy jsme si navzájem pomáhali v osvětě u laické, ale zvláště odborné veřejnosti. Vzhledem k otevřenosti a vstřícnosti Mgr. Kamily Kubelkové Rychlé k novým postupům, byla pozvána, aby se v září 2019 společně s dvěma pracovníci věznice zúčastnila semináře o případových konferencích (realizováno aktivitou Rozvoj restorativní praxe), které jsou aktuálně nejvíce využívány při řešení výchovných problémů dětí v rámci OSPOD. Vizí Mgr. Kamily Kubelkové Rychlé do budoucna je, že by ve



spolupráci s věznicí mohla **principy, myšlenky, postupy** využívat v rámci přípravy odsouzených na výstup z trestu v programu „**Příprava na nový život**“, **který realizuje ve Věznici Stráž pod Ralskem**, případně pro obyvatele domu sv. Dismase před jejich výstupem z programu akreditovaného Ministerstvem spravedlnosti ČR (Probační a resocializační program pro dospělé pachatele „Komunitní dům Svatý Dismas ve Stráži pod Ralskem“, blíže na <https://charita-ceska-kamenice.cz/odborne-socialni-poradenstvi/sv-dismas-komunitni-dum/>).

Díky intenzivní spolupráci **je zajištěna i udržitelnost multitýmu, jehož vedení Mgr. Kamila Kubelková Rychlá převeze**. Současná restorativní pracovnice bude po skončení projektu jeho čestným členem. Jako výhodné se jeví to, že Mgr. Kamila Kubelková Rychlá je předsedkyní Poradní komise ředitele Věznice Stráž pod Ralskem.

Další příležitosti v pokračování aktivit rozvoje restorativní praxe ze strany Probační a mediační služby

Po dohodě s krajským vedoucím Probační a mediační služby Severočeského justičního kraje, Mgr. Janem Odvárkou a zástupci místně příslušného střediska služby v České Lípě bude pokračováno v následujících aktivitách:

- a) přednášky/workshopy pro odborné zaměstnance dle potřeb věznice (parolista společně se specialistou na řešení konfliktů),
- b) nadále budou využívány k prezentaci restorativních přístupů materiály ze společné aktivity rozvoje restorativní praxe „*Výpovědi osob, kterým do života zasáhla trestná činnost*“, a to při příležitosti Dnů restorativní justice a v rámci preventivních přednášek na školách,
- c) zástupce střediska se bude účastnit setkávání multitýmu.

Zpracovala: **Mgr. Alena Tesarčíková**



ČÁST III.

PŘÍLOHY



Seznam příloh

Příloha č. 1 – Leták „Výpovědi osob, které zasáhla trestná činnost“

Příloha č. 2 – Vybrané informace ze semináře „Vytváření systému restorativní detence“

Příloha č. 3 – Materiály k pořádaným akcím v rámci Dnů restorativní justice



Příloha č. 1: Leták „Výpovědi osob, které zasáhla trestná činnost“



Výpovědi těch, které zasáhla trestná činnost a věznění

Možná dnes nemáte nejlepší den, možná jste naopak v dobré náladě.

Možná TO tak bylo i tehdy, kdy vám NĚKDO ublížil. Možná jste ublížili VY, nebo (možná) jste u TOHO jen byli nebo chtěli pomoci.

Možná na vás celá situace dopadá až teď a vy se s ní máte nějak vypořádat... Ať už vaše role v té situaci byla či je jakákoli, stále jste nějak její součástí.



Dojde-li ke spáchání trestného činu, jeho následky se dotýkají celé řady osob – obětí, pachatelů, svědků, blízkých či rodinných příslušníků, stejně tak i sousedů, kolegů nebo třeba spolužáků těch, kteří se u trestného činu či jeho následků ocitli.

Aktivita „Rozvoj restorativní praxe“ (v rámci projektu Probační a mediační služby s názvem Křehká šance II) chce poukázat na to, že trestný čin je také konflikt, který je třeba řešit v souladu se skutečnými potřebami a za aktivní účasti všech dotčených osob. Jen tak může dojít ke smysluplné náhradě škody i nápravě celé situace.

Chceme upozornit na to, že zkušenosti i potřeby osob dotčených trestným činem jsou velmi různé a je třeba je slyšet a brát vážně. Rádi bychom, aby se o problematice dopadů trestné činnosti více veřejně hovořilo.

Jste to právě vy, kteří dobře víte, jaké následky má trestná činnost v životech řady lidí, možná jste to vy, kdo víte, co to obnáší být ve vězení.

Prosíme o vaše vyjádření či ztvárnění toho, jak trestná činnost zasáhla do vašeho života. Může mít podobu několika vět, krátkého příběhu, obrázku, básně. Prostor pro toto vaše sdělení je na druhé straně tohoto listu (nebo přiložte jiný), může být odpovědí na otázku:

Jak se změnil můj život po tom, co se TO stalo?

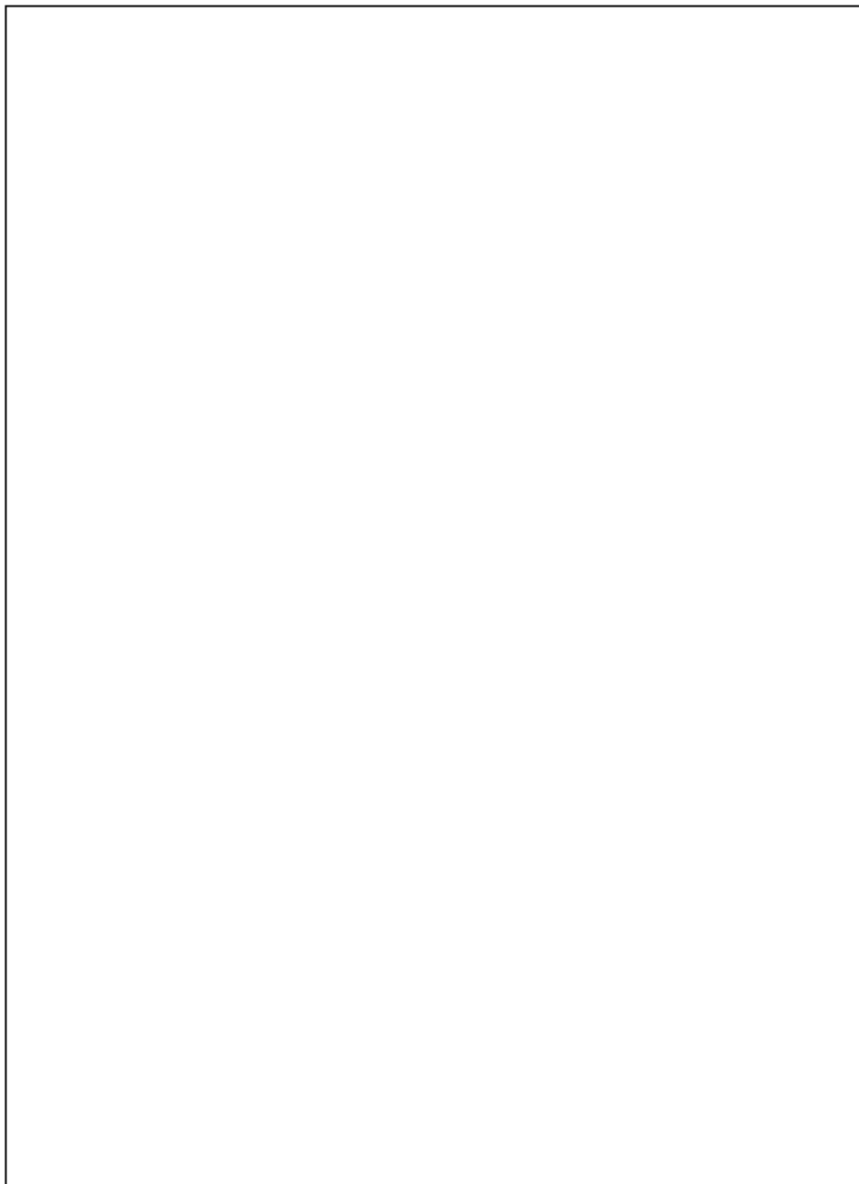
K vašemu sdělení můžete doplnit vaše iniciály či křestní jméno, může zůstat také zcela anonymní. Prosíme, na druhé straně dole pod rámečkem uveďte, v jaké roli jste se vzhledem k trestné činnosti ocitli (nař. oběť, pachatel, jejich blízká osoba či rodina, svědek, odborný pracovník, soused...).

Vybrané výpovědi budou vystaveny ve veřejném prostoru ve městech a obcích v okolí i jinde v ČR. Současně připravujeme k tématu vlivu trestné činnosti na životy dotčených osob veřejné besedy, přednášky a další setkání.

Velmi děkujeme za vaše sdělení, které je společensky stále velmi aktuální.

Případné další informace získáte u osoby, která vám tento dopis předala, nebo můžete kontaktovat pracovníci Probační a mediační služby na adr. rehakova.pms@gmail.com nebo Ředitelství probační a mediační služby, Hybemska 18, 110 00 Praha 1, více viz také www.pmscr.

Projekt Křehká šance II CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_029/00/02257



Autor:

Příloha č. 2: Vybrané informace ze semináře „Vytváření systému restorativní detence“

Vybrané informace ze semináře

Vytváření systému restorativní detence

Ivo Aertsen je profesorem kriminologie na Universitě Leuven (Belgie), na které získal tituly z psychologie, práva a kriminologie. V leuvenském Institutu kriminologie (LINC) vedl v letech 2001–2019 výzkum „Restorativní justice a viktimologie“, realizoval různé (zejména evropské) výzkumné projekty týkající se věznic - sankcí a opatření, desistence, restorativní justice ve věznicích; potřeb obětí - služeb, právních předpisů obecně a konkrétních kategorií obětí, zejména takových obětí a jejich příbuzných v případech vraždy, terorismu, sexuálního násilí, násilí partnerů, zneužívání dětí aj. Ivo Aertsen předsedal Evropskému fóru pro restorativní justici (EFRJ), je expertem pro Spojené království, Radu Evropy a Evropskou unii. Ivo Aertsen byl také iniciátorem a koordinátorem evropského projektu 7. RP „ALTERNATIVE“ (2012–2016) o rozvoji alternativního chápání spravedlnosti a bezpečnosti. Je šéfredaktorem mezinárodního věstníku 'The International Journal of Restorative Justice'.

Natalie Van Paesschen vystudovala sociální práci a následně získala magisterský titul z kriminologie. V letech 1999–2015 působila jako koordinátorka a mediátorka v kauzách mladistvých pachatelů v rámci organizace Oikoten – Alba. Od roku 2015 doposud působí v belgické organizaci „Moderator Forum for restorative justice and mediation“ a zaměřuje se na mediaci mezi dospělými pachateli a oběťmi trestných činů včetně mediaci mezi pachatelem a obětí ve vězení.

Restorativní přístupy v Belgii - vývoj

Původně, jako v jiných zemích, byla pozornost koncentrována čistě na práci s pachatelem trestného činu, byla to velmi komplexní péče v rámci výkonu trestu odnětí svobody, ale bez kontextu celého trestného činu a jeho dopadů na oběti. V 90 letech došlo v Belgii k politické krizi. Justice jako taková byla velmi kritizována a velmi ztratila na důvěře, což mohlo vést až k ohrožení demokracie. V této politické náladě bylo snazší získat podporu pro změny. Poradní orgán ministerstva byl značně ovlivněn kriminologií a akademickým prostředím, tak byly do diskuse vneseny myšlenky, které následně vedly k přípravě podkladů k možným změnám. Velkou úlohu v těchto změnách hrálo cca 20 leté **partnerství vlády s univerzitou a tím tedy důvěra vlády v odborníky a výzkum**. Zároveň bylo nutné **pracovat na osvětě**. Šlo o komplexní pojetí mezi jednotlivými organizacemi a univerzitami, efektivní spojení s novináři a médii. Organizace nemohou samy dosáhnout funkčního PR, pro širší veřejnost je potřeba profesionálů, kteří vědí, jak sdělení efektivně formulovat.

Od roku 1993 se pozornost začala více soustředit také na práci s obětí trestného činu, tato práce vyžadovala dlouhé a intenzivní přípravy, vyjednávání, zákonná ustanovení. Spustil se pilotní program v celkem 6 věznicích (1998–2000) - belgický projekt „**The national programme on restorative detention**“, v rámci kterého proběhly různé aktivity práce s odsouzeným, práce s obětí, zjišťovaly se dopady těchto aktivit na celý vězeňský systém.

Základní otázka zněla – je možné přeorientovat systém? Změnit ve vězeňství nejen strukturu, ale celou kulturu?

Velmi klíčová byla práce s pracovníky a vedením věznic, vše probíhalo v celkem 6 krocích, které na sebe navazovaly, někdy se mohly prolínat:

1. přípravné práce – získání přesvědčení o potřebnosti programu u všech důležitých aktérů - ministerstvo, vedení věznic, služby, ...
2. práce ve věznici - práce s personálem věznice (veškerým – civilní i uniformovaná složka) – nutnost porozumění tématice, dostatek informací, přesvědčení o potřebnosti, užitečnosti, důležitosti této práce s odsouzeným i obětí – nutnost získat pracovníky na svou stranu
3. informace účastníkům - vysvětlení pojmu oběť, kdo je obětí, jaké má dotazy směrem k pachateli, co potřebuje, co očekává a v opačném případě co je věznice, v čem spočívá práce s odsouzeným
4. vzdělávání – zejména pracovníků věznice v komunikaci, řešení sporu, problematice trestné činnosti, rozpoznání oběti
5. spolupráce ve věznici, budování sítě – vytvoření skupiny odsouzených (jakási rada vězňů), kteří mají na starosti aktivity pro spolu odsouzené (sociální aktivity), například starost o nově nastupující odsouzené, vyjednávání s vedením věznice
6. hledání nápravy – až po splnění všech pěti předchozích kroků bylo možno pracovat s odsouzenými v dalších již konkrétně zaměřených restorativních programech

Aktivity směřovaly k systémové změně - po 3 letech testování bylo na základě rozhodnutí ministra zřízeno jedno pracovní místo – restorativní pracovník - v každé věznici (33 věznic). Tento pracovník měl na starosti celkové fungování programů. Pozice byly zavedeny v letech 2000 – 2008, kdy byly následně zrušeny s tím, že předpokládaných cílů již bylo dosaženo. Dle prof. Aerstena se ale následně snížil celkový zájem o restorativní přístupy ve věznicích a chyba byla zejména ve skutečnosti, že nově zřízena pracovní místa neměla právní podklad a oporu v zákoně. Do budoucna je potřeba si vždy zajisti autonomii a nezávislost pro další pokračování a návaznosti.

Příklady jednotlivých aktivit

- pracovní skupiny – týmy restorativní justice
- jsou tvořeny zástupci věznic, zdravotnických služeb, služeb poskytujících péči obětem a další, týmy se scházejí cca 2x ročně, sdílejí výsledky své práce, navrhuji změny, snaží se o další implementaci restorativních postupů do věznic – například se jedná o realizaci kurzů pro pracovníky směrem k obětem, spolupráce na mezinárodním dnu obětí atp.
- realizace mediace přímo ve věznici
- Zapojení se do realizace Dnů restorativní justice
- vzdělávání k tématu dezistence – semináře přímo ve vězení, určeno soudcům, státním zástupcům, dalším – velmi náročné na organizaci zejména z časového hlediska



- práce s kompenzačním fondem – jedná se o nástroj uplatnitelný v rámci mediace mezi obětí a odsouzeným, kdy odsouzený nemá prostředky k náhradě škody, a vznikne dohoda mezi odsouzeným a mediátorem a obětí o rozsahu a typu „dobrovolnické“ práce, kterou odsouzený vykoná, práce je odvislá od nabídky v dané konkrétní věznici a lokality (vydávání jídel bezdomovcům, oprava jízdních kol, údržba zeleně). Následně jsou uvolněny finanční prostředky z fondu a předány oběti jakožto náhrada škody, fond je financován z prostředků státu
- programy pro laickou veřejnost – celkem 3 navazující odpoledne, večery setkávání, kdy první je prohlídka věznice, druhé je setkání s odsouzeným, odsouzenými, třetí je setkání v kruhu s obětí, jde o vzdělávání a osvětu laické veřejnosti, boření represe, nutnost vhodného výběru zástupců veřejnosti, nutnost návazné účasti celé skupiny

Více k tématu:

Responsibility-taking, relationship-building and restoration in prisons: Mediation and restorative justice in prison settings [online]. Budapest, 2012 [cit. 2020-02-27]. ISBN 978-963-89468-1-2. Dostupné z:

https://mereps.foresee.hu/uploads/tx_abdownloads/files/MEREPS_FinalPublication_EN.pdf

Příloha č. 3: Materiály k pořádaným akcím v rámci Dnů restorativní justice



KAM SMĚŘUJE RESTORATIVNÍ JUSTICE?

Vážení,

dovolujeme si Vás pozvat na konferenci „Kam směřuje restorativní justice?“. Konference se uskuteční ve středu 27. 11. 2019 od 9:00 do 16:00 v Univerzitním kině Scala (Moravské náměstí 127/3, Brno).

Na konferenci zazní příspěvky z těchto oblastí (konkrétní program bude zaslán později):

- Legislativní změny a aktuality v oblasti trestní politiky
- Sociální práce a vzdělávání v oblasti restorativní justice
- Práce s pachateli
- Oběti trestných činů a jejich potřeby

Na konferenci vystoupí zástupci Probační mediační služby, Vězeňské služby ČR, justice a dalších státních i neziskových organizací.

Konference je otevřena široké veřejnosti, vstup je bez registrace a zdarma.

Za organizační tým Vás zvou:

PhDr. Alena Plšková, projekt PMS „Křehká šance II“

PhDr. Tomáš Kellner, projekt PMS „Proč zrovna já? II“

Mgr. et Mgr. Ondřej Ipser, projekt PMS „Na správnou cestu II“



*„Jestliže kriminalita zraňuje, spravedlnost má
napravovat křivdy a napomáhat uzdravení“*

Howard Zehr

KAM SMĚŘUJE RESTORATIVNÍ JUSTICE?

BRNO, 27. 11. 2019, univerzitní kino „Scala“, Moravské nám.
Pod záštitou Hejtmana Jihomoravského kraje, JUDr. Bohumila Štmka

PROGRAM KONFERENCE

Úvodní slovo (9:00 – 9:30)

JUDr. Jeroným Tejc
náměstek ministryně spravedlnosti

PhDr. Andrea Matoušková
ředitelka Probační a mediační služby

genmjr. PhDr. Petr Dohnal
ředitel Vězeňské služby ČR

doc. Mgr. Petr Novotný, Ph.D.
vedoucí Ústavu pedagogických věd FF MU Brno

Přístupy k restorativní justici (9:30 – 11:10)

Trest odnětí svobody a rozhodovací praxe Ústavního soudu
JUDr. Tomáš Lichovník, soudce Ústavního soudu

Je český právní systém připraven na restorativní přístupy?
JUDr. Petra Masopust Šachová, Ph.D.,
Právnická fakulta UP Olomouc

Vztah oběti a jejího zmocněnce v praxi
JUDr. Tomáš Hofrichter, advokát AK Hofrichter

**Inscenované soudní jednání jako prostředek
rozvoje restorativní praxe**
Mgr. Eva Holubová, koordinátorka Týmu pro mládež Opava,
projekt PMS „Na správnou cestu! II“

Multidisciplinární spolupráce a vzdělávání v oblasti resto- rativní justice (11:20 – 13:00)

Městský systém interdisciplinarity v otázkách násilí v rodině
Mgr. Iva Koudelková, Oddělení koncepce rozvoje a podpory
zdraví Odboru zdraví MMB

**Možnosti spolupráce NNO a OČTŘ při zajištění podpory
obětím trestných činů - zkušenosti z praxe Bílého kruhu
bezpečí**
Mgr. Vladimír Vedra, Bílý kruh bezpečí Brno

Představení projektu Tlapka v dlani

Mjr. Bc. Hana Prokopová, vedoucí výkonu trestu pro objekt
tzv. „otevřené věznice“ - věznice Jiřice
Mgr. Lenka Pláteníková, Vodící pes a.s.
Milan Dvořák, Škola pro výcvik vodících psů, s.r.o.

Speciální nebo sociální pedagog?

doc. PhDr. Dana Knotová, Ph.D.,
vedoucí Ústavu pedagogických věd FF MU Brno

Multidisciplinární spolupráce Týmu pro mládež při vzdělávání budoucích pedagogů

Mgr. et Mgr. Ondřej Ipser, koordinátor Týmu pro mládež
Brno, projekt PMS „Na správnou cestu! II“

Psychologie a sociální práce s pachatelé a oběti trestných činů (13:30 – 15:20)

Jak se rodila novodobá penitenciární psychologie
PhDr. Soňa Haluzová, psycholog VS ČR

Význam kaplanské služby ve věznici
Mgr. Blažej Pelán, kaplan Věznice Plzeň

Externí projekty aneb od odborného zacházení k charitě
Mgr. PhDr. Petr Juříček, Ph.D., vedoucí výkonu trestu, Vězni-
ce Kuřim

Terénní sociální práce a dobrovolnictví v kontextu rodin v kritických životních situacích

Mgr. Petra Detersová a Mgr. Lenka Ráčková,
terénní pracovnice a koordinátorky dobrovolnic v brněnské
pobočce HoSt (HoSt Home-Start ČR)

Mosty z věznice

Mgr. Gabriela Fellingnerová,
ředitelka Centra pro komunitní práci východní Morava

Doprovodná výstava: Výpovědi osob dotčených trestnou činností

Workshop (11:20 – 13:00): Rozvoj restorativní justice ČR – aneb co a jak dál? JUDr. Masopust Šachová

Workshop (13:30 – 15:20): Projekt PMS VIT – Vnímám i Tebe. Ublížíš proto, že mi bylo ublíženo? Aneb jak dokázat
vystoupit z kruhu násilí a vnímat důsledky svých činů na jejich skutečné oběti. Bc. Zdeněk Bořil, Mgr. Ludmila Marková

Změna programu vyhrazena





„Jestliže kriminalita zraňuje, spravedlnost má napravovat křivdy a napomáhat uzdravení“

Howard Zehr

RESTORATIVNÍ JUSTICE: TEORIE A PRAXE

BRNO, 21. 11. 2018

Pod záštitou Hejtmana Jihomoravského kraje, JUDr. Bohumila Štmka

PROGRAM KONFERENCE

Přístup restorativní justice

Činnost Probační a mediační služby
Mgr. Vítězslav Klusák, PMS Brno

Pohled státního zástupce na restorativní justici
JUDr. Kateřina Jirásková, MSZ Brno

Parole – podmíněné propuštění
JUDr. Marie Matušková, PMS Brno

Projekt „Křehká šance II“ – Komise pro podmíněné propuštění a aktivita Rozvoj restorativní praxe
Mgr. Tereza Řeháková, PMS Praha

Restorativní a inovativní přístup ve věznici Světlá nad Sázavou / Yellow Ribbon Run
plk. PhDr. Gabriela Slováková, Ph.D., Věznice Světlá nad Sázavou

Restorativní přístup při práci s dětmi a mladistvými

Spolupráce PMS a FC Zbrojovka Brno při výkonu trestu obecně prospěšných prací
Eva Janderová, PMS Brno a Martin Číhal, FC Zbrojovka Brno

Rodinné skupinové konference – jedna z cest řešení konfliktů
Mgr. Jana Růžicková, PMS Brno

Chybějící otcové - práce s rodinami mladých delikventů v Centru prevence a resocializace
Mgr. Zdeněk Trávníček, Ratolest Brno, z.s.

Tým pro mládež jako nástroj multidisciplinární spolupráce
Mgr. et Mgr. Ondřej Ipser, PMS Brno

Oběti trestných činů a jejich potřeby

Psychologie obětí a potřeby obětí vůči pachateli
Mgr. Milada Lázníčková, Dis., PMS Brno

Potřeby obětí znásilnění po činu (výzkum Bílého kruhu bezpečí, z.s.)
PhDr. Marie Štorková, PMS Znojmo

Možnosti párové terapie s původcem domácího násilí a obětí
Mgr. Iveta Urbánková a PhDr. Miroslava Čapková, Persfe-fona, z.s.

Výkon trestu odnětí svobody a práce s odsouzenými

Specifika vazební věznice a ústavu pro výkon zabezpečení detence
plk. Mgr. Dušan Gáč, Vazební věznice a ÚPVZD Brno

Minulost a současnost věznice Rapotice
Mgr. Roman Čech, Věznice Rapotice

Sociální pedagog?
Doc. PhDr. Dana Knotová, Ph.D., Ústav pedagogických věd FF MU

Práce psychologů ve věznicích - terapeutické programy
Mgr. Vlasta Drunecká, Věznice Znojmo

Důchodci ve vězení?
Mgr. Jana Vergart, Věznice Břeclav

Program VIT – práce s odsouzenými ve věznici
Mgr. Lenka Požárová, PMS Třebíč

Alternativní trest – domácí vězení
Mgr. Tomáš Rosenberg, PMS Brno

Probační program - „Projekt Kompas“
Mgr. Ondřej Bílý, Společnost Podané ruce, o.p.s.

Doprovodná výstava
Výpovědi osob dotčených trestnou činností

Změna programu vyhrazena

Probační a mediační služba ve spolupráci
s Akademií VS ČR si Vás v rámci Dnů restorativní justice
dovoluje pozvat na seminář



Restorativní nebo retributivní justice?

místo konání: Akademie vězeňské služby, Máchova 200, Stráž pod Ralskem

kdy: 28. listopadu od 10:30 do 15:00 hodin

Program semináře:

- | | |
|---------------|---|
| 10:30 – 10:45 | přivítání, bližší seznámení s programem |
| 10:45 – 11:15 | <i>„Restorativní justice, aneb staronový přístup k řešení konfliktu od středověku k dnešku“</i> (Mgr. Alena Tesarčíková, PMS) |
| 11:15 – 12:15 | Restorativa v projektu „Křehká šance II“ realizovaného ve spolupráci PMS a VS ČR

<i>představení aktivity „Rozvoj restorativní praxe“</i> (Mgr. Tereza Řeháková za Věznici Bělušice, Mgr. Alena Tesarčíková za Věznici Stráž pod Ralskem)

<i>„Výpovědi osob, kterým do života zasáhla trestná činnost“</i> informace k výstavě, která je instalována ve vstupní hale akademie (Mgr. Tereza Řeháková, PMS) |
| 12:15 – 13:30 | přestávka s možností prohlédnout si výstavu ³ |
| 13:30 – 14:30 | <i>„Z vězení bezpečně na svobodu aneb restorativní přístup v praxi“</i> (o práci s odsouzenými ve výkonu trestu a po výkonu trestu pohovoří zástupce spolupracujících organizací Volonté o. p. s., Polytechna Consulting a. s. a Personální a vzdělávací agentury DP WORK s. r. o.) |
| 14:30 – 15:00 | diskuse k tématům |

na setkání s vámi se těší

Mgr. Tereza Řeháková, Mgr. Lukáš Salivar a Mgr. Alena Tesarčíková

Probační a mediační služba ve spolupráci
s Akademií vězeňské služby ČR



PROGRAM KONFERENCE

Restorativní prvky v práci s odsouzenými, propuštěnými, oběťmi i dalšími osobami dotčenými trestným činem

středa 20. listopadu 2019

9:15 – 10:00 prezence

10:00 – 10:15 **Zahájení konference, úvodní přivítání a informace** - Mgr. Alena
Tesarčíková a Mgr. Tereza Řeháková, Probační a mediační služba, projekt Křehká
šance II

10:15 – 10:25 **Úvodní slovo PhDr. Andrey Matouškové**, ředitelky Probační a mediační služby,
a brig. gen. **Mgr. Simona Michailidise, MBA**, náměstkyně generálního ředitele Vězeňské služby ČR pro
vzdělávání a odborné zacházení

10:25 – 11:00 **Projekt Křehká šance II, přehled aktivit projektu, vyhodnocení a vize
do budoucnosti**, PhDr. Andrea Matoušková, ředitelka Probační a mediační služby a
vedoucí projektu Křehká šance II

11:00 – 12:00 **Strategie rozvoje restorativní justice v ČR – projekt Restorative Justice: Strategies for
Change**, JUDr. Petra Masopust Šachová, PhD., Právnická fakulta Univerzity Palackého
Olomouc

12:00 – 13:00 přestávka na oběd

13:00 – 13:45 **Smírčí kříže aneb pár slov o restorativním řešení konfliktů již ve středověku**, Mgr. Petr
Zahnaš, emeritní probační úředník

13:45 – 14:15 **Restorativní praxe v činnostech PMS** (práce s oběťmi trestných činů,
mediace, rodinné skupinové konference, aj.), Mgr. Jan Odvárka, krajský
vedoucí PMS SeČ kraje

14:15 – 14:45 **Křehká šance II – aktivita „Rozvoj restorativní praxe“ v lokalitách
Věznice Bělušice a Věznice Stráž pod Ralskem**, Mgr. Tereza Řeháková a Mgr.
Alena Tesarčíková, realizátorky aktivity „Rozvoj restorativní praxe“

14:45 – 15:15 přestávka

15:15 – 16:00 **Projekt Křehká šance II – aktivita „Vnímám i tebe“** - nový skupinový program pro pachatele
(VIT), zaměřený na dopady trestné činnosti, potřeby obětí a přijetí zodpovědnosti za spáchaný
čin, Mgr. Jakub Kovář, PMS, komisař Komise pro PP a lektor VIT ve věznicích

16:00 – 17:00 **Sociální práce s odsouzenými ve věznicích a po jejich propuštění**,
Mgr. Kubelková Rychlá, vedoucí Komunitního domu sv. Dismase ve Stráži pod
Ralskem, jehož zřizovatelem je Oblastní Charita Česká Kamenice

17:00 **závěr prvního dne konference**



čtvrtek 21. 11. 2019



- 9:00 – 9:45 **Podmíněné propuštění jako nástroj reintegrace pachatele v aplikační praxi a v mezinárodním srovnání**, JUDr. Jana Hulmáková, Ph.D., Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha
- 9:45 – 10:30 **Judikatura Ústavního soudu ČR k problematice podmíněného propuštění**, JUDr. Jakub Drápal, M.Phil., asistent Ústavní soudkyně a pedagog na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze
- 10:30 – 10:50 přestávka
- 10:50 – 11:35 **Komise pro podmíněné propuštění aneb „jak to chodí při přípravě na PP“**, praktická ukázka týmové restorativní spolupráce v projektu Křehká šance II, PMS
- 11:35 – 12:15 **Práce s pachateli násilné trestné činnosti a s jejich náhledem na dopady trestných činů na oběť, její blízké okolí a komunitu**, Bc. Zdeněk Bořil, Specializované oddělení pro pachatele násilných trestných činů s poruchou osobností, Vazební věznice Liberec
- 12:15 – 12:45 **„Oběti ve věznicích?“** - projekt **Building Bridges** a další aktivity Mezinárodního vězeňského společenství (MVS), Gabriela Kabátová, výkonná ředitelka MVS
- 12:45 – 13:30 **„Z vězení bezpečně na svobodu“** - o práci s odsouzenými ve výkonu trestu a po výkonu trestu, Dr. Zbyněk Škodáček, Volonté o. p. s.
- 13:30 – 13:45 **Závěr konference**

*Za projekt Křehká šance II, který realizuje Probační a mediační služba
ve spolupráci s Vězeňskou službou ČR,
se na setkání s vámi těší*

Mgr. Tereza Řeháková (trehakova@ext.pms.justice.cz)

Mgr. Alena Tesarčíková (atesarcikova@ext.pms.justice.cz)

realizátorky aktivity „Rozvoj restorativní praxe“,

www.pmscr.cz



„Práce s odsouzeným před a po podmíněném propuštění“

19. listopadu 2019
9:00 – 16:00 hodin

V prostorách Fakulty veřejných politik
Slezské univerzity v Opavě
Bezručovo nám. 885/14, Opava



Program:

- 8:30 Prezence
- 9:00 Úvodní slovo:
Mgr. Marek Tkáč, náměstek pro probaci a mediaci Probační a mediační služba
PhDr. Igor Hendrych, Ph.D., náměstek primátora města Opavy
vedení Fakulty veřejných politik Slezské univerzity v Opavě
- 9:15 Cesta k sobě a druhým za mřížemi – Mgr. Hana Valečková a Mgr. Petra Šustrová, Dis.
Věznice a ústav pro VZD Opava
- 10:00 VIT – Vnímám i Tebe – Mgr. Jana Tkáčová
Probační a mediační služba, Projekt Křehká šance II
- 10:30 Přestávka na občerstvení
- 10:45 Podmíněné propuštění v judikatuře Ústavního soudu – JUDr. Jakub Drápal, M.Phil.
Právnická fakulta Univerzity Karlovy
- 11:45 Přestávka na oběd
- 13:00 Příprava na podmíněné propuštění – specializovaný program – Mgr. Zuzana Stancová
Centrum sociálních služeb Praha
- 14:00 Náprava vztahů v rodině – Mgr. Petra Večerková
EUROTOPIA.CZ, o.p.s.
- 14:30 Přestávka na občerstvení
- 14:45 Faktory ovlivňující průběh VTOS u odsouzených mužů – Bc. Pavel Kulig, doc. PhDr. Jitka Skopalová, Ph.D., PhDr. Edita Ondřejová, Ph.D. - přednese doc. PhDr. Jitka Skopalová, Ph.D.
Slezská univerzita Opava, Fakulta veřejných politik
- 15:10 Rekvalifikace v průběhu výkonu trestu – Ing. Stanislav Hoffmann
Rekvalifikační centrum Opava s.r.o.
- 15:30 Diskuze
- 15:50 Závěr konference

Slovem bude provázet Mgr. Petr Tesař - Probační a mediační služba Opava

Setkání se uskuteční pod záštitou náměstka primátora města Opavy



Dovolujeme si Vás pozvat
na setkání při příležitosti Dnů restorativní justice 2019
s tematickým zaměřením

**„Práce s odsouzeným před a po podmíněném propuštění“
v úterý 19. listopadu 2019, od 9:00 do 16:00 hodin**

v prostorách Fakulty veřejných politik, Slezské univerzity v Opavě,
Bezručovo nám. 885/14, Opava

Přednášející:

JUDr. Jakub Drápal, M.Phil. - Právnická fakulta Univerzity Karlovy
Mgr. Hana Valečková a Mgr. Petra Šustrová, Dis. - Věznice a ústav pro VZD Opava
Mgr. Jana Tkáčová - Probační a mediační služba
Mgr. Zuzana Stancová - Centrum sociálních služeb Praha
Mgr. Petra Večerková - EUROTOPIA.CZ, o.p.s.

Slovem bude provázet Mgr. Petr Tesař, Probační a mediační služba
Občerstvení zajišťuje Anima Viva z. s. Opava



Setkání odborné veřejnosti

v úterý 20. listopadu 2018

Obecní dům Opava

Ostrožná ulice 46, Opava



Program:

- | | |
|-------|--|
| 8:30 | Prezentace |
| 9:00 | Zahájení – úvodní slovo náměstka primátora města Opavy |
| 9:10 | „Principy restorativní justice“
Mgr. Petr Tesař, PMS Opava |
| 9:20 | „Využití restorativní justice u závažné trestné činnosti“
JUDr. Petra Masopust Šachová, Ph.D., právnická fakulta UP v Olomouci |
| 10:10 | Přestávka |
| 10:30 | „Restorativní justice ve středověku - Smírčí kříže“
Mgr. Petr Zahnaš, PMS Opava |
| 11:00 | „Mediace a narovnání“
Mgr. Tomáš Bubela, PMS Opava |
| 11:30 | „Poradenství obětem trestné činnosti“
Mgr. Radek Makový, poradce pro oběti Opava |

Doprovodná výstava

„Výpovědi osob dotčených trestnou činností“

Setkání se uskuteční pod záštitou náměstka primátora města Opavy
a hejtmana Moravskoslezského kraje



Dovolujeme si Vás pozvat
na setkání odborné veřejnosti při příležitosti Dnů restorativní justice
v úterý 20. listopadu 2018, od 9:00 do 12:00 hodin
v prostorách Obecního domu, Ostrožná ulice 46, Opava.

Témata:

„Využití restorativní justice u závažné trestné činnosti“

přednášející JUDr. Petra Masopust Šachová

„Restorativní justice ve středověku - Smírčí kříže“

přednášející Mgr. Petr Zahnaš

„Mediace a narovnání“ přednášející Mgr. Tomáš Bubela

„Poradenství obětem trestné činnosti“ přednášející Mgr. Radek Makový

Doprovodná výstava

„Výpovědi osob dotčených trestnou činností“



V rámci projektu Křehká šance II.

zve na přednášku:

Podmíněné propuštění z pohledu soudce

lektor

Mgr. Milan Vencel, soudce KS v Ústí n/Labem, pobočka v Liberci

Pondělí 18.11.2019 od 17 hodin v Malém sále KVK Liberec

**S respektem
k oběti i pachateli.**

OC Central Jablonec
Komenského 18,
Jablonec nad Nisou



18. 11. 2019

15:00 Zahájení týdne restorativní justice a výstavy děl
pachatelů a obětí o dopadech trestných činů na jejich život

15:15 - 17:00

Práce s pachateli násilných trestných činů s poruchou osobnosti
Bc. Zdeněk Bořil - terapeut, Vězeňská služba ČR

19. 11. 2019

14:00 - 17:00

Poradna pro oběti trestných činů (Probační a mediační služba)
Stali jste se obětí trestného činu? Přijďte se zeptat na svá práva!

14:00 - 17:00

Dluhová poradna (VOLONTÉ Czech, o.p.s.)
Nevíte si rady se svými dluhy? Přijďte se poradit!

20. 11. 2019

14:00 - 17:00

Poradna pro oběti trestných činů
Stali jste se obětí trestného činu? Přijďte se zeptat na svá práva!

15:00 - 17:00

Podmíněné propuštění ANO či NE?

Mgr. Lukáš Pauldura - státní zástupce
Bc. Zdeněk Bořil - terapeut, Vězeňská služba
Mgr. Hana Halfarová - Probační a mediační služba



www.pmscr.cz





POZVÁNKA NA DNY RESTORATIVNÍ JUSTICE

Srdečně Vás zveme na setkání

KDY: 22. listopadu 2019 od 9:00 do 11:00 hod.

KDE: zasedací místnost Okresního soudu Plzeň – jih, 1. patro, Edvarda Beneše 1, Plzeň

PROGRAM:

- 1. Představení činnosti PMS**
- 2. Rodinná skupinová konference, mediace**
- 3. Dopady trestné činnosti (oběti, projekt Křehká šance II)**
- 4. Diskuze**

*Na setkání s Vámi se těší pracovníci střediska PMS Plzeň a
realizátorka projektu Křehká šance II*